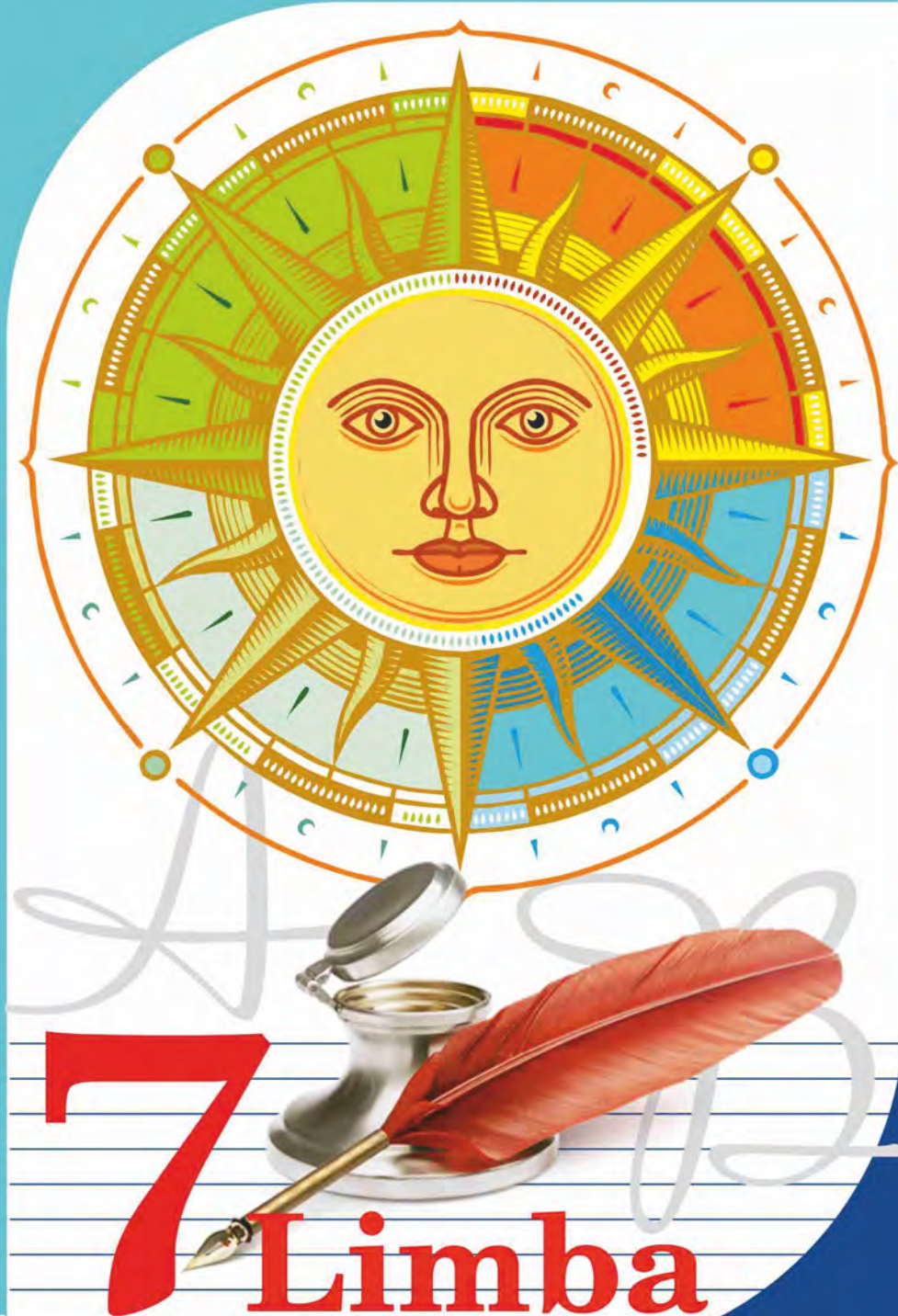

S. G. Crigan

7 **Limba**
română

S. G. Crigan

Limba română

Manual pentru clasa a 7-a
a instituțiilor școlare de învățământ
general cu predarea în limba română

*Recomandat de Ministerul Învățământului
și Științei din Ucraina*

Cernăuți
Editura "Bukrek"
2015

ББК 81.474.1я72
К82

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ від 20.07.2015 № 777)*

**Видано за рахунок державних коштів.
Продаж заборонено**

Криган С. Г.
К82 Румунська мова : підручник для 7 класу загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням румунською мовою / С. Г. Криган – Чернівці : Букрек, 2015. – 240 с. : іл.

ISBN 978-966-399-712-14

ББК 81.474.1я72

ISBN 978-966-399-712-14

© Криган С. Г., 2015
© Видавничий дім “Букрек”, 2015

Dragi elevi!

Acest manual vă aduce la cunoștință o serie de informații de actualitate, vă propune o nouă metodă de studiere a limbii române și pune în discuție aspecte interesante de însușire a noțiunilor teoretice prevăzute de programa școlară. Acest instrument didactic are la bază atât experiența practică a autorului, cât și necesitățile de cunoaștere a fiecărui vorbitor de limbă română.

Pe parcursul anului veți însuși noțiunile prevăzute de programa în vigoare, dar veți lua cunoștință și cu o serie de idei mai noi, aparținând gramaticii moderne.

Temele propuse pentru comunicare vor servi la dezvoltarea capacităților intelectuale, la distingerea pas cu pas a noilor trepte de cunoaștere, la expunerea rapidă și ușoară a gândurilor, atât în formă orală, cât și în formă scrisă.

Veți descoperi un nou mod de sistematizare a noțiunilor fonetice, morfologice, lexicale, sintactice și stilistice prin diverse exerciții practice, care vor fi de folos și pe înțelesul tuturor și care vor servi la însușirea rapidă atât a limbii române, cât și a altor limbi.

Comunicare. Limba – patria mea

1. Citește textul și precizează care este ideea centrală.

A vorbi despre limba în care gândești, este ca o sărbătoare. Limba română este patria mea. De aceea, pentru mine, muntele munte se numește, de aceea, pentru mine, iarba iarbă se spune, de aceea, pentru mine, izvorul izvorăște, de aceea, pentru mine, viața se trăiește.

N. Stănescu

2. Amintește-ți poezia lui Al. Mateevici “Limba noastră” și scrie în caiet îmbinările de cuvinte prin care se caracterizează limba maternă.

3. Din ce operă literară fac parte următoarele versuri? Citește tot textul și selectează în caiet expresiile prin care se caracterizează creația diferiților scriitori.

Când privesc zilele de-aur a scripturelor române,
Mă cufund ca într-o mare de visări dulci și senine
Și în jur parcă-mi colindă dulci și mândre primăveri,
Sau văd nopți ce-ntind deasupra-mi oceanele de stele,
Zile cu trei sori în frunte, verzi dumbrăvi cu filomele,
Cu izvoare-ale gândirii și cu râuri de cântări.

M. Eminescu

4. Privește imaginile și spune ce opere literare ale acestor scriitori ai citit?

				
D. Cantemir	C. Negruzzi	G. Alexandrescu	C. Bolliac	D. Bolintineanu
				
A. Donici	I. Heliade-Rădulescu	V. Alecsandri	M. Eminescu	L. Blaga

-
5. Citește poezia lui Grigore Vieru “În limba ta” și amintește-ți mesajul ei poetic.

În aceeași limbă
Toată lumea plânge,
În aceeași limbă
Râde un pământ.
Ci doar în limba ta
Durerea poți s-o mângâi,
Iar bucuria
S-o preschimbi în cânt.

În limba ta
Ți-e dor de mama,
Și vinul e mai vin,
Și prânzul e mai prânz.
Și doar în limba ta
Poți râde singur,
Și doar în limba ta
Te poți opri din plâns.

Iar când nu poți
Nici plânge și nici râde,
Când nu poți mângâia
Și nici cânta,
Cu-al tău pământ,
Cu cerul tău în față,
Tu taci atunce
Tot în limba ta.

G. Vieru

-
6. Identifică figurile de stil din poezia de mai sus, cu ajutorul cărora poetul își exprimă atitudinea față de limba maternă.

-
7. Citește și comentează următoarele definiții metaforice ale limbii materne. Comentează-le și găsește și alte expresii asemănătoare.

Limba este întâiul mare poem al unui popor. (*L. Blaga*)

.....
Limba este cartea de noblețe a unui neam. (*V. Alecsandri*)

-
8. Cum înțelegi expresia?

Numai în limba sa omul își pricepe inima pe deplin. (*M. Eminescu*)

Limba – fenomen social în continuă dezvoltare

§ 1. Particularități ale comunicării umane

9. Ce modalități de comunicare a gândurilor și ideilor cunoști? Care este preponderența lor în viața de zi cu zi?

10. Care este condiția integrării unei persoane într-o anumită colectivitate?

Reține!

Cu ajutorul cuvintelor omul își exprimă ideile și sentimentele, dialoghează cu cei din jur, găsindu-și în acest mod locul său în societate.

Chiar dacă tehnologiile moderne au înlocuit în mare parte **comunicarea** directă dintre oameni, cuvântul își păstrează importanța în viața omului.

- 1 Ce înseamnă situație de comunicare? Care sunt componentele acesteia?
- 2 Care este diferența între monolog și dialog?
- 3 Ce factori influențează caracteristicile specifice fiecărei situații de comunicare?

Atenție!

Limba are o existență obiectivă. Ea este tezaurul unei comunități sociale care se transmite din generație în generație.

Utilizarea limbii în acte concrete de comunicare (orală sau scrisă) se numește **vorbire** (actualizarea limbii) și este un fapt individual și subiectiv.

Vorbitorii operează o selecție a mijloacelor de expresie în funcție de particularitățile lor individuale, de aceea vorbirea poartă pecetea personalității individului: acesta este **stilul individual**.

Se poate vorbi despre stilul individual al unei persoane, dar și despre stilul unei anumite opere literare, al unui curent literar etc.

preponderență – precumpănire, superioritate, prioritate, predominare, ascendență, întâietate, prevalență

11. Cum explici expresia “Vorbirea poartă pecetea personalității individului”? Dă exemple care să exemplifice acest adevăr.

12. Privește următoarele imagini și alcătuește câte un text pentru fiecare situație de comunicare reprezentată.

Reține!

Vorbitorii își nuanțează comunicarea în funcție de situațiile existente în mod obiectiv: într-un fel se exprimă cineva în mijlocul prietenilor, în alt fel în fața unei instanțe oficiale sau la o ședință; o cerere, o adresă, o comunicare științifică cer respectarea altor reguli decât un articol de ziar sau o scrisoare.

Selecția mijloacelor lingvistice, deși are caracter individual, se realizează, potrivit unor reguli specifice cărora, mai mult sau mai puțin, li se conformează orice vorbitor.

Aceste reguli țin de existența unor **stiluri funcționale**: juridico-administrativ, tehnico-științific, publicistic, artistic. Acestea s-au dezvoltat de-a lungul timpului, o dată cu dezvoltarea societății umane și continuă să-și multiplice mijloacele specifice de exprimare la nivel fonetic, lexical, morfologic și sintactic.

Se consideră că în limba română există patru stiluri funcționale: *stilul tehnico-științific, stilul juridico-administrativ, stilul publicistic și stilul artistic (beletristic)*.

§ 2. Originea cuvintelor românești. Cuvinte de uz general

13. Citește fragmentul din balada “Soarele și luna” și caută în dicționarul explicativ sau în dicționarul etimologic al limbii române originea cuvintelor evidențiate.

Iar ea, vai de ea,
Măre,-ngenuchea,
Lacrămi că vărsa,
Pe Domnul ruga.
Domn c-o auzea,
Domn c-o asculta,
Din gură-mi grăia
Și mi-i osânda:
“Lumea cât o fi
Și s-o pomeni,
Nu vă-ți întâlni
Nici noapte, nici zi;
Soare când o sta
Către răsărit,
Luna s-o vedea

Tot către sfârșit;
Luna d-o luci
Către răsărit,
Soarele mi-o fi
Tot către sfințit!”
Și d-atunci se trase,
Și d-atunci rămase,
Lumea cât o fi
Și s-o pomeni,
Că ei se gonesc
Și nu se-ntâlnesc:
Lună când lucește,
Soarele sfințește;
Soare când răsare,
Luna intră-n mare.

Balade populare

Află!

Limba română modernă este rezultatul unor transformări complexe ce s-au produs de-a lungul a sute de ani. **Cuvintelor moștenite** din limba latină, precum și celor de origine geto-dacică li s-au adăugat de-a lungul timpului **cuvinte împrumutate** din alte limbi, dar și formații românești pe baza cuvintelor moștenite sau împrumutate din diverse limbi: greacă, turcă, rusă, ucraineană, maghiară, germană, poloneză, franceză, engleză etc.

Această preluare de noi cuvinte s-a făcut în condițiile în care există un permanent **schimb cultural** între vorbitori, fiind necesară preluarea unor termeni care să denumească realități noi. Pe de altă parte, **relațiile istorice** dintre diverse națiuni au evoluat în diferite moduri de-a lungul timpului, ceea ce a făcut ca populația aparținând diverselor etnii să intre permanent în contact, consecința fiind și preluarea unor cuvinte noi.

Exemplu: **grâne** – împrumutat din latină: *grana*
inimă – împrumutat din latină: *anima*
plug – împrumutat din limba slavă: *plugu*
oraș – împrumutat din maghiară: *varos*
geam – împrumutat turcesc: *cam*

Fondul lexical original conține cuvintele de origine latină și cuvintele de origine geto-dacică.

14. Citește următorul fragment și răspunde cerințelor de mai jos.

Relatând un eveniment cu intenția declarată de a crea o vi-ziune în legătură cu el, reportajul nu doar că este o proză, dar uzează de structuri narative specifice și care țin în mod direct de sfera persuasiunii. Dintre mijloacele care conferă veridicitate reportajului, cele mai frecvente sunt: secvența narativă, portretul, amănuntele descriptive, imaginea metaforică etc.

Doina Ruști

- ① Caută în dicționar sensul și etimologia cuvintelor evidențiate.
- ② Ce etimologie este preponderentă?
- ③ Ce sinonime au cuvintele evidențiate?
- ④ În ce tipuri de texte se folosesc acești termeni?

În ultimii ani se observă o puternică influență a limbii engleze. Din păcate, nu întotdeauna preluarea unor elemente lexicale din această limbă este necesară.

Cu toate acestea, limba română continuă să se inspire și să se alimenteze din izvorul nesecat al limbii latine, împrumutând cuvinte din limbile romanice moderne.

În trecerea de la limba latină la limba română unele cuvinte au suferit transformări, atât la nivelul formei, cât și la nivelul semnificației. Interesant în acest sens este cuvântul **inimă**, care în latină avea o altă semnificație (“suflet, spirit”). Transformarea semantică suferită de acest cuvânt ne oferă informații despre modul de gândire a vechii populații românești care a adaptat cuvântul împrumutat la nevoile sale de exprimare.

15. Citește cuvintele ucrainene. Scrie echivalentul lor românesc.

Морква, білі, час, сметана, тролейбус, радіо, телевізор, телефон, аудіо, рана, суп.

16. Grupează cuvintele de mai sus în funcție de originea lor (cuvinte de origine slavă și cuvinte împrumutate din limbi romanice sau din limbi germanice).

17. Cum explici utilizarea unor cuvinte de origine franceză sau engleză atât în limbile romanice, cât și în limbile slave?

18. Ce s-a întâmplat cu următoarele cuvinte de proveniență latină?
dicere – a zice; terrenum – teren; respectus – respect.

Observă!

Se împrumută și se folosesc dintr-o limbă în alta, de la un popor la altul nu numai substantivele comune, ci și cele proprii.

Model: Ana – din ebraică: “milă”;
Elena – din greacă: “însorită, luminoasă”;
Maria – din ebraică: “iubită, dorită”;
Valeriu – din latină: “sănătos”.

19. Continuă să scrii cât mai multe nume proprii după modelul dat. Explică diferențele dintre variantele propuse.

Model: Ana (lb. română); Gana (lb. ucraineană),
Anna (lb. rusă), Anne (lb. franceză).

Atenție!

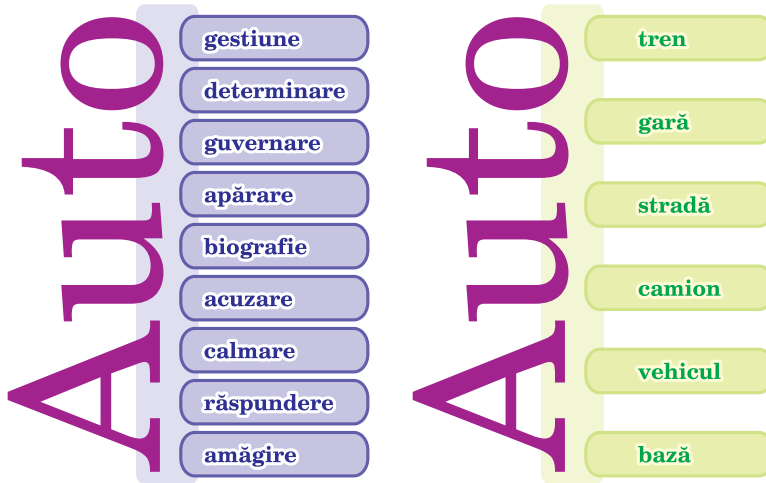
Sunt cuvinte ce se folosesc cu același sens în majoritatea limbilor europene, fiind împrumutate din latină și greacă. Ele constituie fondul internațional al lexicului. De asemenea, în limba română putem identifica o serie de elemente de compunere preluate din alte limbi. Cunoscându-le sensul, putem descifra sensul cuvintelor compuse, în structura cărora ele intră.

Auto – “singur”: *autoadministrare, autodecizie*;
Anti – “împotriva”: *antipoluant, antipatic*;
Bio – “viață”: *biologie, biosferă*;
Fono – “sunet, voce”: *fonogramă, fonograf*;
Filo – “a iubi”: *filozof, filolog*;
Semi – “pe jumătate”: *semicerc, semioval*;
Logos – “cuvânt, vorbire”: *monolog, dialog, polilog*.

20. Caută în dicționar cuvinte care să conțină următoarele elemente de formare. Explică sensul lor și alcătuiește cu ele propoziții.

Disco, video, filo, foto, mono, poli.

21. Citește cuvintele compuse și explică sensul lor:

22. Explică sensul cuvintelor date folosind diverse dicționare (explicativ, enciclopedic etc.).

Istoriograf, etnograf, geograf, filolog, biolog, geolog, zoolog, muzicolog, psiholog.

Atenție!

Se scrie	Se citește
camping	chemping
container	conțainer
cow-boy	cau-boi
design	dizain
shop	șop
show	șou
business	biznis

23. Alcătuieste o scurtă compunere în care să folosești neologisme.

Atenție!

În cazul în care o persoană trăiește într-un mediu plurilingv (în care se vorbesc mai multe limbi), există riscul de a prelua în mod greșit o serie de cuvinte sau îmbinări. Evită formulări de genul: *Cobor la următoarea ostanovkă*. Ele nu sunt specifice nici limbii române și nici altei limbi.

§ 3. Valori stilistice ale expresiilor ideomatice. Îmbinarea de cuvinte, propoziția, fraza

24. Care din următoarele îmbinări de cuvinte își pierd sensul prin izolarea termenilor din structura lor?

a-și lua lumea în cap	a lua o carte
a lua apărarea cuiva	a o lua de la capăt
a o lua la sănătoasa	a lua repede

Amintește-ți!

Frazeologia este domeniul lingvisticii care are ca obiect de studiu îmbinările stabile de cuvinte, al căror sens echivalează, de obicei cu sensul unui cuvânt. Îmbinările stabile pot fi clasificate:

① Expresii ideomatice

Exemplu: a-și aprinde paie în cap (“a-și face singur rău”)
a-și arăta arama (“a se demasca”)

② Unități frazeologice

Exemplu: a se uita ca mâța-n calendar (“a nu pricepe nimic”)
a căra apă cu ciurul (“a face un lucru zadarnic, anapoda”)

③ Clișee verbale (sunt folosite în hârtiile oficiale)

Exemplu: cerere, procură, proces-verbal etc.

④ Expresii nominative (perechi de cuvinte)

Exemplu: adeverință medicală, carnet de student, institut de medicină

25. Găsește în a doua coloană echivalentele expresiilor din prima coloană.

a scoate limba de un cot	a trăi
a-și smulge părul din cap	a fugi
aducere aminte	a regreta
a trage chiulul	a obosi
zgârie-brânză	a lipsi
a-și duce traiul	amintire
a o lua la goană	zgârcit

În fiecare limbă, de-a lungul timpului, s-au păstrat unele îmbinări stabile de cuvinte, cu un sens unitar. Unele au pierdut sensul inițial și au dobândit un alt sens, figurat:

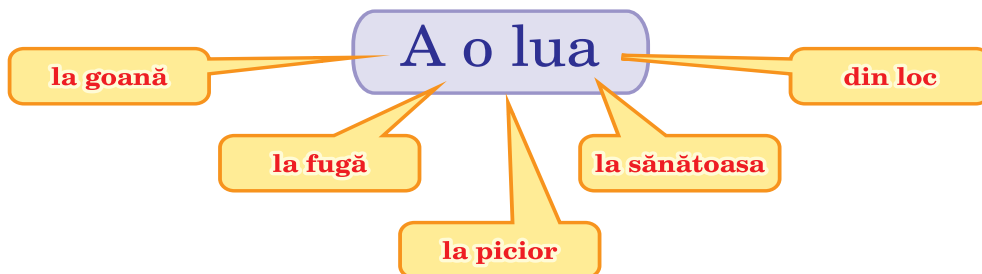
a tăia frunze la câini, a-și lua lumea-n cap, a bate câmpii

Asemenea îmbinări sunt numite **expresii frazeologice** sau **frazeologisme**. Ele au funcția unei singure părți de propoziție și sensul unei singure părți de vorbire.

26. Citește și explică sensul expresiilor. Alcătuește cu ele exemple și indică funcția lor sintactică.

A fi bătut de brumă, a pune la punct, a o lua la sănătoasa.

27. Citește variantele expresiilor frazeologice date și alcătuește cu ele propoziții sau un text de dimensiuni reduse.

28. Alcătuește în scris un text în care să folosești cât mai multe dintre expresiile de mai jos.

A avea de furcă, a căuta ca iarba de leac, a încerca marea cu degetul, a trage la răspundere, a merge ca apa la vale, a nu fi în apele lui, apa trece, pietrele rămân, apele line sunt amăgitoare, apă de ploaie, are să treacă multă apă pe gârlă, a se duce pe apa sâmbetei, a se scălda în două ape, a se îmbăta și cu apă, a scoate apă și din piatra seacă, a fi numai o apă, a fi toți o apă și un pământ.

29. Citește textul. Identifică îmbinările stabile de cuvinte.

S-au făcut reci spre seară, moșul din ogradă s-a vârfuit cu o cușmă, iar broaștele scoteau tot mai rar capul din apă.

Cocostârcii și-au luat rămas bun de la cuib și au coborât în luncă, unde aveau să vină și cei din satele vecine. Ba se arăta unul, ba

doi-trei deodată și până la prânz s-a adunat în luncă un cârd întreg. Un cocostârc bătrân i-a numărat și a zis că-s toți.

Când cocostârcii și-au întors capetele spre țările calde și-și întindeau aripile să-și ia zborul, mezinul a văzut în iarbă o crenguță și a tresărit. A luat-o tot atunci în cioc și a zburat înapoi spre casa bătrânilor și i-a dat drumul lângă cuptoraș. Apoi a făcut câteva rotocoale deasupra ogrăzii și a plecat să-și ajungă cârdul.

S. Vangheli

Atenție!

Nu confunda **îmbinările libere** cu **îmbinările stabile**. În structura îmbinărilor libere identificăm cuvinte care au sensuri și funcții sintactice distincte, în timp ce îmbinările stabile au sens unic, îndeplinind o singură funcție sintactică.

Exemplu: îmbinări stabile – iarbă de leac;
îmbinări libere – iarbă verde.

30. Citește textul și găsește îmbinările libere și îmbinările stabile de cuvinte.

Limba noastră-i o comoară
În adâncuri înfundată,
Un șirag de piatră rară
Pe moșie revărsată.

Limba noastră-i foc ce arde
Într-un neam ce fără veste
S-a trezit din somn de moarte,
Ca viteazul din poveste.

Limba noastră-i numai cântec,
Doina dorurilor noastre,
Roi de fulgere ce spintec
Nouri negri, zări albastre.

Limba noastră-i graiul pâinii,
Când de vânt se mișcă vara,
În rostirea ei bătrânii
Cu sudori sfințit-au țara.

A. Mateevici

distincte – Care se deosebesc de alte lucruri de același fel sau asemănătoare; deosebite, diferite; clare, evidente.

31. Citește și alcătuiește enunțuri cu sinonimele cuvintelor “limbă” și “vorbă”.

- Limbă** – 1. limbaj, vorbire, grai, exprimare, vorbă;
 2. (inv.) știre, veste, informație, relație, iscodă, spion, informator;
 3. popor, neam, națiune;
 4. bucată, fâșie, petec;
 5. ascuțiș, lamă, tăiș;
 6. încălțător.

- Vorbă** – 1. cuvânt, grai, vocabulă, vorbire, comunicare;
 2. discuție, taifas;
 3. veste, zvon, știre, informație;
 4. proverb, zicală, aforism, expresie, opinie;
 5. promisiune, făgăduială, învoială, târguială, acord.

32. În ce fel de situații de comunicare vei folosi asemenea expresii?

Îmbinări stabile	Semnificații
A alerga (sau a umbla) după cineva (sau ceva) cu limba scoasă.	A căuta cu orice preț să găsească pe cineva sau să obțină ceva (de care are mare nevoie).
A-i sta pe limbă.	A nu-și putea aminti imediat cuvântul care denumește un lucru cunoscut, numele unei persoane etc.
A scoate (a-i ieși) limba de un cot.	A fi foarte ostenit, după un efort fizic.
A scurta (sau a lega, a tăia) limba cuiva.	A opri, a împiedica pe cineva să vorbească.
A-și înghiți limba.	a) a mânca cu mare poftă; b) a se abține de la ceva nepotrivit; c) a fi foarte scurt.
A trage (pe cineva) de limbă.	A încerca să afli secretele (tainele).
A avea limbă lungă.	A vorbi prea mult.
A fi cu limba de miere.	A vorbi frumos, prietenos, amabil.
A avea mâncărime de limbă.	A vorbi mult, a fi limbut.
A-și mușca limba.	A regreta că a vorbit ceea ce nu trebuie.
Mușcă-ți limba!	Se spune celui care prezice ceva nedorit.
Cu limbă de moarte.	Ultima dorință.
A asuda sub limbă.	Se spune despre cei ce se plâng că muncesc prea mult și din greu, dar în realitate nu fac nimic.

33. Unde se potrivesc aceste expresii? În ce fel de situații?

Îmbinări stabile	Semnificații
A arunca o vorbă.	A spune ceva în trecut, la întâmplare.
A avea de vorbă.	A avea de discutat, de aranjat ceva.
A-i scoate cuiva vorbe.	A bârfi, a cleveti.
A lăsa vorbă.	A lăsa o dispoziție, a anunța ceva înainte de a pleca.
A purta cu vorba.	A amâna mereu, a amăgi, a nu îndeplini la timp o promisiune sau o obligație.
A schimba vorba.	A schimba obiectul discuției.
A se face vorbă.	A se răspândi o știre, o discuție, un zvon.
A se ține de vorbă.	A-și respecta promisiunile, angajamentele.
Așa umblă vorba.	Se spune, se vorbește, se zice.
Fie vorba între noi.	Ceea ce știm să rămână între noi, să nu afle nimeni.
Vorba cântecului.	Așa cum se știe din bătrâni.

34. Citește următoarele exemple și precizează sensurile cuvântului “vorbă”.

Te mârșnește-a mea muștrare?
Nume dulce ce iubește!
Spune că nu-ți mai găsesc
Vorbe aspre și amare,
Lucruri care te mârșnesc? (D. Bolintineanu)

.....
Îl izgoni cu vorbe blânde, dar hotărâte. (L. Rebreanu)

.....
Iubito, lasă-mă aproape de tine
Să-ți șoptesc vorbe cristaline. (E. Botta)

.....
Rareș se îmbrățișă cu Luca, sărută mâna lui Boldur și rosti câteva vorbe încurcate și neînțelese. (B. P. Hașdeu)

.....
Auzind aceste vorbe înfricoșate, noroadele s-au cutremurat și s-au răzvrătit. (M. Sadoveanu)

.....
Dar toate acestea sunt vorbe sentimentale, lirice, melancolice. (I. L. Caragiale)

35. Citește textul și indică sensul și funcția sintactică a expresiilor evidențiate. Explică utilizarea semnelor de punctuație din ultimul alineat.

Și de aici fata, tot mergând înainte, a ajuns acasă la tată-său. Moșneagul, când a văzut-o, i s-au împlut ochii de lacrimi și inima de bucurie. Fata atunci scoate salba și paharele cele de argint și le dă tătăne-său; apoi deschizând lada împreună, nenumărate hergelii de caii, cirezi de vite și turme de oi ies din ea, încât moșneagul pe loc a întinerit, văzând atâtea bogății. Iară baba a rămas opărită și nu știa ce să facă de ciudă.

Fata babei atunci și-a luat inima-n dinți și a zis:

– Las, mamă, că nu-i prădată lumea de bogății; mă duc să aduc și eu mai multe.

Și cum zice, pornește cu ciudă, trăsbind și plesnind. Merge ea cât merge, tot pe acest drum, pe unde fusese fata moșneagului, se întâlnește și ea cu cățelușa cea slabă și bolnavă, dă și ea de părul cel ticsit de omide, de fântâna cea mălită și seacă și părăsită, de cuptorul cel nelipit și aproape să se risipească. Dar când o roagă și cățelușa, și părul, și cuptorul, și fântâna ca să le îngrijască de dânsese, ea le răspundea cu ciudă și în bătaie de joc:

– Da cum nu! că nu mi-oi feșteli eu mânuțele tăcuței și ale mămcuții! Multe slugi ați avut ca mine?

I. Creangă

Amintește-ți!

Propoziția reprezintă comunicarea cu un singur predicat. În structura propoziției pot să intre unul sau mai multe cuvinte, condiția esențială fiind ca doar unul dintre ele să îndeplinească funcția sintactică de predicat.

Punctuația reflectă tipul propozițiilor dintr-un text: **enunțative** sau **interogative**, **exclamative** sau **neexclamative**.

Exemplu: A venit astăzi la noi.
Va veni astăzi la noi?
Ura, vine astăzi la noi!

36. Cum înțelegi expresia “A lua pâinea de la gura cuiva”?

37. Explică utilizarea semnelor de punctuație din următorul text.

Intrăm acum într-o pădure unde nu cresc mure. În fiecare dimineață, aici e raiul puilor de rață, de nagăț și de bătlan. Trestii

le țin loc de tobogan. Se suie unul în capul altuia până când ultimul ajunge în vârful trestiei, cea mai înaltă, și de acolo alt pui îi dă brânci în baltă. Acolo încep să bea apă – nu ca să se înece, ci pentru că așa le place, că e rece. Să știți: păsările astea toate știu de mici să înoate.

Ce să vă mai spun? Apa asta e scumpă ca aurul. În primul rând e dulce, din cercul de la suprafață rotund și până la ierburile de la fund. Și apa dulce mult aduce. Unde mai pui că aceste păsări și acești pui, acești pești, de care nu ai loc să te-nvârtești și acești brotaci care scot limba la fluturi și la gândaci!

M. Sorescu

38. Răspunde la întrebările de mai jos folosind cuvintele din tabel. Ce variante identificei.

- Ce a găsit Radu?
- Unde s-a ascuns ariciul?
- Cu cine s-a întâlnit Georgeta?

Radu	s-a întâlnit	în tufiș.
Ariciul	a găsit	cu prietenii.
Georgeta	s-a ascuns	o carte.

Atenție!

Cuvintele se pot asocia în diferite moduri, formând **propoziții**. Chiar dacă din punct de vedere gramatical această asociere este posibilă, atunci când alcătuim propoziții trebuie să ținem cont și de **sensul cuvintelor**.

39. Combină propozițiile de mai jos astfel încât să obții fraze. Folosește cuvintele de legătură potrivite.

- A venit mai târziu. Andrei nu s-a întâlnit cu prietenii săi.
- Și-a amintit de promisiunea făcută. L-a întâlnit pe George.
- A uitat. Părinții vin mai devreme din concediu.
- Nu a știut. Este tema pentru acasă.
- I s-a spus. Trebuie să facă.

Când, că, care, să, pentru că, ce, unde.

Comunicare. Istoria satului

Atenție!

Orice text pe care îl scrii sau îl prezinți oral trebuie să aibă o anumită structură: *introduce*, *cuprins* și *încheiere*. Respectă normele ortografice și de punctuație ale limbii române. Fii original și transmite cu măiestrie artistică ideile, gândurile și sentimentele.

40. Citește textele de mai jos și răspunde la următoarele întrebări:

A trăi în sat înseamnă a trăi în zariște cosmică și în conștiința unui destin emanat din veșnicie. Aici se nasc miturile, aici copilul învață un mod de a fi în lume și un mod de a se situa în lume; aici omul românesc se formează și se modelează metafizic. Și tot aici, deprinde o atitudine față de istorie care, de cele mai multe ori, nu-i este favorabilă. Satul e atemporal. (...)

Prezența nemuritoare la care mă refer nu e legată de nici un nume, nu râvnește la nici o laudă și e răspândită în spațiul din preajma noastră, cât ține întinderea împărătească a țării. Vreau să vorbesc despre singura prezență vie încă, deși nemuritoare, deși așa de terestră, despre unanimul nostru înaintaș fără nume, despre satul românesc. (*L. Blaga*)

- 1 Ce înseamnă satul pentru L. Blaga?
- 2 Din ce cauză el dorește să vorbească despre sat?

41. Privește imaginea și alcătuește o compunere cu tema "Istoria satului meu".

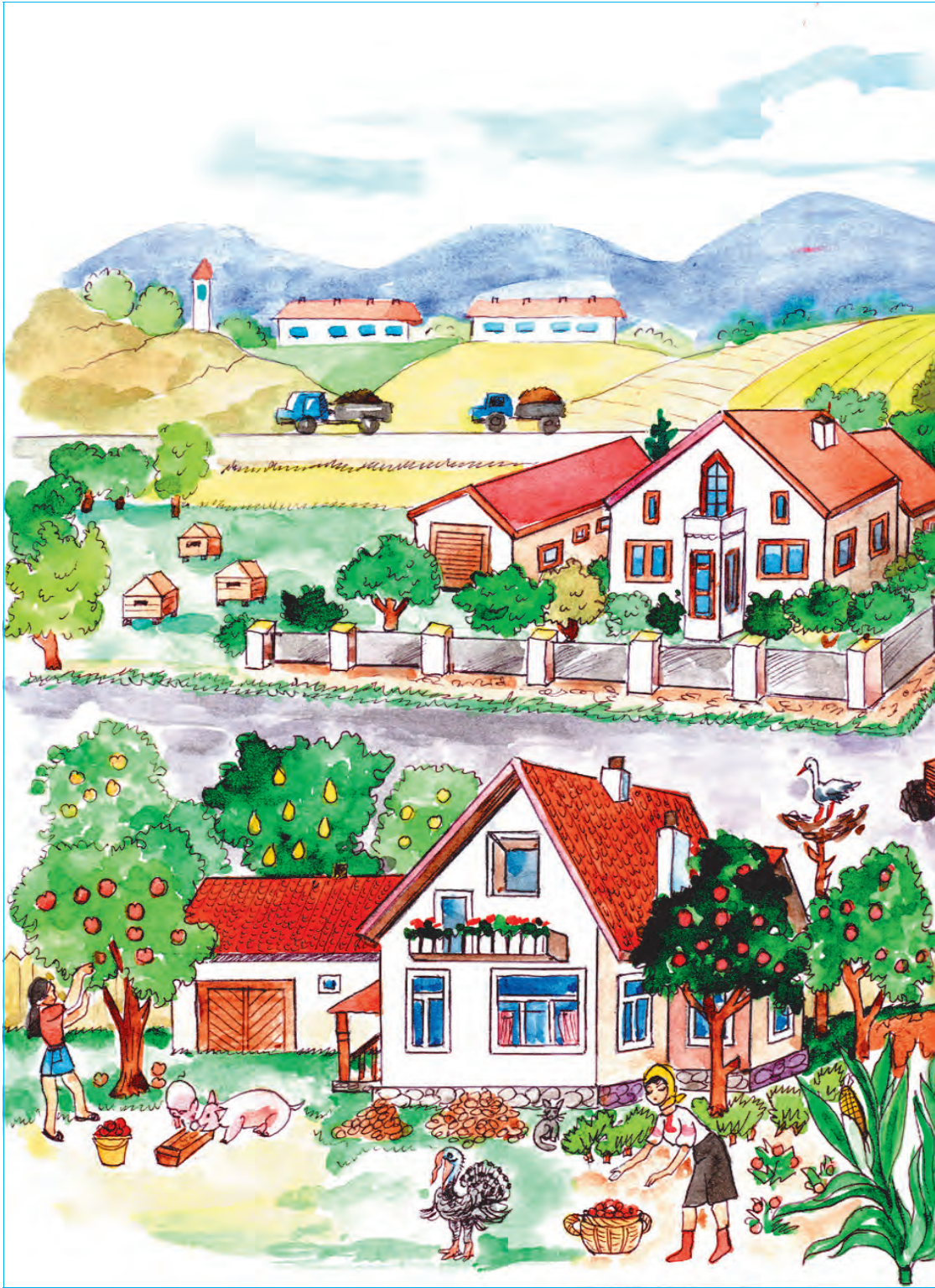
zariște – zare, orizont; luminiș în pădure; poiană mică și luminoasă

emanat – care își are originea, provenit din...; degajat, răspândit

mit – povestire despre timpuri, întâmplări și personaje fabuloase, care conțin reprezentări concrete ale fenomenelor enigmatice de la începutul existenței lumii

metafizic – parte a filozofiei care cercetează existența în sine, în scopul cunoașterii cauzelor, principiilor și a esenței lumii; care nu poate fi perceput cu simțurile, depășind realitatea concretă; conform cu principiile metafizicii

atemporal – care nu este legat de condiții determinate de timp, de un moment istoric dat

Lexicul și frazeologia

§ 4. Schimbarea valorii gramaticale (conversiunea)

42. Citește textele și spune ce exprimă cuvintele evidențiate.

– Ia, eu fac ce fac de mult,
Iarna viscolu-l ascult,
Crengile-mi rupându-le,
Apele-astupându-le,
Troienind cărările
Și gonind cântările;
Și mai fac ce fac de mult,
Vara doina mi-o ascult.

M. Eminescu

Iarna va veni cu zăpada cea strălucitoare și cu gerurile arzătoare. Vara este anotimpul în care pădurile răsună de cântecul păsărilor și de susurul izvoarelor reci.

Observă! Același cuvânt poate fi folosit în contexte diferite cu sensuri diferite. Substantivele care indică numele anotimpurilor pot fi folosite pe lângă verbe pentru a arăta momentul în care are loc acțiunea denumită.

Află!

Conversiunea este procedeul de formare a cuvintelor care constă în trecerea lor dintr-o parte de vorbire în alta fără participarea prefixelor și a sufixelor.

Exemplu: clasic (adjectiv: *scriitor clasic*) – **clasicul** (substantiv);
deștept (adjectiv) – **deșteptul** (substantiv).

De obicei schimbarea valorii gramaticale se realizează într-un anumit context, prin folosirea unor instrumente gramaticale (articol, prepoziție etc).

Era un om leneș .	<i>adjectiv</i>
Leneșul mai mult aleargă.	<i>substantiv artichat cu articolul hotărât l</i>
Cel leneș mai mult aleargă.	<i>substantiv artichat cu articol adjectival-demonstrativ cel</i>
Pe cel leneș nu îl vor lua în excursie.	<i>substantiv artichat cu articol adjectival cel și însoțit de prepoziția pe</i>

Identificăm diverse situații de schimbare a valorii gramaticale:

1 Adjectivul poate deveni:

substantiv (când primește articol)	adverb (când determină un verb)
Exemplu: Leneșul mai mult aleargă, iar scumpul mai mult păgubește.	Exemplu: Vorbea prea tare .

2 Substantivul poate deveni:

adverb	adjectiv
Exemplu: Vara merg la bunici.	Exemplu: Zoe, fii bărbată!

3 Pronumele personal poate deveni:

substantiv	pronume reflexiv
Exemplu: Eul poetic își face simțită prezența în întreaga sa splendoare.	Exemplu: Îmi amintesc cu plăcere de vacanța petrecută în munți.

4 Pronumele nehotărâte, negative și reflexive devin substantive:

Exemplu: A cumpărat tot felul de **nimicuri**.

5 Majoritatea pronumelor (cu excepția celor personale și reflexive) pot deveni adjective pronominale:

Exemplu: **Toate** cărțile au fost așezate pe raft.

6 Numeralul poate deveni substantiv:

Exemplu: A primit **un doi** pentru că nu și-a făcut tema.

7 Verbul poate deveni:

substantiv	adjectiv
Exemplu: Plecarea s-a amânat pentru săptămâna viitoare.	Exemplu: Poezia scrisă de tine a fost premiată.

8 Adverbul poate deveni:

substantiv	prepoziție	adjectiv
Exemplu: Binele făcut este răsplătit.	Exemplu: A zburat deasupra norilor.	Exemplu: Este o persoană bine .

9 Unele interjecții pot deveni substantive:

Exemplu: Mi-a povestit **oful** său.

---

43. Alcătuieste propoziții în care să formezi substantive cu ajutorul articolului hotărât de la adjectivele **harnic** și **tânăr**.

---

44. Citește textul și comentează valoarea gramaticală a cuvintelor evidențiate.

Pe sfinte ape-n tremurare
Din ceruri frunze se prăval,
Îmbătrânind nespun de tare
În zborul dintre ram și val.

Să fie oare frunza smulsă
Din trupul codrilor merei
Sau poate-i fața ta, măicuță,
Ce cade peste ochii mei?!

Ridic o frunză ca de cioară
Și-aud adânc un glas profet:
"Sărută frunzele când zboară
Și, fiule, vei fi poet!"

Iar tu, albită, aștepti pe maluri
Să-ți aduc din dragoste un strop.
Și tristă-i umbra ta pe valuri
Și eu în umbră-ți mă îngrop.

Sub cerul ars de stele, mamă,
Reînflorite în zadar,
Iubiri și cuib mi se destramă
Și tu ești singurul meu dar.

Gr. Vieru

---

45. Scrie și identifică în textul dat cazurile de conversie.

Are ce are Guguță cu poarta. Îi place să iasă la drum mai ales toamna, când coboară în sat carele cu poamă. Guguță le numără până i se termină aritmetica, dar vin și vin alte care și băiatul se încălzește. Ce bine ar fi să se strice vreun car cu poamă în poarta lui Guguță! Dar boii trec pe lângă ograda lui cu carnea în frunte și se duc la cramă, unde stau clădite girezi de butoaie.

An toamnă Guguță credea că boii aduc poama din țările calde. Acum îi vine a râde cum de i-a trăsnet prin cap una ca asta.

S. Vangheli

Nu toate cazurile de conversie sunt frecvente în limba română. Multe dintre ele apar doar în vorbirea cotidiană sau în situații de comunicare ce presupun un cumul de informație stilistică: în opere literare culte sau populare.

De foarte multe ori, aceste situații de schimbare a valorii gramaticale apar în proverbe și zicători care concentrează în ele o multitudine de sensuri.

46. Identifică situațiile de conversie din enunțurile de mai jos.

- Tot pătitul e priceput.
- Cele bune să se-adune, cele rele să se spele.
- Soarele încălzește și pe buni și pe răi.

47. Cunoști și alte proverbe care conțin cazuri de schimbare a valorii gramaticale? Cum îți explici prezența ridicată a acestui procedeu în astfel de texte?

48. Alcătuieste câte două propoziții cu fiecare dintre cuvintele propuse. Folosește-le cu două valori morfologice distincte.

Sportiv, mincinos, acesta, unii, glumeț, citit, iarnă, încet, zece, rău.

49. Citește textul și alcătuieste enunțuri în care cuvintele evidențiate să aibă altă valoare morfologică. Poți să modifice forma părților de vorbire (să folosești alte forme flexionare).

Tare-s lungi zilele de vară! Răsare soarele când ți-i somnul mai dulce și nu apune până nu dă luna peste dânsul. Iar luna ușernică din fire, se lasă așteptată, rătăcind cine știe pe unde și cu ce treburi...

Când ațipise Ghiță, soarele bătea prin geamul din stânga. A tras un somn din cele pomenite numai în instrucțiunile pompierilor și, trezindu-se, mai să moară de necaz – soarele zâmbea batjocoritor prin același geam!? Se sucise geamul? Sau casa? Sau bietul soare, ostenit și bătrân, adormise și el o dată înainte de vreme?..

Sări iute din pat și-și dibui ciupicii. Se gândi, că n-ar fi rău să-i spele, dar îi aruncă înapoi și se întinse să vadă cine-i mai lung: el sau patul...

G. Ursachi

---

50. Citește și spune ce valori morfologice pot avea cuvintele evidențiate?

Peste dealuri zgribulite,
Peste țarini zdrențuite,
A venit așa, deodată,
Toamna cea întunecată.

Lungă, slabă și zăludă
Botezând natura udă
C-un mănunchi de ciumăfai,
Când se scutură de ciudă,
Împrejurul ei departe,
Risipește-n evantai
Ploi mărunte
Frunze moarte
Stropi de tină,
Guturai...

Și cum vine de la munte,
Blestemând,
Și lăcrimând,
Toți ciulinii de pe vale
Se pitesc prin văgăuni,
Iar măceșii de pe câmpuri
O întâmpină în cale
Cu grăbite plecăciuni...

G. Topârceanu

---

51. Alcătuieste exemple după modelul dat, astfel încât același cuvânt să fie folosit cu valori morfologice diferite.

Model: Părinții mei sunt tineri.
(**mei** – *adjectiv posesiv*)

Ai mei sunt plecați în concediu.
(**ai mei** – *pronume posesiv*)

Acestea sunt greutatea mea.
(**acestea** – *pronume demonstrativ*)

Aceste greutate sunt ale mele.
(**aceste** – *adjectiv demonstrativ*)

Unii, alții, îți, ai noștri, dimineața, nimic, îmi.

§ 5. Familia lexicală

52. Privește imaginea și scrie cât mai multe cuvinte formate prin derivare de la substantivul **frunză**.

53. Ce au în comun cuvintele din seria de mai jos?

A lega, legat, legătorie, legătură, a dezlega, dezlegare, dezlegat.

Amintește-ți!

Familia lexicală cuprinde totalitatea cuvintelor înrudite ca sens, formate de la același cuvânt de bază. Familia lexicală este formată din: cuvântul de bază, cuvintele formate prin derivare, prin compunere și prin schimbarea valorii gramaticale.

54. În seriile de mai jos s-au strecurat și cuvinte care nu aparțin familiei lexicale respective. Care sunt ele?

- gheață, înghețată, dezghețat, încălzire, a îngheța, a dezgheța;
- iarbă, ierburi, ierbivore, iarnă, ierbar, ierbos, pădure;
- bun, bunîșor, a îmbunătăți, îmbucurător, bunăstare.

55. Alcătuieste șase enunțuri în care să folosești șase cuvinte din familia lexicală a adjectivului **înalt**.

Atenție!

Cuvintele derivate sunt cuvintele noi și, uneori, noi părți de vorbire. Ele nu trebuie confundate cu formele flexionare (de gen, număr, caz, mod, timp, diateză), care nu fac parte din familia lexicală.

56. Precizează valorile gramaticale ale cuvintelor evidențiate și alcătuiește familia lexicală a acestui cuvânt.

Azi timpul este frumos. Colega noastră de clasă cântă frumos la festival. Frumosul reprezentat în tablourile sale a fost apreciat de toți membrii juriului.

Reține!

În familia lexicală se încadrează și cuvintele formate prin schimbarea valorii gramaticale (prin conversie).

De exemplu, în familia lexicală a adjectivului frumos se încadrează și adverbul cu aceeași formă, precum și substantivul obținut prin articulare (frumosul). De asemenea în familia lexicală a adverbului bine se încadrează atât substantivul articulat binele, cât și adjectivul care are aceeași formă cu adverbul.

57. Cunoști și alte situații de folosire a adjectivelor și a adverbelor cu diverse valori gramaticale? Dă exemple în propoziții.

58. Alcătuiește familia lexicală a verbului a trece. Precizează care este radicalul și care procedee s-au folosit pentru a obține cuvinte noi.

Amintește-ți!

Cuvântul de bază este cuvântul de la care se pornește în alcătuirea unei familii lexicale. **Radicalul** este elementul comun care se întâlnește la cuvintele dintr-o familie lexicală. **Tema** este alcătuită din radical și sufix (prefix) la care se adaugă un alt prefix sau sufix.

59. Ordonează cuvintele în funcție de familia lexicală în care se încadrează.

a visa

a rezista

a înțelege

Visare, înțelegere, neînțelegător, rezistență, nerezistent, înțeles, visător, irezistență, înțelegător, visat, rezistat, nerezistat, vis, nevisat, neînțeles, neînțelegeri, rezistent, irezistibil, irezistibilitate.

§ 6. Dictionarele limbii române

Reține!

Dictionarul este o lucrare care cuprinde cuvintele unei limbi sau ale operei unui scriitor, aranjate într-o anumită ordine (de obicei alfabetică) și explicate în aceeași limbă sau traduse în altă limbă.

Există mai multe tipuri de dicționare:

Explicativ	Conține sensurile cuvintelor dintr-o limbă, oferind și informații referitoare la etimologia și apartenența morfologică a termenilor.
Etimologic	Oferă informații referitoare la originea cuvintelor dintr-o limbă.
Speciale	Prezintă termenii specifici anumitor domenii de activitate: tehnici, medicali, juridici etc.
De neologisme	Oferă informații referitoare la unele fenomene lexicale, prezentând situațiile concrete de împrumut lexical, sinonimie, antonimie, paronimie etc.
De sinonime	
De antonime	
Ortografic	Oferă indicații cu caracter normativ referitoare la scrierea cuvintelor dintr-o limbă.
Bilingve	Conțin echivalentul cuvintelor dintr-o limbă (echivalentul francez al cuvintelor românești, cel german al cuvintelor din limba engleză etc.).

---

60. Aranjează cuvintele de mai jos în ordinea din dicționarele explicative.

Inițiat, a iniția, inițiere, inițiativă, început, reîncepere, începător, neînceput, încăpere, încăpător, inițial, întoarcere, preconceput, impresie, ireal, real, nereal, extern, corect, alcătuire, aramă, albastru, bunăstare, calificare, xilofon, zebra, ocean, olărit, brad, brădet, dereglare, dezvoltare, elev, electricitate, fericire, îndoială, studiu, legătură.

---

61. Care este explicația corespunzătoare fiecărui cuvânt de mai jos? Folosește dicționarul explicativ pentru a da explicația completă.

Reușită, excepțional, a elucida, trecător, începător, abil, regret, viabil, a traversa.

---

62. Alcătuieste propoziții cu termenii de mai sus. Ce origine au aceste cuvinte și cât de des sunt folosite în vorbirea curentă?

Observă!

Multe dintre neologisme pătrund treptat în limbajul cotidian. Fiecare vorbitor are datoria să își îmbogățească în permanență **vocabularul**, răspunzând astfel nevoilor crescute de comunicare.

Lectura cărților, a revistelor și ziarelor, precum și utilizarea dicționarelor în vederea înțelegerii sensului cuvintelor ne ajută să ne dezvoltăm capacitatea noastră de a comunica.

---

63. Din ce dicționar au fost extrase cuvintele de mai jos? Dă și alte exemple de astfel de cuvinte.

.....

Lume – s.f., totalitate a celor existente în realitate; univers, cosmos.

Lume – s.f. oameni, mulțime, public; societate, mediu social.

Lume – s.f. (înv. și reg.) lumină.

.....

Serviciu – muncă prestată în folosul sau în interesul cuiva.

Serviciu – ocupație pe care o are cineva în calitate de angajat; slujbă.

Serviciu – subdiviziune în administrarea internă a unei instituții, întreprinderi etc., cuprinzând mai multe secții; colectivul de muncă corespunzător.

Serviciu – grup de obiecte cu destinație specială; serviciu de cafea.

Serviciu – mulțime ordonată în timp a regimurilor succesive ale unui sistem tehnic.

§ 7. Test

1. **Inimă** este cuvânt de origine:

- a** slavă;
- b** latină;
- c** greacă.

2. Sensul elementului de compunere **bio** este:

- a** “împotriva”;
- b** “sunet”;
- c** “viață”.

3. Sensul expresiei **a băga de seamă** este:

- a** a observa;
- b** a ascunde;
- c** a alerga.

4. Care dintre următoarele îmbinări de cuvinte are caracter stabil?

- a** a o lua la sănătoasa;
- b** a lua o carte de la bibliotecă;
- c** a lua o floare.

5. În exemplul “**Leneșul** mai mult aleargă” subiectul este exprimat prin:

- a** substantiv provenit din numeral;
- b** substantiv provenit din adjectiv;
- c** adjectiv pronominal.

6. Prin conversie adjectivul poate deveni:

- a** verb sau adverb;
- b** substantiv sau adverb;
- c** pronume sau substantiv.

7. În propoziția “**Toți** elevii au fost prezenți” cuvântul evidențiat este:

- a** pronume personal;
- b** pronume nehotărât;
- c** adjectiv pronominal nehotărât.

8. În care din următoarele familii de cuvinte se încadrează substantivul **seară**.

- a) lemn, a înlemni, lemnos, înlemnit;
- b) înserare, a însera, înserat;
- c) seră, florărie, lemnărie, întoarcere.

9. În care din seriile date mai jos s-a strecurat un cuvânt care nu aparține familiei lexicale respective?

- a) cerc, a încerca, încercuit, încercuire;
- b) pădure, a împăduri, împădurit, împădurire;
- c) câmp, câmpie, câmpean.

10. Familia lexicală cuprinde:

- a) totalitatea cuvintelor opuse ca sens, formate de la același cuvânt de bază;
- b) totalitatea cuvintelor înrudite ca sens, formate de la același cuvânt de bază;
- c) totalitatea cuvintelor înrudite ca sens, formate de la diferite cuvinte de bază.

11. Elementul comun care se întâlnește la cuvintele care formează o familie lexicală se numește:

- a) temă;
- b) cuvânt de bază;
- c) radical.

12. Care din seriile de mai jos conține cuvinte aranjate în ordinea din dicționar?

- a) antenă, aramă, aliniat, afacere, arat;
- b) baie, baterie, băcărie, băcărie, braț;
- c) trecere, tăcere, traiectorie, terminal, traseu.

Comunicare. Ziua mea de muncă. Ziua mea de odihnă

64. Cât de important este să îți planifici activitățile din timpul zilei, săptămânii sau anului?

Reține!

Respectă tot ceea ce ți-ai propus să realizezi pe parcursul zilei, a săptămânii, a lunii etc. Aceasta te va ajuta să obții rezultate mai bune și să fii apreciat de cei din jur.

Nu uita ca în programul tău de lucru să planifici și activități sociale (să-i ajuți pe cei mai în vârstă, să ai grijă de mediul înconjurător etc.), cultural-educative (vizite la muzeu, urmărirea diferitelor concerte și spectacole de teatru etc.) sau familiale (să-ți vizitezi rudele, să transmiți felicitări cu ocazia diferitelor sărbători etc.)

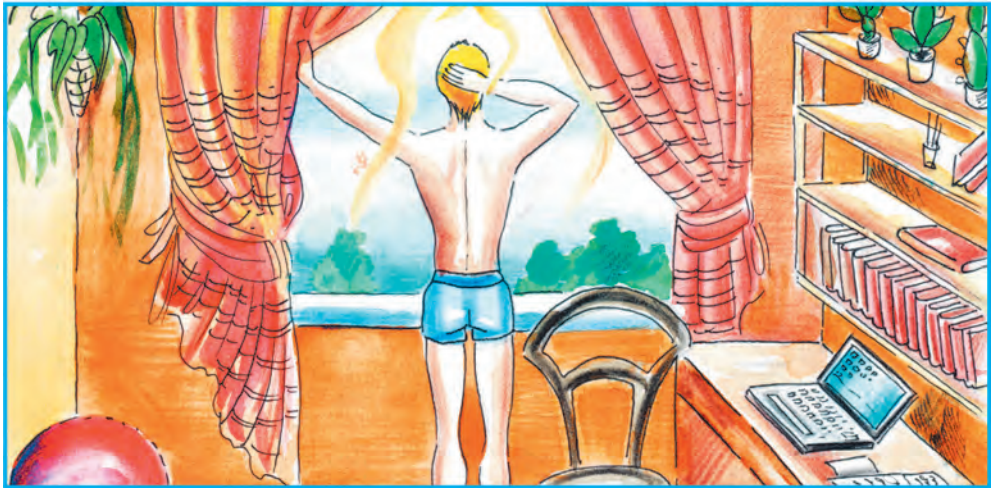
65. Completează tabelul de mai jos cu activități pe care ți le propui spre realizare în mod individual.

activități zilnice	activități săptămânale	activități lunare	activități semestriale	activități anuale
--------------------	------------------------	-------------------	------------------------	-------------------

66. Alcătuieste o compunere pe tema “Ziua mea de muncă” care să aibă ca generic proverbul “Cine se scoală de dimineață departe ajunge”.

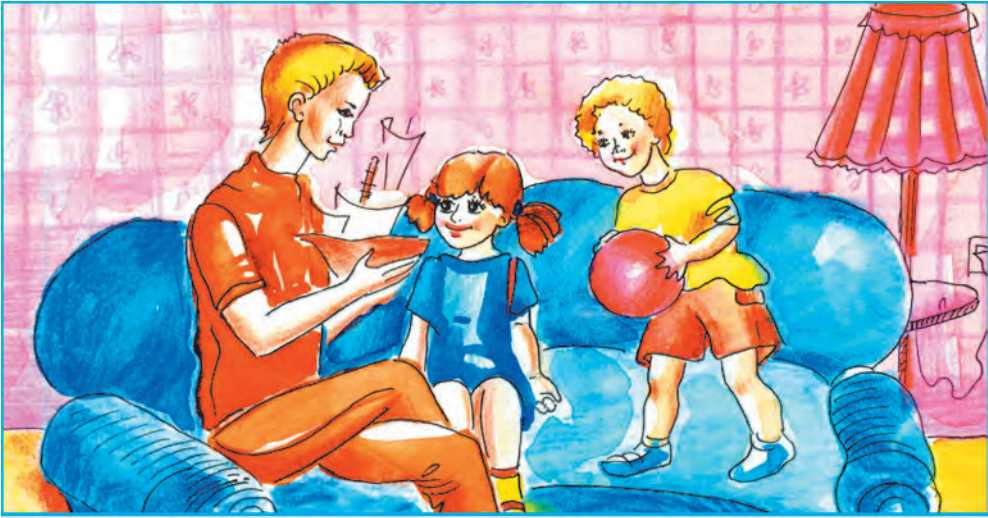
67. Scrie o compunere în care să prezinți ziua de lucru a personajului principal reprezentat în imaginile de mai jos. Respectă ordinea ideilor din planul simplu de mai jos.

- 1 George se trezește la ora șase apoi se pregătește pentru a pleca la școală.
- 2 În fiecare zi lucrătoare a săptămânii, la ora opt, George merge la școală.
- 3 În fiecare miercuri George merge la bunici și îi ajută în gospodărie.
- 4 Seara, George se joacă cu frații mai mici și își face temele pentru a doua zi.

Verbul

Partea de vorbire flexibilă care exprimă o acțiune, o stare sau atribuie o caracteristică.

Conjugarea

I (-a)

II (-ea)

III (-e)

modul

predicative

Indicativ

Prezent

Trecut

Imperfect
Perfect simplu
Perfect compus
Mai mult ca perfect

Viitor

Viitor I
Viitor anterior

Conjunctiv

Prezent

Perfect

Condițional optativ

Prezent

Perfect

Imperativ

Pozitiv

Negativ

nepredicative

Infinitiv

Prezent

Perfect

Gerunziu

Participiu

Supin

Funcția sintactică:

P

Predicat

S

Subiect

NP

Nume predicativ

A

Atribut

C

Complement

IV (-i/-î)

timpul

prezent

trecut

imperfect

perfect
simplu

perfect
compus

mai mult
ca perfect

viitor

viitor I

viitor
anterior

persoana

I

II

III

numărul

singular

plural

diateza

activă

pasivă

reflexivă

§ 8. Caracteristici generale ale verbului

Amintește-ți!

Partea de vorbire flexibilă care exprimă acțiuni, stări sau atribuie însușiri se numește **verb**. Verbul reprezintă nucleul comunicării.

Ei **zidesc** o casă durabilă. Lili **a rămas** acasă. Florile **sunt** ale surorii mele.

68. Citește următorul text și elimină cuvintele evidențiate. Ce observi?

În locul zilelor mari și frumoase au venit zile mici și posomorate, a început să cadă brumă și să se rărească frunza lăstarului. Pe înserate se vedeau rândunici întârziate zburând în rasul pământului, ori pâlcuri de alte păsări călătoare, iar în tăcerea nopților friguroase se auzeau strigătele cocorilor.

I. Al. Brătescu-Voinești

Observă!

Cuvintele subliniate sunt **verbe** și îndeplinesc funcția de predicat. Dacă le eliminăm din text, acesta nu mai are un înțeles unitar. Prin urmare, orice comunicare are la bază cuvinte care exprimă acțiuni sau stări, adică verbe.

69. Citește următoarele enunțuri. Ce fel de acțiune exprimă formele verbului care se repetă?

Bunicul merge în fiecare zi în pădurea de stejari de la marginea satului. Așa a mers întotdeauna și va merge cât timp îl vor mai ține puterile. Mireasma pădurii îl atrage, dându-i puterea necesară. În tinerețe mergea fără cârjă, dar bunicul nu își face probleme atâta timp cât lângă el este Mateiaș, nepoțelul său. Băiețelul ar fi mers și sus pe munte împreună cu bunicul său, dar mama i-a interzis.

Reține!

În funcție de ideea pe care intenționează să o comunice vorbitorul, verbul își poate modifica forma în funcție de **mod, timp, diateză, persoană, număr**. Categoriile gramaticale de persoană și număr apar și la alte părți de vorbire, în timp ce categoriile gramaticale de mod, timp și diateză sunt specifice verbului.

70. Dă trei exemple în care să folosești verbele **a învăța**, **a repeta**, **a înscrie**.

§ 9. Conjugările verbelor în limba română

71. Privește imaginea și indică un număr cât mai mare de verbe care să denumească acțiunile și stările reprezentate.

Află!

Verbele se pot clasifica în limba română în patru categorii, numite conjugări, în funcție de terminația pe care o au la forma inițială (cea care apare în dicționare).

Conjugarea				
I	II	III	IV	
-a	-ea	-e	-i	-î
a dansa	a vedea	a zice	a porni	a coborî
a asculta	a tăcea	a trece	a suci	a hotărî
a mânca	a bea	a șterge	a învârti	a vâri

72. Grupează verbele de mai jos în tabelul dat, în funcție de terminația lor.

-a	-ea	-e	-i (-î)
----	-----	----	---------

A toarce, a aluneca, a părea, a hotărî, a coborî, a evolua, a începe, a apărea, a regreta, a risipi, a întrece, a bea, a cerceta, a scădea, a percepe.

În limba română cele mai multe verbe sunt de conjugarea I și de conjugarea a IV-a (variantele în **-i**), singurele la care se mai adaugă verbe noi, împrumutate din alte limbi sau formate în limba noastră. Conjugarea a II-a este foarte slab reprezentată în limba română actuală, cuprinzând aproximativ 25 de verbe care nu sunt productive, adică nu mai stau la baza formării de noi cuvinte.

73. Scrie în caiet și modifică forma verbelor astfel încât să poți preciza conjugarea lor.

Model: toarnă – a turna; căutat – a căuta;

Pun, adun, explic, deduc, conduc, vine, sare, ascultă, șoptește, duce, aprobă, rezolvă, scrie, declamă, plângă, liniază.

74. Selectează verbele din următorul text și precizează de ce conjugare sunt.

Copila descântată de zâna ei cea bună
 Creștea-ntr-o ziuă numai cât alta într-o lună,
 Ș-a sale brățioare, ș-a sale mici picioare
 Aveau, fiind în leagăn, mișcări de aripioare;
 Iar când ieși din cuibul în care înflorise
 Ca roza dintr-un mugur cu foile deschise,
 Când umbra sa vioaie, plutind sub cer senin,
 Putea să se măsoare pe umbra unui crin,
 Mult îi plăcea copilei s-alunge rândunele
 Ce lunecau prin aer și o chemau la ele,
 S-alerge pe sub bolta bătrânilor arini,
 Cercând să prindă-n iarbă a razelor lumini,
 Să fugă rătăcită de-a lung, de-a lung pe maluri
 Atrasă-n cursul apei de-a râurilor valuri,
 Și-n cale-i să s-oprească, uimită, încântată
 De dulcea armonie a naturii deșteptată.

V. Alecsandri

75. Arată în ce se termină și de ce conjugare este fiecare din următoarele verbe.

A scutura, a expedia, a toarce, a drege, a merge, a coase, a moțai, a dezveli, a împărtăși, a suferi, a cugeta, a deștepta, a ofta, a dansa, a pleca, a înnopta, a sufoca, a dori, a iubi, a muți, a dojeni, a înflori, a putrezi, a împiedica, a exploda.

76. Dă câte trei exemple de verbe pentru fiecare conjugare din limba română și alcătuește cu ele propoziții.

Atenție!

În limba română se observă tendința de confundare a conjugării a II-a și a III-a (prin considerarea de obicei a verbelor de conjugarea a II-a ca fiind verbe de conjugarea a III-a).

Exemplu: corect – a apărea, a plăcea, a tăcea
greșit – a apare, a place, a tace

77. Selectează verbele evidențiate, punându-le la infinitiv și precizând conjugarea.

Spuneam că toamna vine și usucă
Din nou frunzișul, răscolit de vânt,
Iar vara se ascunde într-o nucă
Și nu mai cade, verde, la pământ.

Spuneam că iarna calcă pe tufiș –
E undeva alături, prin ponoare,
Iar Prutul se mai zbenguie-n prundiș
Ducând pe valuri tot același soare.

Spuneam că anii stau îngrămădiți
Și nici un cuc nu poate să-i mai numere –
Cu brazii lor atât de ntineriți
Carpații strâng nedumeriți din umere...

Gr. Bostan

78. Caută în dicționar sensul verbelor de mai jos și alcătuește cu ele propoziții. Analizează diferențele de sens și de formă.

A îndesa – a îndesi, a înflora – a înflori, a alunga – a (se) alungi.

Îmbogățește-ți cunoștințele

Toate verbele conjugării a II-a sunt de origine romanică. Unele au fost moștenite direct din latină: *a avea, a bea, a cădea, a dura, a încăpea, a părea, a plăcea, a putea, a scădea, a tăcea, a vedea, a vrea*. Altele sunt apariții târzii, rezultate din preluarea unor modele latinești: *a apărea, a compărea, a se complăcea, a decădea, a dispărea, a displăcea, a întrevedea, a prevedea, a reapărea, a revedea*.

§ 10. Clasificarea verbelor

79. Citește enunțurile de mai jos și precizează câte verbe sunt în fiecare propoziție. Care dintre ele formează singure predicatul?

În fiecare vineri Maria merge la biblioteca centrală. Săptămâna trecută ea a împrumutat trei romane istorice. Săptămâna aceasta ea le va înapoia. Sora Mariei este atentă la tot ce se întâmplă la bibliotecă. Noi am dori ca toți elevii să citească la fel de mult ca Maria. Voi încerca să îi povestesc lui George tot conținutul romanului pe care l-am citit.

Observă!

În limba română verbul este frecvent asociat cu funcția sintactică de predicat. În realitate, verbele pot îndeplini și alte funcții sintactice, fie în mod independent, fie asociate cu alte părți de vorbire. De asemenea, un verb poate forma predicatul (verbal sau nominal) împreună cu o altă parte de vorbire.

Exemplu: Mihai **rămâne** până mâine la bunicii săi.
(verbul **a rămâne** îndeplinește funcția de predicat verbal)
Bunica **a rămas tânără** în ciuda trecerii timpului.
(verbul **a rămâne** îndeplinește funcția de predicat nominal împreună cu adjectivul **tânără**)

80. Citește explicațiile din a doua coloană și dă exemple de verbe care să aibă aceleași caracteristici.

Băieții au adunat frunzele uscate.	Exprimă o acțiune efectuată de persoana despre care se vorbește.
Trebuie să plecăm în excursie.	Exprimă o acțiune ce nu poate fi atribuită unei persoane.
A pregătit masa pentru invitați.	Exprimă o acțiune care se răsfrânge asupra unui obiect (unei persoane).
Eugen se grăbește la școală.	Exprimă o acțiune care nu se răsfrânge în mod direct asupra unui obiect (unei persoane).
Elevii sunt în sala de festivități.	Verbul formează singur predicatul propoziției.
Elevii sunt câștigătorii premiului I.	Verbul formează un predicat nominal împreună cu un nume predicativ.

În limba română există mai multe criterii de clasificare a verbelor.

I În funcție de rolul pe care îl au în propoziție verbele pot fi:

- a) **verbe predicative** (îndeplinesc singure funcția sintactică de predicat);

Exemplu: Noi **participăm** la Olimpiada Națională.

- b) **verbe nepredicative: copulative** (formează împreună cu o altă parte de vorbire predicatul nominal al propoziției), **auxiliare** (ajută la formarea unor moduri și timpuri compuse ale verbelor care îndeplinesc funcția de predicat).

Exemplu: El **este** câștigătorul etapei locale. (*verb copulativ, formează predicatul nominal*)

Cartea **este** citită de elevi cu un deosebit interes. (*verb auxiliar, însoțește un alt verb, îndeplinind împreună cu acesta funcția sintactică de predicat verbal*)

II În funcție de capacitatea de a exprima o acțiune ce se atribuie unor persoane gramaticale:

- a) **verbe personale** (verbe care au forme pentru toate persoanele, atât la singular, cât și la plural);

Exemplu: **S-a întâlnit** ieri cu foștii săi colegi.

La sfârșitul săptămânii **vom pleca** în excursie.

- b) **verbe impersonale** (verbe care au forme numai pentru persoana a III-a).

Exemplu: **Se înserează** devreme. Pisica **mieuna** lângă ușă.

III În funcție de capacitatea de a exprima o acțiune ce se răsfrânge în mod direct asupra unui obiect sau asupra unei persoane:

- a) **verbe tranzitive** (exprimă o acțiune ce se răsfrânge în mod direct asupra unei persoane sau asupra unui obiect);

Exemplu: **Am reparat** jucăria fratelui meu.

- b) **verbe intransitive** (nu exprimă o acțiune ce se răsfrânge în mod direct asupra unei persoane sau asupra unui obiect).

Exemplu: **Se gândește** mereu la ceea ce s-a întâmplat.

A alergat repede la poartă.

§ 11. Categoriile gramaticale ale verbului: modul, timpul, persoana, numărul

Modul

81. Citește și spune ce diferențe observi între formele verbului **a citi** din enunțurile de mai jos?

Andrei citește o nuvelă. Eu aș citi un roman istoric. Bunicului îi place să citească ziarele. Citește mai tare! Pentru sora mea a citi este o pasiune. Citind îți îmbogățești cunoștințele și vocabularul. Are de citit multe poezii. Romanul citit a trezit un mare interes.

Observă!

În comunicare verbul își modifică forma, în funcție de ceea ce dorește să exprime vorbitorul. Astfel, acțiunea poate să fie efectuată în momentul vorbirii, dar și în trecut sau în viitor, acțiunea poate să fie reală, posibilă sau dorită, efectuată de una sau mai multe persoane etc. În funcție de astfel de criterii, verbele din limba română pot să aibă diverse forme numite **moduri** și **timpuri**.

82. Reține caracteristicile modurilor verbale din limba română.

Atenție!

Modul reprezintă forma pe care o ia verbul pentru a arăta cum consideră vorbitorul acțiunea sau starea denumită. În limba română există opt moduri.

Moduri personale (predicative)			
indicativ	conjunctiv	condițional-optativ	imperativ
exprimă o acțiune reală	exprimă o acțiune posibilă	exprimă o acțiune dorită, a cărei realizare depinde de o anumită condiție	exprimă o acțiune considerată ca îndemn, poruncă etc.

Moduri nepersonale (nepredicative)			
infinitiv	gerunziu	participiu	supin
denumeste acțiunea	exprimă o acțiune în desfășurarea, împrejurarea	exprimă acțiunea suferită sau îndeplinită	denumeste acțiunea, arătând scopul, proveniența

83. Citește următorul text și grupează verbele în tabelul dat, în funcție de modul în care este considerată acțiunea. Care forme predomină?

reală	posibilă	dorită	poruncită
-------	----------	--------	-----------

– Lasă-l jos, mă Marine, că e păcat de el, moare. Nu-l vezi că deabia e cât luleaua?!

Când s-a văzut scăpat, fuga speriat la prepeliță să-i spuie ce-a pățit. [...]

Și a trecut vara. Au venit țărani cu plugurile de au arat miriștea; prepelița s-a mutat cu puii într-un lan de porumb de alături; dar peste câtăva vreme au venit oamenii de au cules porumbul, au tăiat cocenii și au întors locul; atunci s-a mutat în niște pârloage din marginea lăstarului.

În locul zilelor mari și frumoase au venit zile mici și posomorate, a început să cadă brumă și să se rărească frunza lăstarului. Pe înserate se vedeau rândunici întârziate zburând în rasul pământului, ori pâlcuri de alte păsări călătoare, iar în tăcerea nopților friguroase se auzeau strigătele cocorilor, mergând toate în aceeași parte, către miazăzi. În inima bieteii prepelițe era o luptă sfâșietoare.

Ar fi vrut să se rupă în două: jumătate să plece cu copiii sănătoși, care sufereau de frigul toamnei înaintate, iar jumătate să rămâie cu puiul schilod, care se agăța de ea cu disperare.

I. Al. Brătescu-Voinești

84. Precizează care este forma din dicționar a verbelor din următoarele texte. Modifică forma lor după modelul dat.

Model: **părăsit-au** – forma inițială *a părăsi*; alte forme personale: *el să părăsească, el ar părăsi, părăsește!*

Oaspeții caselor noastre, cocostârci și rândunele,
Părăsit-au a lor cuiburi și-au fugit de zile rele.

V. Alecsandri

E limpede-oriizontul
Și ceru-i luminos.

Gr. Alexandrescu

Prima grijă a băiatului, când s-a ridicat de la pământ, a fost să caute să-și adune de pe jos foile caietului... A doua zi, când m-am dus la școală, l-am găsit în ușa clasei a patra.

I. Ghica

Bine-ai venit!
Privește ce tei bătrâni umbresc
Pe cei culcați sub stratul de iarbă și de flori!..
Și ce miros de viață!..

I. Minulescu

Atenție!

Atunci când este la un mod personal, verbul își poate modifica forma în funcție de persoană. Astfel se explică și denumirea lor. Modurile nepersonale nu își modifică forma în funcție de persoană și nici de număr.

Modurile personale (predicative)

Indicativ

acțiune reală; are forme pentru mai multe timpuri

Prezent

Trecut

Imperfect
Perfect simplu
Perfect compus
Mai mult ca perfect

Viitor

Viitor I
Viitor anterior

Conjunctiv

acțiune realizabilă, posibilă

Prezent

Perfect

Condițional optativ

acțiune dorită, dar a cărei realizare depinde de o condiție

Prezent

Perfect

Imperativ

îndemn, poruncă, rugămintă, urare

Pozitiv

Negativ

Modurile nepersonale (nepredicative)

Infinitiv

numele acțiunii

Prezent

Perfect

Gerunziu

împrejurarea

Participiu

acțiune suferită de un obiect

Supin

scopul, distanța, proveniența

85. Citește și găsește în exemplele date verbele. Precizează dacă ele sunt la moduri personale sau nepersonale.

Bat-o pustia, parcă nu-i tot pasăre și asta! – se crucea bătrâna, dar s-o vâre cu de-a sila în cuiabar s-a temut? A hrănit rățușca, i-a făcut cuiabar din niște vechituri și a culcat-o după pernă, lângă ea.

Dar pe semne că rățile cele sălbatice dorm numai ziua. Rățușca mai întâi a încercat să se vâre sub pernă, dar n-a izbutut, și-atunci s-a suit de asupra ei. Tot primblându-se așa, a dat de babă și a ciupit-o de nas.

– D'apoi, de ce nu dormi?!

A culcat-o cu de-a sila, dar rățuștii nu-i era somn. Până dimineața a cercetat plapoma, a ciupit un ghem de lână ca să vadă de n-o fi bun de mâncare și, când era gata să sară într-un pahar cu lapte să încerce de poate înota, s-a făcut ziuă și mătușa s-a sculat.

I. Druță

Nu e ușor să iei o notă bună
Când ai atâtea pagini de citit
Dar câtă bucurie-n noi răsună
Când visul ce-l avem s-a împlinit.

P. Ghelmez

Luându-mi rămas bun de la părinți, am purces cu bunicul spre Pipirig. Și era un pui de ger în dimineața aceea, de crăpau lemnele! Și din sus de Vânători, cum treceam puntea peste apa Neamțului, bunicul în urmă, cu caii de căpăstru, și eu înainte, mi-au lunecat ciubotele și am căzut în Ozană cât mi țî-i băiatul! Noroc de bunicul! “Și scroambele iestea a voastre îs pocite”, zise el scoțându-mă repede, murat până la piele și înghețat hăt bine.

I. Creangă

Timpul

86. Citește verbele din următorul tabel și precizează când are loc acțiunea?

alerg	am alergat	voi alerga
meditez	am meditat	voi medita
înțeleg	am înțeles	voi înțelege
repar	am reparat	voi repara
trimit	am trimis	voi trimite

Timpul este categoria gramaticală care arată când se petrece acțiunea (în raport cu momentul vorbirii).

În limba română sunt trei timpuri de bază: **prezentul**, **trecutul** și **viitorul**. Trecutul și viitorul și-au dezvoltat diverse forme, exprimând în acest fel diferite nuanțe temporale.

87. Identifică verbele și grupează-le în tabelul dat în funcție de momentul în care are loc acțiunea.

Înainte de momentul vorbirii (trecut)	În momentul vorbirii (prezent)	După momentul vorbirii (viitor)
---------------------------------------	--------------------------------	---------------------------------

A doua zi, plecând cu oile, Tudorel se așează pe un dâmb și începu să-i zică din fluier. Mare-i fu bucuria când văzu că mioarele se opresc din pășunat și încep să joace. Culaie, berbecul cel mare, cu coarneaule întoarse, se pusese și el pe țopăit, parc-ar fi fost cel mai strașnic dănțuitor. Clopotul de la gât îi suna. Măgărușul turmei juca și el, când pe trei picioare, făcând rotocoale drăgălașe în văzduh cu piciorul drept.

V. Eftimiu

A mai sosit cu noi prin codri-o vară,
Târziu de tot, dar totuși a venit...
Cu noi acuma zilele coboară
Dintr-un senin sub zări încărunțit.

Gr. Bostan

Și dacă vei avea cândva nevoie de mine, atunci să știi că mă cheamă Făt-Frumos și să mă cauți la Mănăstirea-de-Tămâie.

I. Creangă

Persoana și numărul

88. Modifică forma verbului dat în funcție de persoana care face acțiunea.

Model: a cânta – eu cânt, tu cânți, el/ea cântă
noi cântăm, voi cântați, ei/ele cântă

persoana care vorbește	persoana despre care se vorbește	persoana cu care se vorbește
------------------------	----------------------------------	------------------------------

a interpreta, a întâmpina, a trece, a părea, a ieși

În conjugarea verbelor se ține cont și de **numărul** persoanelor care fac acțiunea: una singură (numărul **singular**) sau mai multe (numărul **plural**).

De aceea, ca și la pronumele personale, la verbe vom întâlni trei forme la singular și trei forme la plural (**persoana I, persoana a II-a și persoana a III-a**).

89. Completează tabelul de mai jos cu formele de număr potrivite.

forma inițială	singular	plural
a elabora	elaborez	elaborăm
a merge		
a alerga		
a înscrie		

90. Citește expresiv textul și observă verbele evidențiate. Determină timpul, persoana și numărul lor.

Model: sunt – prezent, singular, persoana I

– Codrule cu râuri line,
 Vreme trece, vreme vine,
 Tu din tânăr precum ești
 Tot mereu întinerești.
 – Ce mi-i vremea, când de veacuri
 Stele-mi scânteie pe lacuri,
 Că de-i vremea rea sau bună,
 Vântu-mi bate, frunza-mi sună;
 Și de-i vremea bună, rea,
 Mie-mi curge Dunărea.
 Numai omu-i schimbător,
 Pe pământ rătăcitor,
 Iar noi locului ne ținem,
 Cum am fost așa ramânem:
 Marea și cu râurile,
 Lumea cu pustiiurile,
 Luna și cu soarele,
 Codrul cu izvoarele.

M. Eminescu

---

91. Completează spațiile libere cu formele verbale corespunzătoare ale verbelor indicate (la indicativ, prezent), respectând cerințele indicate.

- În fiecare dimineață [ ] în parcul de lângă școală.
(a alerga, persoana a II-a, plural)
- Alina și Ioana [ ] la concursul național de poezie.
(a participa, persoana a III-a, plural)
- Pădurea [ ] sub razele calde ale soarelui de dimineață.
(a străluci, persoana a III-a, singular)
- [ ] cu noi la bibliotecă?
(a veni, persoana a II-a singular)
- Copacii plini de roade își [ ] crengile.
(a apleca, persoana a III-a, plural)

---

92. Citește expresiv textul și găsește verbele. Determină numărul, persoana, modul și timpul.

Model: **avea** – verb (forma inițială **a avea**), modul indicativ, timpul trecut, persoana a III-a, singular.

Un om avea doi fii. Mergând la unul dintre ei, tatăl l-a îndemnat să lucreze în via sa și acesta i-a promis, dar nu s-a dus. Ducându-se la celălalt fiu cu același îndemn, tatăl a fost refuzat inițial, apoi fiul, căinându-se s-a dus. Cel de-al doilea fiu a îndeplinit dorința tatălui, deși inițial a respins rugămintea. El este mai aproape de credință, fiindcă nehotărârea și slăbiciunea lui au fost îndreptate prin căință.

Tot astfel, Dumnezeu îndeamnă oamenii la credință. Fiii ascultători sunt credincioșii care pot ajunge astfel la Împărăția cerurilor, lucrând și făcând să rodească via, respectiv credința. Îndemnul tatălui simbolizează dorința de a le împărtăși fiilor săi din credința și din înțelepciunea lui.

Pilda îndeamnă la sinceritate: nu trebuie să promiți și să nu te ții de cuvânt. Numai faptele vorbesc despre tine. Chiar dacă omul poate greși, el are posibilitatea să-și îndrepte greșelile, căinându-se și mergând apoi numai pe drumul adevărului.

Parabole

---

93. Cum trebuie să ne comportăm în societate pentru ca faptele să vorbească despre noi?

Comunicare. Cultura relațiilor dintre oameni

94. Privește imaginea de la pagina 54 și indică relațiile existente între persoanele reprezentate. Grupează denumirile lor în tabel după modelul dat:

verb	substantiv	adjectiv
a se împrieteni	prieten	prietenos

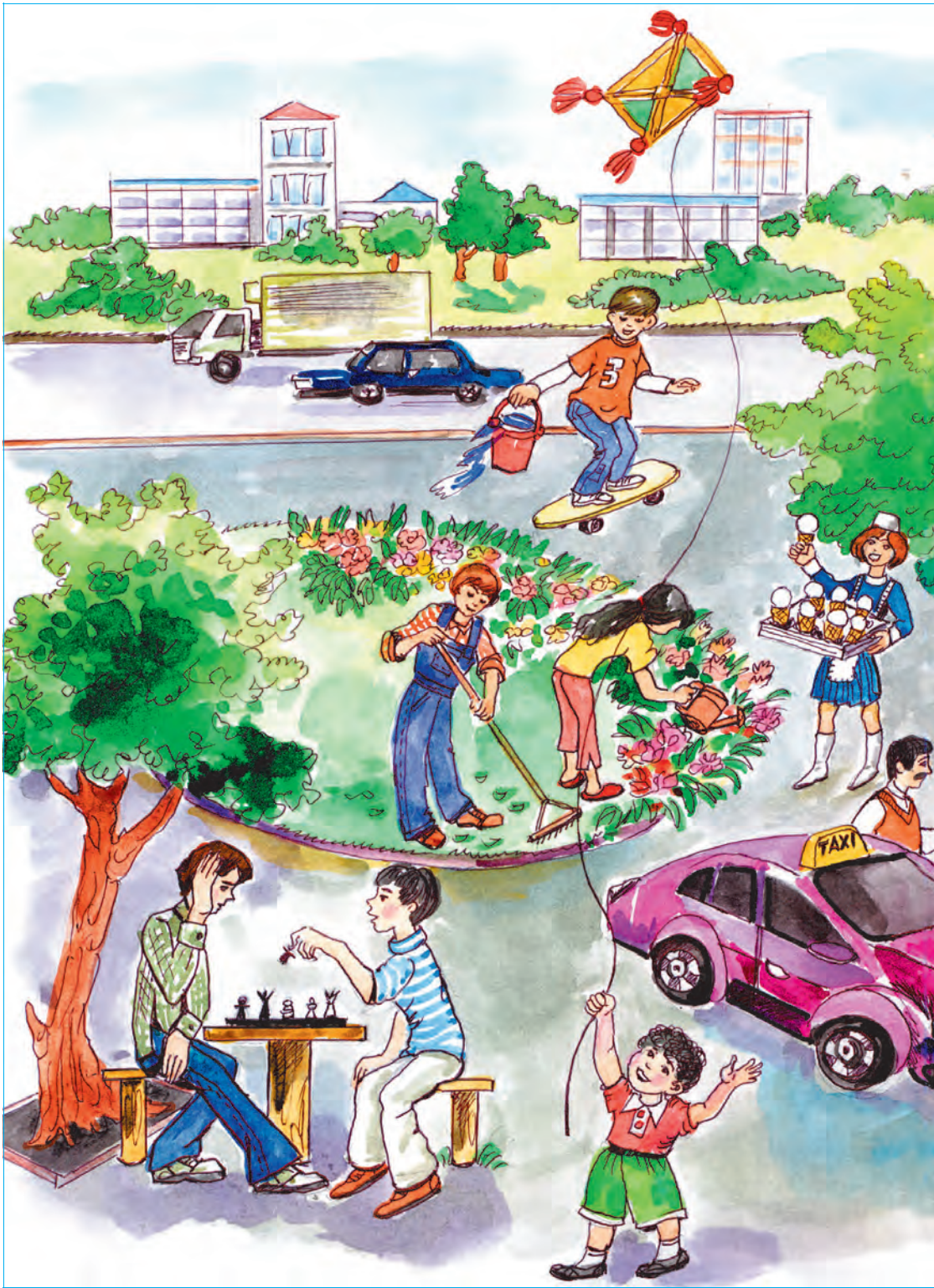
95. Scrie o compunere-raționament pe tema “Relația între generații”. Încearcă să dai răspuns la întrebările de mai jos.

- 1 Ce s-a schimbat de-a lungul timpului în relațiile dintre părinți și copii?
- 2 Ce atitudine au elevii față de profesori?
- 3 Ce criterii de stabilire a relațiilor de prietenie se observă la generația tânără?
- 4 Cum își petrec tinerii timpul liber?
- 5 Cât timp acorzi discuțiilor cu părinții?
- 6 Ce relații sunt între tine și părinții tăi?
- 7 Cât de des îți vizitezi bunicii?
- 8 Cum vor evolua relațiile între tineri și bătrâni.

Amintește-ți!

În **compunerea-raționament** se pune în discuție o problemă actuală. În redactarea unui astfel de text, ține cont de următoarele îndrumări:

- Stabilește cu precizie tema compunerii.
- Tema compunerii trebuie să fie o problemă de actualitate, care să trezească interesul.
- Realizează un plan simplu al compunerii de care vei ține cont în dezvoltarea ideilor principale.
- Nu uita că orice compunere este un întreg în structura căruia trebuie să identificăm trei elemente de bază: introducere, cuprins și încheiere.
- Propune soluții concrete de rezolvare a problemei analizate.

§ 12. Modurile personale. Timpurile modului indicativ

96. Citește versurile de mai jos și selectează verbele care arată o acțiune reală, sigură. Precizează când are loc acțiunea (raportată la momentul vorbirii).

Peste țarini zdrențuite,
A venit așa, deodată,
Toamna cea întunecată.
Și cum vine de la munte,
Blestemând și lăcrămând
Toți ciulinii de pe vale
Se pitesc prin văgăuni...

G. Topârceanu

De-atâtea zile ninge-n univers,
Atâta alb pe lume se prăvale
Și parcă timpul s-a oprit din mers,
Și nu mai bate-n orele astrale.

I.T. Zegrea

Unde vei găsi cuvântul
Ce exprimă adevărul?

M. Eminescu

Reține!

În limba română, **indicativul** este singurul mod verbal care are toate formele temporale:

- 1 **Prezent:** *Aurica cântă frumos.*
- 2 **Trecut** (cu patru forme: imperfect, perfect simplu, perfect compus, mai mult ca perfect): *Aurica cânta frumos. Aurica cântă frumos. Aurica a cântat frumos. Aurica cântase frumos.*
- 3 **Viitor:** *Aurica va cânta frumos. Aurica va fi cântat frumos.*

La verb întâlnim uneori fenomenul numit omonimie gramaticală: două forme verbale identice transmit informația gramaticală diferită: eu merg (indicativ, prezent, persoana I, singular) / ei merg (indicativ, prezent, persoana a III-a, plural).

---

97. Citește expresiv textul și selectează verbele la modul indicativ. Indică timpul fiecărei forme verbale selectate.

Totul depinde de-un cuvânt
Ce adevărul îl exprimă
Și nu contează doar pe rimă
Ci pe un suflet în frământ.

Rostit el alte guri animă
Prin secolii face legământ
Și plânsul îl preface-n cânt
Gura de-i sfânt ce-i anonimă.

Totul depinde de-un cuvânt
De înălțarea lui sublimă
Crescând ca pâinea din pământ

Și să nu-l spui ar fi o crimă
Căci el în suflete rășfrânt
Nu poate fi numai veșmânt.

V. Tărățeanu

---

98. Subliniază verbele la modurile personale din următoarele texte. Selectează verbele la modul indicativ și precizează care este diferența dintre formele trecutului.

Se îngâna ziua cu noaptea. Spre răsărit, dincolo de păpuriș, de stuf și ape, mijește o geană de lumină trandafirie. Stelele mai scli-pesc încă pe cer.

Printre ostroavele de verdeață străbat ecouri argintii și line ca într-un vis. Sunt tălângile turmelor de oi și vaci, care pasc iarba rasă din luncă.

De îndată ce s-a ivit discul roșu al soarelui la marginea zării, lunca s-a însuflețit. Deodată au început a răsuna mii și mii de glasu-ri, de ciripiri, de triluri și de ecouri. Păsări albe și cenușii, galbene și trandafirii, albastre și negre. Unele zboară zvâcnind repede din aripi, altele plutesc agale în văzduh. Unele se leagănă pe-un fir subțire de trestie, altele înoată în ochiurile verzui de apă.

Ce bine e s-alergi prin luncă! Când te saturi de alergat și ești obosit, te culci sub salcie cu fața în sus și cu palmele împreunate sub cap. Ce moale este iarba! Ce albastru este cerul care se zărește printre ramurile pletoase!

după Cezar Petrescu

Formele verbelor la modul indicativ

Timpu prezent

Reține!

Verbele la **timpu prezent** exprimă o acțiune care se desfășoară în momentul vorbirii. Se formează prin adăugarea unor desinențe specifice la rădăcina verbului. La verbele de conjugarea I și de conjugarea a IV-a după rădăcină se adaugă un sufix flexionar: **-ez/-eaz**, **-esc/-ești** sau **-ăsc/-ăști**.

Desinențele care ajută la formarea timpului prezent sunt:

	singular	plural
persoana I	-	-m
persoana a II-a	-i	-ți
persoana a III-a	-ă/-e	-ă/-

	I	II	III	IV	
	a corecta	a părea	a râde	a ieși	a doborî
eu	corectez	par	rîd	ies	dobor
tu	corectezi	pari	rîzi	ieși	dobori
el, ea	corectează	pare	rîde	iese	doboară
noi	corectăm	părem	rîdem	ieșim	doborâm
voi	corecțați	păreți	rîdeți	ieșiți	doborâți
ei, ele	corectează	par	rîd	ies	doboară
	a repeta	a putea	a zice	a iubi	a urî
eu	repet	pot	zic	iubesc	urăsc
tu	repeți	poți	zici	iubești	urăști
el, ea	repetă	poate	zice	iubește	urăște
noi	repetăm	putem	zicem	iubim	urâm
voi	repețați	puteți	ziceți	iubiți	urâți
ei, ele	repetă	pot	zic	iubesc	urăsc

În cadrul formelor pentru prezent apare fenomenul de omonimie gramaticală: aceeași formă poate să apară la două persoane diferite: persoana a III-a singular și plural (el, ea repetă/ei, ele repetă) sau persoana I singular și persoana a III-a plural (eu rîd, ei rîd).

În structura formelor verbale la timpul prezent se pot identifica o serie de alternanțe fonetice:

- ① vocalice: *urăsc*, *urâm*; *dobor*, *doboară*;
- ② consonantice: *repet*, *repeți*; *râd*, *râzi*.

99. Citește cu atenție și transcrie în caiet următoarele forme verbale. Explică modul în care s-a format timpul prezent al fiecărui verb.

a învăța	eu învăț	noi învățăm
	tu înveți	voi învățați
	el, ea învață	ei, ele învață

a dansa	eu dansez	noi dansăm
	tu dansezi	voi dansați
	el, ea dansează	ei, ele dansează

a părea	eu par	noi părem
	tu pari	voi păreți
	el, ea pare	ei, ele par

a trece	eu trec	noi trecem
	tu treci	voi treceți
	el, ea trece	ei, ele trec

a citi	eu citesc	noi citim
	tu citești	voi citiți
	el, ea citește	ei, ele citesc

a hotărî	eu hotărâsc	noi hotărâm
	tu hotărâști	voi hotărâți
	el, ea hotărâște	ei, ele hotărâsc

Verbele **a crea**, **a agreea**, **a recrea** se conjugă asemeni verbului **a dansa**.

A agreea	eu agreez	noi agreăm
	tu agreezi	voi agreeați
	el, ea agreează	ei, ele agreează

100. Conjugă la indicativ prezent verbele de mai jos.

A recita, a recrea, a dispărea, a merge, a opri, a coborî.

Observă!

Verbele pot forma în mod diferit timpul prezent al modului indicativ. De exemplu, la conjugarea I și a IV-a identificăm două grupe:

- ① verbe care formează prezentul fără ajutorul sufixelor flexionare: a învăța, a alerga, a cumpăra;

a învăța	eu învăț	noi învățăm
	tu înveți	voi învățați
	el, ea învață	ei, ele învață
a ieși	eu ies	noi ieșim
	tu ieși	voi ieșiți
	el, ea iese	ei, ele ies

- ② verbe care formează prezentul cu ajutorul sufixelor flexionare:
- cu ajutorul sufixului flexionar -esc/-ești: a împlети, a cosi, a citi;

a citi	eu citesc	noi citim
	tu citești	voi citiți
	el, ea citește	ei, ele citesc

- cu ajutorul sufixului flexionar -ez/-eaz: a lucra, a crea, copia.

a lucra	eu lucrez	noi lucrăm
	tu lucrezi	voi lucrați
	el, ea lucrează	ei, ele lucrează

101. Conjugă verbul **a crea** la modul indicativ, timpul prezent și explică ortografierea acestor forme.

Atenție!

Unele forme ale verbului **a crea** se scriu cu doi de **e**: un **e** din rădăcină (**cre-**) și al doilea din structura sufixului flexionar care ajută la formarea indicativului prezent (**-ez/-ează**):

a crea	eu creez	noi creăm
	tu creezi	voi creați
	el, ea creează	ei, ele creează

Regula se aplică numai la persoanele I, II, III singular și la persoana a III-a plural. La persoanele I și II plural sufixul flexionar lipsește.

Imperfectul

Reține!

Imperfectul este o formă a timpului trecut și exprimă o acțiune desfășurată înainte de momentul vorbirii, dar neterminată. Imperfectul se formează prin adăugarea sufixului gramatical **-a** (**-ea** / **-ia**) și a desinențelor specifice la radicalul verbului de conjugat.

Desinențele care ajută la formarea timpului imperfect (indicativ) sunt:

	singular	plural
persoana I	-m	-m
persoana a II-a	-i	-ți
persoana a III-a	-	-u

	I	II	III	IV	
	a corecta	a părea	a râde	a ieși	a doborî
eu	corectam	păream	râdeam	ieșeam	doboram
tu	corectai	păreai	râdeai	ieșeai	doborai
el, ea	corecta	părea	râdea	ieșea	dobora
noi	corectam	păream	râdeam	ieșeam	doboram
voi	corecetați	păreați	râdeți	ieșeați	doborați
ei, ele	corectau	păreau	râdeau	ieșeau	doborau
	a repeta	a putea	a zice	a iubi	a urî
eu	repetam	puteam	ziceam	iubeam	uram
tu	repetai	puteai	ziceai	iubeai	urai
el, ea	repetea	putea	zicea	iubea	ura
noi	repetam	puteam	ziceam	iubeam	uram
voi	repeteți	puteați	ziceți	iubeați	urați
ei, ele	repetau	puteau	ziceau	iubeau	urau

Și în cadrul formelor de imperfect apare fenomenul de omonimie gramaticală. Astfel din tabelul de mai sus putem observa că persoana I singular are aceeași formă cu persoana I plural: *eu corectam, noi corectam; eu ziceam, noi ziceam; eu ieșeam, noi ieșeam.*

Atenție!

La verbele de conjugarea I nu confunda persoana a II-a plural de la timpul prezent cu persoana a II-a plural de la imperfect.

102. Citește cu atenție și transcrie în caiet următoarele forme verbale. Explică modul în care s-a format imperfectul fiecărui verb.

a învăța	eu învățam	noi învățam
	tu învățai	voi învățați
	el, ea învăța	ei, ele învățau

a dansa	eu dansam	noi dansam
	tu dansai	voi dansați
	el, ea dansa	ei, ele dansau

a părea	eu păream	noi păream
	tu păreai	voi păreați
	el, ea părea	ei, ele păreau

a trece	eu treceam	noi treceam
	tu treceai	voi treceți
	el, ea trecea	ei, ele treceau

a citi	eu citeam	noi citeam
	tu citeai	voi citeți
	el, ea citea	ei, ele citeau

a hotărî	eu hotăram	noi hotăram
	tu hotărai	voi hotărați
	el, ea hotăra	ei, ele hotărau

103. Conjugă la modul indicativ, timpul imperfect câte un verb din fiecare conjugare și alcătuiește șase propoziții cu astfel de forme.

104. Completează spațiile libere cu indicativul imperfect ale verbelor de mai jos.

- Ei la bunici în fiecare vacanță.
- Elevii poezii la fiecare aniversare.
- Andrei cu multă atenție la tablourile din galerie.
- Noi să discutăm despre această problemă.

a privi, a recita, a merge, a dori

Perfectul simplu

Reține!

Perfectul simplu este o formă a timpului trecut care exprimă o acțiune săvârșită în trecut și terminată de curând.

Se formează cu ajutorul sufixului gramatical **-a / -ă** (pentru conjugarea I), **-u** (pentru conjugările II și III), **-i / -î** (pentru conjugarea a IV-a) și a desinențelor specifice. La persoanele I, a II-a și a III-a, plural, verbele au în componența lor și sufixul flexionar **-ră**.

Desinențele care ajută la formarea timpului perfect simplu sunt:

	singular	plural
persoana I	-i	-m
persoana a II-a	-și	-ți
persoana a III-a	-	-

	I	II	III	IV	
	a corecta	a părea	a râde	a ieși	a doborî
eu	corectai	păruai	râsei	ieșii	doborâi
tu	corectași	păruși	râseși	ieșiși	doborâși
el, ea	corectă	păru	râse	ieși	doborî
noi	corectarăm	păsurăm	râserăm	ieșirăm	doborârăm
voi	corectarăți	păsurăți	râserăți	ieșirăți	doborârăți
ei, ele	corectară	păsură	râseră	ieșiră	doborâră
	a repeta	a putea	a zice	a iubi	a urî
eu	repetai	putui	zisei	iubii	urâi
tu	repetaiși	putuși	ziseși	iubiși	urâși
el, ea	repetă	putu	zise	iubi	urâ
noi	repetarăm	puturăm	ziserăm	iubirăm	urârăm
voi	repetarăți	puturăți	ziserăți	iubirăți	urârăți
ei, ele	repetară	putură	ziseră	iubiră	urâră

În limba română există o serie de verbe care își modifică radicalul în timpul conjugării. A doua formă de radical se specializează de obicei în formarea timpurilor trecute.

Astfel, verbe de tipul **a râde**, **a plânge**, **a zice** formează perfectul simplu de la radicalul terminat în **-s**: *râsei*, *plânsei*, *zisei*.

105. Citește cu atenție și transcrie în caiet următoarele forme verbale.

a învăța	eu învățai	noi învățarăm
	tu învățași	voi învățați
	el, ea învăță	ei, ele învățară

a dansa	eu dansai	noi dansarăm
	tu dansași	voi dansați
	el, ea dansă	ei, ele dansară

a părea	eu păru	noi pădurăm
	tu păruși	voi pădurați
	el, ea păru	ei, ele pădură

a trece	eu trecui	noi trecurăm
	tu trecuși	voi trecurați
	el, ea trecu	ei, ele trecură

a citi	eu citii	noi citirăm
	tu citiși	voi citiți
	el, ea citi	ei, ele citiră

a hotări	eu hotărâi	noi hotărârăm
	tu hotărâși	voi hotărâți
	el, ea hotărî	ei, ele hotărâră

Atenție!

Verbele de conjugarea a IV-a (în **-i**) se scriu la persoana I, singular cu doi de **i**: *eu auzii, eu dorii, eu găsii*. La persoana a III-a singular apare un singur **i**: *el, ea auzi, el, ea dori, el, ea găsi*.

În operele literare, perfectul simplu este folosit pentru a exprima o acțiune trecută și terminată. În vorbirea curentă aceste forme apar destul de rar, mai ales în limbajul popular.

106. Conjugă la indicativ perfect simplu verbele **a auzi, a dori, a găsi**.

Îmbogățește-ți cunoștințele

Nu confunda **sufixul flexionar** (ajută la formarea unor forme flexionare ale aceluiași cuvânt) cu **sufixul lexical** (ajută la formarea unor cuvinte diferite de la o bază comună).

Perfectul compus

Reține!

Perfectul compus exprimă o acțiune săvârșită în trecut și fără precizarea momentului.

Se formează cu ajutorul unor forme scurte ale verbului **a avea**, care se așează înaintea verbului de conjugat la modul participiu (forma verbală nepersonală terminată în **-s** sau în **-t**).

Formele verbului **a vrea** care ajută la formarea viitorului sunt:

	singular	plural
persoana I	am	am
persoana a II-a	ai	ați
persoana a III-a	a	au

107. Citește cu atenție și transcrie în caiet următoarele verbe. Observă ce elemente intră în structura acestor forme verbale.

a învăța	eu am învățat	noi am învățat
	tu ai învățat	voi ați învățat
	el, ea a învățat	ei, ele au învățat

a dansa	eu am dansat	noi am dansat
	tu ai dansat	voi ați dansat
	el, ea a dansat	ei, ele au dansat

a părea	eu am părut	noi am părut
	tu ai părut	voi ați părut
	el, ea a părut	ei, ele au părut

a trece	eu am trecut	noi am trecut
	tu ai trecut	voi ați trecut
	el, ea a trecut	ei, ele au trecut

a citi	eu am citit	noi am citit
	tu ai citit	voi ați citit
	el, ea a citit	ei, ele au citit

a hotărî	eu am hotărât	noi am hotărât
	tu ai hotărât	voi ați hotărât
	el, ea a hotărât	ei, ele au hotărât

Perfectul compus poate apărea și sub formă inversată: **învățat-am, dansat-am, părut-am, citit-am, hotărât-am** etc. Aceste forme verbale inversate sunt caracteristice limbajului popular.

Tot în limbajul popular pot să apară forme complexe rezultate din combinarea acestor forme verbale inversate și forme neaccentuate ale pronumelor personale sau reflexive.

Exemplu: întâlnitu-ne-am (ne-am întâlnit); amintitu-mi-am (mi-am amintit)

108. Identifică formele de perfect compus din textul de mai jos și explică folosirea cratimei.

Acolo a auzit el întâia oară un lătrat de câine. Când i-a ajuns la ureche sunetul necunoscut, a rămas încremenit pe loc, cu laba ridicată, cu pasul întrerupt. Ursoaica a pășit îndată lângă el. S-a ridicat încet în două labe, ciulind urechile, rotind ochii, lărgind nările. Dar lătratul s-a depărtat. Se auzea tot mai stins.

Cezar Petrescu

Ajuns-am prin pulberi și miriști
unde răzbat fără sfat numai unii.
Drumeaguri ades ocolit-am prin liniști
după mersul albastru al lunii.

L. Blaga

109. Formează perfectul compus al verbelor de mai jos. Evidențiază formele verbului **a avea** după modelul dat.

Model: am aflat, ai aflat, a aflat, am aflat, ați aflat, au aflat

A interesa, a putea, a scrie, a privi, a doborî.

110. Transformă verbele din prima coloană după următorul model. Folosește formele pronominale din a doua coloană

Model: am întâlnit; ne-am întâlnit; întâlnitu-ne-am

am văzut	i
am recitat	le
am cercetat	l
am sunat	v
am chemat	t

Mai mult ca perfectul

Reține!

Mai mult ca perfectul exprimă o acțiune săvârșită în trecut, terminată înaintea altei acțiuni trecute.

Se formează cu ajutorul sufixului gramatical **-se-** care se adaugă la sufixul gramatical al perfectului simplu. Acesta este urmat de desinențele specifice fiecărei persoane.

Ca și la perfectul simplu, formele de persoana I, a II-a și a III-a, plural au în componența lor un sufix specific: **-ră-**.

Desinențele care ajută la formarea timpului perfect simplu sunt:

	singular	plural
persoana I	-m	-m
persoana a II-a	-și	-ți
persoana a III-a	-	-

	I	II	III	IV	
	a corecta	a părea	a râde	a ieși	a doborî
eu	corectasem	părusem	râsesem	ieșisem	doborâsem
tu	corectaseși	păruseși	râseseseși	ieșiseși	doborâseși
el, ea	corectase	păruse	râsesese	ieșise	doborâse
noi	corectaserăm	păruserăm	râseserăm	ieșiserăm	doborâserăm
voi	corectaserăți	păruserăți	râseserăți	ieșiserăți	doborâserăți
ei, ele	corectaseră	păruseră	râseseră	ieșiseră	doborâseră
	a repeta	a putea	a zice	a iubi	a urî
eu	repetasem	putusem	zisesem	iubisem	urâsem
tu	repetaseși	putuseși	ziseseseși	iubiseși	urâseși
el, ea	repetase	putuse	zisesese	iubise	urâse
noi	repetasem	putusem	zisesem	iubisem	urâsem
voi	repetaserăți	putuserăți	ziseserăți	iubiserăți	urâserăți
ei, ele	repetaseră	putuseră	ziseseră	iubiseră	urâseră

Unele verbe la mai mult ca perfect au în structura lor o silabă dublată: **se**. Acest fenomen apare la verbele care la participiu se termină în consoana **s**: a scrie/scris/scrisesem.

111. Citește cu atenție și transcrie în caiet următoarele forme verbale.

a învăța	eu învățasem	noi învățasem învățaserăm
	tu învățaseși	voi învățaserăți învățaseți
	el, ea învățase	ei, ele învățaseră

a dansa	eu dansasem	noi dansasem dansaserăm
	tu dansaseși	voi dansaseți dansaserăți
	el, ea dansase	ei, ele dansaseră

a părea	eu părusem	noi părusem păruserăm
	tu păruseși	voi păruseți păruserăți
	el, ea păruse	ei, ele păruseră

a trece	eu trecusem	noi trecusem trecuserăm
	tu trecuseși	voi trecuseți trecuserăți
	el, ea trecuse	ei, ele trecuseră

a citi	eu citisem	noi citisem citiserăm
	tu citiseși	voi citiseți citiserăți
	el, ea citise	ei, ele citiseră

a hotărî	eu hotărâsem	noi hotărâsem hotărâserăm
	tu hotărâseși	voi hotărâseți hotărâserăți
	el, ea hotărâse	ei, ele hotărâseră

112. Completează tabelul dat cu formele potrivite (persoana a II-a, singular).

	perfect simplu	mai mult ca perfect
a lucra		
a face		
a veni		

Timpul viitor

Amintește-ți!

Verbele la timpul **viitor** exprimă o acțiune care se va desfășura după momentul vorbirii.

Viitorul se formează cu ajutorul unor forme speciale ale verbului **a vrea**, care se așează înaintea verbului de conjugat.

Formele verbului **a vrea** care ajută la formarea viitorului sunt:

	singular	plural
persoana I	voi	vom
persoana a II-a	vei	veți
persoana a III-a	va	vor

Aceste forme ale verbului auxiliar sunt urmate de forma inițială a verbului (fără **a**).

a învăța	eu voi învăța	noi vom învăța
	tu vei învăța	voi veți învăța
	el, ea va învăța	ei, ele vor învăța

a dansa	eu voi dansa	noi vom dansa
	tu vei dansa	voi veți dansa
	el, ea va dansa	ei, ele vor dansa

a părea	eu voi părea	noi vom părea
	tu vei părea	voi veți părea
	el, ea va părea	ei, ele vor părea

a trece	eu voi trece	noi vom trece
	tu vei trece	voi veți trece
	el, ea va trece	ei, ele vor trece

a citi	eu voi citi	noi vom citi
	tu vei citi	voi veți citi
	el, ea va citi	ei, ele vor citi

a hotărî	eu voi hotărî	noi vom hotărî
	tu vei hotărî	voi veți hotărî
	el, ea va hotărî	ei, ele vor hotărî

Viitorul poate apărea și sub forma inversată: *învăța-voi, învăța-vei, învăța-va etc.*

Formele de viitor folosite în limba vorbită (viitorul popular) se formează în trei moduri:

I	eu o să învăț	noi o să învățăm
	tu o să înveți	voi o să învățați
	el, ea o să învețe	ei, ele o să învețe
II	eu am să învăț	noi avem să învățăm
	tu ai să înveți	voi aveți să învățați
	el, ea are să învețe	ei, ele au să învețe
III	eu oi învăța	noi om învăța
	tu îi/oi învăța	voi ați/iți învăța
	el, ea o/a învăța	ei, ele or învăța

113. Citește expresiv textele date. Selectează verbele și indică timpurile modului indicativ.

Era pe la sfârșitul lui august, și pădurea Petrișorului, bătrână și nesticată de mână de om, își desfășura tăcută bolțile de frunzișuri. Urca domol coline tăragănite, se ridica departe într-un pic prăpăstios, în vârful căruia segeta spre cer un brad vechi, care vestea cel întâi, printr-un șuiet adânc, sosirea vânturilor. Așa urca lin spre asfințit, și de pe cerul răsăritului soarele începea să-i pătrundă ascunzișurile.

În țifla mărunță de la margine, lumina se cernea în ploaie deasă și caldă de raze; roiuri de musculițe se roteau ici-colo, țesându-se într-un joc grăbit; sticleau în lumină, pe urmă dispăreau. Un grangur sta nemișcat pe o ramură de fag întinsă spre soare, îi sticleau penele ca gălbenușul oului; întindea din vreme în vreme gâtul și da drumul unei fluierări gălgâite care trezea un răsunset lung în urmă, în ramurile pădurii. Paseri mărunte, stropite cu felurite culori, se chemau de pe vârfuri de nuielușe mlădioase; erau stigleți cu pene de sânge, pițigoii rotunzi cu pene cenușii și negre, cintezi cu piepturile cărămizii.

M. Sadoveanu

114. La ce mod, timp și conjugare sunt verbele de mai jos?

Citesc, lucrez, învăț, creez, cumpăr, memorez, copiez, alerg.

---

115. Citește și găsește formele verbale inversate. La ce mod și timp sunt?

Văzut-am eu
În veacul meu
Că oamenii așa cu adevărul fac.
Cât cugetu-i curat,
El nouă este drag;

Al. Donici

.....

Se codea zmeul, dară Greuceanu îi mai zise:
– Spune-mi-vei ori nu, eu tot le voi găsi, și încă și capul reteza-
ți-l-voi.

Atunci zmeul îi zise:

– În Codrul-Verde este o culă. Acolo înăuntru sunt închise.
Cheia este degetul meu cel mic de la mâna dreaptă.

(Basme populare românești)

.....

E un moment mare, să cuget mai întâi – gândi el – dorit-am de
când sunt ceva pentru mine? numai pentru mine?

M. Eminescu

.....

Pierdut-a și oaste și țară.
E noapte-n văzduhuri, și rară
E zbaterea apei, când valul
Atinge cu aripa-i malul.

G. Goșbuc

---

116. În seria de mai jos ar fi trebuit să fie doar verbe la indicativ imperfect, însă trei dintre aceste forme sunt la prezent. Care sunt acestea?

Făceam, intram, alergau, recită, dăruiește, împăcau, recitau,
descrie, împărțeam, cântam, conduce, repetau, păreau, concureau.

---

117. Conjugă verbul **a merge** la toate timpurile modului indicativ. Precizează modalitatea în care se formează fiecare timp al indicativului.

Îmbogățește-ți cunoștințele

.....

În limba română există și o a doua formă de viitor, numită **viitor anterior** care se formează cu ajutorul verbelor **a vrea** și **a fi**.

Exemplu: El **va fi plecat** dacă așa și-a promis.
Voi **veți fi plecat** deja când am sosit noi.

Comunicare. Alegerea profesiei

---

118. Alcătuieste planul desfășurat al unei compuneri după imaginile de mai sus.

---

119. Ți-ai ales deja o profesie? Motivează alegerea făcută.

---

120. Organizează împreună cu colegii tăi o discuție pe tema “Ce meserii își aleg tinerii?”. Exprimați-vă opinia personală referitoare la următoarele probleme:

- 1** În societatea contemporană tinerii au doar câteva profesii preferate cum ar fi: avocat, economist.
- 2** Tinerii nu mai doresc să aibă meserii precum electrician, lăcătuș mecanic, zootehnist, tractorist etc.
- 3** De multe ori părinții hotărăsc singuri profesia pe care o va avea copilul lor.

121. Privește imaginile de mai sus și răspunde la următoarele întrebări:

- 1 Ce profesii din domeniul sanitar cunoști?
- 2 Ce condiții ar trebui să îndeplinească o persoană care își desfășoară activitatea în domeniul sanitar?

122. Comentează proverbul “Meseria este brătară de aur”.

Reține!

Fiecare meserie are frumusețea ei și, cu cât i te dăruiești mai mult, cu atât devine mai frumoasă. În același timp, fiecare meserie are partea ei dificilă, fiind nevoie de o foarte bună pregătire pentru a o practica corect și cu rezultate bune.

Fiecare om își alege profesia la un moment dat (de exemplu, când hotărăște să urmeze un anumit liceu sau o anumită facultate). Dar la fel de adevărat este că meseria ne-o alegem, într-un fel, încă din copilărie, zi de zi, prin cultivarea unor aptitudini, prin citirea anumitor cărți, prin dedicarea timpului liber unei anumite activități.

§ 13. Alte moduri personale: conjunctiv, condițional-optativ, imperativ

123. La ce mod sunt verbele evidențiate? Ce poți spune despre forma lor?

Grigore observa cu atenție și satele, și câmpurile, parc-ar fi căutat să ghicească o taină.

L. Rebreanu

Aș vrea să văd acuma natala mea vâlcioară
Scăldată în cristalul pârăului de-argint.

M. Eminescu

Există scriitori care au contemplat lumea așa cum era ea, alții care s-au iluzionat că o văd așa cum ar fi dorit-o și alții care au încercat să o schimbe.

A. Blandiana

Află!

Modul conjunctiv se formează cu ajutorul conjuncției **să** care se adaugă la formele pentru indicativ prezent. La persoana a III-a (singular și plural) conjunctivul are o formă specifică.

În structura formelor de trecut, în afara conjuncției **să** intră și forme ale verbului auxiliar **a fi** care se adaugă la formele de participiu ale verbului de conjugat.

a învăța

prezent	eu să învăț	noi să învățăm
	tu să înveți	voi să învățați
	el, ea să învețe	ei, ele să învețe
perfect	eu să fi învățat	noi să fi învățat
	tu să fi învățat	voi să fi învățat
	el, ea să fi învățat	ei, ele să fi învățat

a dansa

prezent	eu să dansez	noi să dansăm
	tu să dansezi	voi să dansați
	el, ea să danseze	ei, ele să danseze
perfect	eu să fi dansat	noi să fi dansat
	tu să fi dansat	voi să fi dansat
	el, ea să fi dansat	ei, ele să fi dansat

a părea

prezent	eu să par	noi să părem
	tu să pari	voi să păreți
	el, ea să pară	ei, ele să pară
perfect	eu să fi părut	noi să fi părut
	tu să fi părut	voi să fi părut
	el, ea să fi părut	ei, ele să fi părut

a trece

prezent	eu să trec	noi să trecem
	tu să treci	voi să treceți
	el, ea să treacă	ei, ele să treacă
perfect	eu să fi trecut	noi să fi trecut
	tu să fi trecut	voi să fi trecut
	el, ea să fi trecut	ei, ele să fi trecut

a citi

prezent	eu să citesc	noi să citim
	tu să citești	voi să citiți
	el, ea să citească	ei, ele să citească
perfect	eu să fi citit	noi să fi citit
	tu să fi citit	voi să fi citit
	el, ea să fi citit	ei, ele să fi citit

a hotărî

prezent	eu să hotărâsc	noi să hotărâm
	tu să hotărâști	voi să hotărâți
	el, ea să hotărască	ei, ele să hotărască
perfect	eu să fi hotărât	noi să fi hotărât
	tu să fi hotărât	voi să fi hotărât
	el, ea să fi hotărât	ei, ele să fi hotărât

La perfectul conjunctivului, verbele au forme identice pentru toate persoanele, atât la singular, cât și la plural.

124. Citește și spune care dintre formele de conjunctiv de mai jos sunt greșite?

Să vină – să vie; să ia – să ieie; să bea – să beie; să spună – să spuie; să convină – să convie; să plouă – să ploaie.

Modul condițional optativ se formează cu ajutorul unor forme ale verbelor auxiliare **a avea** (la prezent) și **a fi** (la perfect). Formele verbului (verbelor) auxiliare se adaugă la forma de infinitiv sau de participiu a verbului de conjugat.

În vorbirea populară pot să apară și forme inversate, în care auxiliarul să fie situat după verbul de conjugat.

a învăța

prezent	eu aș învăța	noi am învăța
	tu ai învăța	voi ați învăța
	el, ea ar învăța	ei, ele ar învăța
perfect	eu aș fi învățat	noi am fi învățat
	tu ai fi învățat	voi ați fi învățat
	el, ea ar fi învățat	ei, ele ar fi învățat

a dansa

prezent	eu aș dansa	noi am dansa
	tu ai dansa	voi ați dansa
	el, ea ar dansa	ei, ele ar dansa
perfect	eu aș fi dansat	noi am fi dansat
	tu ai fi dansat	voi ați fi dansat
	el, ea ar fi dansat	ei, ele ar fi dansat

a părea

prezent	eu aș părea	noi am părea
	tu ai părea	voi ați părea
	el, ea ar părea	ei, ele ar părea
perfect	eu aș fi părut	noi am fi părut
	tu ai fi părut	voi ați fi părut
	el, ea ar fi părut	ei, ele ar fi părut

a trece

prezent	eu aș trece	noi am trece
	tu ai trece	voi ați trece
	el, ea ar trece	ei, ele ar trece
perfect	eu aș fi trecut	noi am fi trecut
	tu ai fi trecut	voi ați fi trecut
	el, ea ar fi trecut	ei, ele ar fi trecut

a citi

prezent	eu aş citi	noi am citi
	tu ai citi	voi ați citi
	el, ea ar citi	ei, ele ar citi
perfect	eu aş fi citit	noi am fi citit
	tu ai fi citit	voi ați fi citit
	el, ea ar fi citit	ei, ele ar fi citit

a hotărî

prezent	eu aş hotărî	noi am hotărî
	tu ai hotărî	voi ați hotărî
	el, ea ar hotărî	ei, ele ar hotărî
perfect	eu aş fi hotărât	noi am fi hotărât
	tu ai fi hotărât	voi ați fi hotărât
	el, ea ar fi hotărât	ei, ele ar fi hotărât

125. Citește verbele conjugate mai jos și observă diferențele de formă.

indicativ perfect-compus	condițional-optativ prezent
eu am văzut	eu aş vedea
tu ai văzut	tu ai vedea
el, ea a văzut	el, ea ar vedea
noi am văzut	noi am vedea
voi ați văzut	voi ați vedea
ei, ele au văzut	ei, ele ar vedea

Află!

Modul imperativ are forme numai pentru persoana a II-a singular și plural.

De cele mai multe ori formele cu aspect pozitiv sunt identice cu formele indicativului prezent, diferită fiind doar intonația cu care sunt ele pronunțate (exclamativă în cazul imperativului), în timp ce formele negative se formează la singular de la infinitivul verbului de conjugat.

a dansa

Pozitiv	tu dansează!	voi dansați!
Negativ	tu nu dansa!	voi nu dansați!

a bea

Pozitiv	tu bea!	voi beți!
Negativ	tu nu bea!	voi nu beți!

a trece

Pozitiv	tu treci!	voi treceți!
Negativ	tu nu trece!	voi nu treceți!

a citi

Pozitiv	tu citește!	voi citiți!
Negativ	tu nu citi!	voi nu citiți!

a hotări

Pozitiv	tu hotărăște!	voi hotărâți!
Negativ	tu nu hotări!	voi nu hotărâți!

Reține!

Formele de imperativ cu valoare negativă sunt uneori diferite de cele cu valoare pozitivă (afirmativă).

Exemplu: scrie! – nu scrie!, dar gândește! – nu gândi!

126. Transformă propozițiile astfel încât predicatele lor să fie la forma negativă.

- ① Vino împreună cu noi la bibliotecă! ② Grăbește-te că întârzi!
 ③ Aleargă pe această parte a drumului!

Observă!

Verbele la modul imperativ se pot asocia cu forme neaccentuate ale pronumelor personale sau reflexive: grăbește-te. În cazul formelor negative, pronumele stă după negație, dar înaintea verbului: *nu te grăbi!*

127. Găsește în a doua coloană forma corespunzătoare a verbului **a cânta**.

Indicativ	ar cânta
Conjunctiv	cântă
Condițional-optativ	de cântat
Imperativ	cântând
Infinitiv	de cântat
Gerunziu	să cânte
Participiu	a cânta
Supin	cântați!

§ 14. Propoziția imperativă

128. Construieste un scurt dialog după imaginea de mai jos.

129. Identifică verbele la modul imperativ din următoarele enunțuri.

Furnica l-a ascultat,
Dar așa l-a întrebat:
“Vara, când eu adunam,
Tu ce făceai?” – “Eu cântam
În petrecere cu toți.”
“Ai cântat? Îmi pare bine!
Acum joacă dacă poți,
Iar la vară fă ca mine”

Al. Donici

Reține!

Propoziția imperativă este propoziția al cărei predicat este exprimat printr-un verb la modul imperativ. În absența predicatului intonația imperativă poate fi sugerată de prezența unor interjecții exclamative sau de alte părți de vorbire cu acest rol.

130. Formează imperativul verbelor de mai jos și alcătuiește cu ele propoziții. Fii atent la punctuația lor.

A pleca, a alerga, a bea, a descrie, a trece, a citi, a coborî.

În limba română predicatul propoziției imperative poate să fie și la alte moduri, nu numai la imperativ. Intonația imperativă poate fi preluată și de forme ale indicativului sau ale conjunctivului.

Exemplu: Vii cu mine astăzi!
(*vii*: indicativ, prezent, persoana a II-a, singular)
Să vii neapărat astăzi!
(*să vii*: conjunctiv, prezent, persoana a II-a, singular)

Formele de conjunctiv cu valoare de imperativ pot să apară și fără conjuncția **să** :

Exemplu: Urmeze încă-n cale-ți și lacrima duiosă.
Fiarbă vinu-n cupe, spumege bocalul
Dacă fiii-ți mândri asta le nutresc. (M. Eminescu)

131. Identifică verbele la modul imperativ din următoarele versuri. Scrie propozițiile imperative punând verbele cu funcție de predicat la forma negativă.

Îmbracă-te în doliu, frumoasă Bucovină,
Cu cipru verde-ncinge antică fruntea ta;
C-acuma din pleiada-ți auroasă și senină
Se stinse un luceafăr, se stinse o lumină,
Se stinse-o dalbă stea!

Metalica, vibrânda a clopotelor jale
Vuieste în cadență și sună întristat;
Căci, ah! geniul mare al deșteptării tale
Păși, se duse-acuma pe-a nemuririi cale
Și-n urmă-i ne-a lăsat!

Te-ai dus, te-ai dus din lume, o! geniu nalt și mare,
Colo unde te-așteaptă toți îngerii în cor,
Ce-ntoană tainic, dulce a sferelor cântare
Și-ți împletesc ghirlande, cununi mirositoare,
Cununi de albe flori!

M. Eminescu

Îmbogățește-ți cunoștințele

Intonația imperativă poate fi redată chiar și cu ajutorul modului infinitiv (nepersonal și nepredicativ).

Exemplu: A nu călea iarba!

§ 15. Propoziția optativă

132. La ce mod sunt predicatele propozițiilor din structura următoarelor fraze?

- Ar participa la olimpiada de matematică dacă ar avea timp să se pregătească.
- Nu ar mai întârzia la școală în fiecare dimineață dacă s-ar trezi mai devreme.
- Ar fi fost mai bine să ne anunți că nu poți veni la timp.
- Noi am fi plecat în excursie la munte dacă am fi avut timp să ne facem bagajul.

Reține!

Propoziția optativă este propoziția al cărei predicat este la modul condițional-optativ. De foarte multe ori aceste propoziții apar asociate în perechi: una exprimă dorința, a doua – condiția de care depinde realizarea acțiunii din prima propoziție.

Exemplu: Ar veni dacă ar fi invitat.

133. Citește și identifică propozițiile optative din următoarele texte.

Astfel zise lin pădurea,
Bolți asupra-mi clătinând;
Șuieram l-a ei chemare
Și-am ieșit în câmp râzând.

Astăzi chiar de m-aș întoarce
A-nțelege n-o mai pot...
Unde ești, copilărie,
Cu pădurea ta cu tot?

M. Eminescu

– Făt-Frumos, zise împăratul, binele ce mi l-ai făcut mie nu ți-l pot plăti nici cu lumina ochilor, oricât de scumpă mi-ar fi, și cu toate astea vin să-ți cer și mai mult.

– Ce, împărate?

– Iubesc o fată frumoasă, cu ochii gânditori, dulce ca visele mării – fata Genarului, om mândru și sălbatic ce își petrece viața vânând prin păduri bătrâne. O, cât e de aspru el, cât e de frumoasă fata lui! Orice încercare de a o răpi a fost deșartă. Încearcă-te tu!

Ar fi stat Făt-Frumos locului, dar scumpă-i era frăția de cruce, ca oricărui voinic, mai scumpă decât zilele, mai scumpă decât mireasa.

M. Eminescu

---

134. Găsește verbele la modul condițional-optativ din următoarele texte. Explică modul în care s-au format.

Unul ca dânsul și încă necunoscător de locurile acestea cum crezi că ar putea face această slujbă?

I. Creangă

.....

Nu toate sufletele oamenilor sunt ca apele care se tulbură, fac crețuri și se zbugiumă în furtună, iar apoi s-alină și se-ntind un lucru curat ca și cum în veci nimic nu le-ar fi răscolit.

M. Sadoveanu

.....

Iorgovan se gândea să stea mai mult în casă ca să nu-l găsească în curte când se întoarce, căci n-ar fi vrut să dea față cu dânsa, iar Șofron ar fi fost gata să plimbe toată noaptea caii prin curte, pentru ca nu cumva, ducându-i în grajd să-și ducă și Iorgovan pe ai lui și să meargă în casă mai-nainte de a se fi întors Simina.

I. Slavici

---

135. Transformă propozițiile enunțiative de mai jos în propoziții optative. La ce mod trebuie să fie verbele predicat?

- Îi ajută pe prieteni când are timp.
- Se pregătește pentru lucrarea de control de mâine.
- Încearcă să îi ajute pe cei din jur.
- Adună cărțile care au căzut din dulap.

---

136. Ce modificări mai apar în structura frazelor de mai sus?

---

137. Construiește fraze în care să apară propoziții ale căror predicate să fie exprimate prin verbele din cele două coloane.

acțiunea	condiția acțiunii
a desena	a inspira
a scrie	a avea talent
a recita	a memora
a rezolva	a înțelege

Comunicare. Pasiunile mele

Reține!

În limba română se folosește frecvent cuvântul **hobby** care a fost împrumutat din limba engleză și înseamnă “ocupație preferată (permanentă) a cuiva în afara preocupărilor profesionale”.

Cu același sens este folosit și cuvântul **pasiune**:

Exemplu: Pasiunea sa este pescuitul.

138. Alcătuieste un dialog pe tema “Cum îmi petrec timpul liber?” Respectă următoarele indicații:

- 1 Dialogul presupune participarea la discuție a cel puțin două persoane.
- 2 Formulează în mod clar întrebările.
- 3 Răspunsurile trebuie să fie la obiect și să exprime o opinie personală, individuală.
- 4 Nu te abate de la tema propusă.
- 5 Respectă normele limbii literare.

Atenție!

În limba română cuvântul **hobby** se scrie ca în limba engleză. Formele de singular articulat și de plural (articulat și nearticulat) se scriu prin cratimă:

Exemplu: hobby-ul, hobby-uri, hobby-urile.

Mai rar se folosește și cuvântul **hobbyst** cu sensul “persoană care are un hobby, care își petrece în mod agreabil timpul liber”.

139. Privește imaginile de la paginile 84 și 85. Ce preocupări sunt reprezentate?

140. Care din aceste preocupări sunt la îndemâna tuturor și care au nevoie de condiții speciale? Ce pasiuni ai? Dar colegii tăi?

agreabil – plăcut, atractiv; simpatice

§ 16. Modurile nepersonale: infinitiv, gerunziu, participiu, supin

141. Citește și identifică verbele din următoarele texte. Care dintre ele îndeplinesc funcția de predicat?

Sute de oameni, ruși de osteneală stau cu ochii mari, holbați, scotocind întunericul, vrând să pătrundă o taină de nepătruns.

L. Rebreanu

Îl cânt torcând la vatră
Și-l cânt mergând pe drum
Și nu pricep ce-i asta
Și nu știu, biata, cum?

G. Coșbuc

Află!

În limba română există patru moduri **nepersonale** și **nepredicative**. Verbele care au această categorie gramaticală nu pot îndeplini funcția de predicat și nu au nici forme distincte de persoană. Prin urmare ele vor avea alte funcții sintactice, specifice altor părți de vorbire.

Exemplu: **A citi** este o plăcere (*subiect*)
Dorința **de a citi** este foarte puternică. (*atribut*)
Dorința sa este **de a citi** cât mai mult. (*nume predicativ*)
Adormea **citind** (*complement*).

142. Sub ce formă apar verbele în dicționare? Selectează din dicționarul explicativ al limbii române patru verbe și analizează forma pe care o au.

Reține!

Modul infinitiv

Este forma inițială a verbului, așa cum este ea prezentă în dicționare. Exprimă numele acțiunii sau stării și se formează cu ajutorul prepoziției specifice **a**.

Forma de perfect (trecut) a modului infinitiv se formează cu ajutorul auxiliarului **a fi**.

prezent	a citi
trecut	a fi citit

143. Care sunt formele de infinitiv ale următoarelor verbe?

Descoperim, încercați, ați evoluat, desenează, interpretează, veghează, lucrăm, am plecat, ar dori, să alerge, poți, completați!

144. Trece de la modul conjunctiv la modul infinitiv verbele din următoarele exemple. Explică ce modificări se produc.

(...) băiatul începu să aibă frânturi de vise din zilele de enervare și de spaimă. (M. Sadoveanu)

(...) mă auzeam cu urechile mele cum știu să mă apăr și pe mine și pe oamenii mei. (M. Preda)

După o scurtă șovăire învățătorul se crezu dator să înștiințeze pe oaspetele său că domnii de la curte nu vor fi prea încântați când vor afla despre vizita aceasta. (L. Rebreanu)

145. Ce raport există între numărul predicatelor și numărul propozițiilor? Ce s-a întâmplat cu numărul propozițiilor din textele de mai sus după transformarea formelor la conjunctiv în forme verbale de infinitiv?

Reține!

Modul gerunziu

Se formează cu ajutorul unor sufixe speciale: **-ând** / **-ind**.

Exemplu: citind, apreciind, chemând, amintind.

La formarea gerunziului se ține cont de infinitivul verbului de conjugat:

- 1 verbele terminate la infinitiv în **-a**, **-ea**, **-e** și **-î** primesc sufixul **-ând**: *ascultând, văzând, mergând, coborând*;
- 2 verbele terminate în **-i** primesc sufixul **-ind**: *fugind, vorbind, ieșind*.

Verbe de tipul **a fi** și **a ști** formează gerunziul de la infinitiv: *fiind, știind*.

Modul gerunziu exprimă o acțiune care se desfășoară simultan (în același timp) cu o altă acțiune:

Exemplu: Citind această carte, am aflat multe lucruri interesante.
Întâlnindu-l pe Ion, l-am întrebat la ce școală învață.

Modul gerunziu poate să apară și sub formă negativă, prin alipirea prefixului **ne-** cu sens de negație.

Exemplu: dormind – nedormind; legând – nelegând; citind – necitind.

Formele verbale la modul gerunziu se pot combina cu forme ale pronumelui personal sau ale pronumelui reflexiv. În aceste situații se folosește cratima.

Exemplu: amintindu-mi, dându-i-o, chemându-vă

146. Citește și identifică verbele la gerunziu din următorul text.

Vulturul pe o albină
 Au zărit-o în grădină,
 La revărsatul de zori,
 Bâzâind pe lângă flori.
 Și i-au zis: “O, ticăloasă,
 Albină nesățioasă!
 Tu petreci a ta viață
 Tot pe flori și pe verdeață,
 Migăind neconținut
 Nu știi pentru ce sfârșit.
 Dar nici însăși tu nu știi
 Care-i munca ta cea bună,

Când ca tine mii de mii
 Miere la un stup adună.
 Iar apoi, ce fericire
 Moștenesc eu de la fire!
 Cum aripile-mi întind
 Și mă desfățez zburând
 Către ceruri, către soare:
 De a mea putere mare,
 Păsările lumii toate
 Fug, s-ascund înspăimântate.”

Al. Donici

147. Scrie în caiet și indică formele de gerunziu ale verbelor date.

A urca, a coborî, a agita, a alipi, a remarca, a separa, a alinia, a trece, a permite.

Observă!

Ortografierea unor verbe la modul gerunziu pot să pună o serie de probleme. Astfel, verbele a căror rădăcină se termină în **i** se scriu cu doi de **ii**: *aliniind, apreciind, scriind, copiind, subliniind etc.*

148. Transformă verbele de mai jos după modelul dat.

Model: a citi – citit

A controla, a întâlni, a evacua, a descrie, a redacta, a merge, a trece, a descoperi.

Modul participiu

Modul participiu se formează cu ajutorul unor terminații specifice: **-t / -ut** sau **-s**. La acestea se pot adăuga desinențele pentru gen și număr.

singular		plural	
masculin	feminin	masculin	feminin
citit	citită	citiți	citite

Terminația participiului depinde de terminația infinitivului:

- 1 verbele de conjugarea I și de conjugarea a IV-a se termină la participiu în **-t**: *cântat, învățat, fugit, coborât*;
- 2 verbele de conjugarea a II-a se termină la participiu în **-ut**: *avut, apărut*;
- 3 verbele de conjugarea a III-a se termină la participiu în **-s** sau în **-t / -ut**: *mers, spus, rupt, fiert, făcut*.

149. Observă modificările ce se produc în rădăcina verbelor la modul participiu din următorul tabel.

Unele verbe din limba română fac excepție de la regulile participiului formulate anterior, înregistrând o serie de modificări în structura radicalului:

	infinitiv	participiu
conjugarea a II-a	a bea a face a bate	băut făcut bătut
conjugarea a III-a	a vinde a naște	vândut născut
conjugarea a IV-a	a fi a ști	fost știut

150. Conjugă verbele de mai sus la modul indicativ, la toate timpurile. Analizează modificările ce se produc în structura verbului.

---

151. Citește și identifică verbele la participiu și precizează care este valoarea lor (întră în structura unor moduri și timpuri compuse sau au valoare adjectivală).

Taina liniștei înalte să ne fure
Prin cotite luminișuri de pădure
Și la umbră să ne-mbie mai târziu
O clopotniță de aur străveziu. (G. Topârceanu)

.....

Dimitrie Plopeanu era însă avocat cunoscut și prețuit și trăia o viață îndestulată de familie. Și mai ales viața lui era o viață liniștită de familie. (M. Sadoveanu)

.....

Tata n-a simțit primejdia. Ciobanii sunt risipiți și turcii o să-ia fără veste. Trebuie să merg până la stână. (G. Galaction)

Reține!

De obicei formele de participiu ajută la formarea unor moduri și timpuri compuse: indicativ, perfect compus; conjunctiv, perfect; condițional-optativ perfect etc.

Formele de participiu pot avea **valoare adjectivală**. În această situație ele determină un substantiv sau o altă parte de vorbire cu valoare substantivală cu care se acordă în gen, număr și caz.

Exemplu: Poeziile **recitate** au fost apreciate de membrii juriului.
Poezia **recitată** a fost apreciată de membrii juriului.

Cei doi **premiți** sunt colegii noștri.
Elevul **premiat** este colegul nostru.

---

152. Care este forma inițială a verbului evidențiat? Formează participiul acestui verb și alcătuieste propoziții în care să aibă valoare adjectivală.

Dormi... un val de aer am adus cu mine-n casă
Tremurând s-a stins văpaia lumânării de pe masă.
G. Topârceanu

---

153. Citește și comentează expresia evidențiată?

Râurile ce ciorăiau mai în jos de brăiele melancolicelor stânce învățau de la păstorul împărat doina iubirilor iar vulturii, ce stau amețiți pe creștetele seci și sure ale stâncilor înalte, învățau de la el țipătul cel de plâns al jelei. (M. Eminescu)

Modul supin

Modul supin se formează cu ajutorul prepoziției **de** (mai rar – **pe**, **din**, **la**, **pentru**) care se adaugă la forma de participiu a verbului de conjugat.

Exemplu: de citit, de amintit, de scris, de desenat, din plâns, pe râs, la dansat, pentru citit etc.

154. Scrie în caiet și formează supinul verbelor din versurile de mai jos.

Nu cerem nimănuia nimic, însă oricine
dacă el vrea-l numim și prieten și vecine.
Aici și pâinea, sarea, noi o avem la masă,
căci ne-am făcut-o singuri, zidindu-ne o casă.

N. Stănescu

155. Alcătuieste propoziții în care să folosești verbele de mai jos la modul supin. Precizează funcția lor sintactică.

A coase, a călca, a toca, a măcina, a tipări, a repara.

156. Citește expresiv textul. Găsește verbe la moduri nepersonale și precizează funcția lor sintactică.

Și, trăgându-l de căpăstru și tot vorbindu-i, l-a dus la oraș și l-a vândut pe un preț ca vai de el. Calul simți mâna străină, ce-l prinse de căpăstru, mirosi pe noul stăpân, și, întorcându-și capul după Fefelega, necheză întâia oară, după o tăcere de o grămadă de ani. În ochii bătrânei se iviră a treia oară lacrimi, și, ca într-o fulgerare, înțelese păcatul ce-l face despărțindu-se de calul ce-a ajutat-o o viață întregă. Dar zadarnic! Dânsa nu mai avea ce face cu Bator. Simțea că prietenia aceea aproape omenească, ce a avut-o față de cal, a fost numai pentru ajutorul ce i l-a dat el pentru copiii săi.

Când ieși de la târguit, calul era legat de-o proptea într-o uliță strâmtă. Merse la el și-l mângâie pe grumaji. Calul necheză iar.

– Batore, mă, nu fi tu supărat. Ție o să-ți meargă mai bine. Dar iaca, eu mă duc, mă grăbesc să împodobesc pe Păunița.

Și tropotindu-și pe trotuare cizmele grele, umbla, frântă de spate, să găsească vreun car de la ei, să-și ducă acasă podoabele cumpărate pe prețul lui Bator.

I. Agârbiceanu

§ 17. Verbele auxiliare a fi, a avea, a vrea

157. Completează tabelul de mai jos cu formele verbelor **a fi**, **a avea** și **a vrea** din enunțurile date. Observă rolul pe care îl au în propoziție.

a fi	a avea	a vrea
------	--------	--------

Casa este așezată la marginea satului. Ea este construită de bunicul meu. Noi suntem sportivi. Eu am mulți prieteni de încredere. Ei au multe cărți interesante pe care le citesc întotdeauna cu plăcere. Am mers împreună în excursie.

Reține!

Când ajută la formarea unor timpuri compuse (perfect compus, viitor) sau a unor moduri compuse (condițional-optativ), verbele **a fi**, **a avea**, **a vrea** se numesc **verbe auxiliare** (ajutătoare).

Aceste verbe pot apărea și cu valoare predicativă, în funcție de intenția comunicativă a vorbitorului.

Exemplu: Eu **am** o pisică. (**a avea** – verb predicativ)
Eu **am** plecat în excursie. (**a avea** – verb auxiliar)
Ei **vor** mai mult timp liber. (**a vrea** – verb predicativ)
Ei **vor** recita mai multe poezii. (**a vrea** – verb auxiliar)

În limba română, verbul **a fi** este folosit cu trei valori diferite:

1 **verb auxiliar** (ajută la formarea unor moduri și timpuri compuse):

Exemplu: Am ajuns la marginea pădurii când se însera.

2 **verb predicativ** are înțelesul: “a se afla”, “a exista”:

Exemplu: La noi sunt codri verzi de brad. (*O. Goga*) (verb predicativ care îndeplinește funcția sintactică de predicat verbal)

3 **verb copulativ** (de legătură) prin intermediul lui se atribuie subiectului o însușire, o calitate; nu se poate înlocui prin “a se afla,” “a exista”.

Exemplu: Omul este harnic. (verb copulativ, care ajută la formarea predicatului nominal)

Formele verbelor *a fi*, *a avea*, *a vrea*

Modul indicativ

A fi

Prezent	eu sunt, îs -s	noi suntem
	tu ești	voi sunteți
	el, ea este, e, îi, -i	ei, ele sunt, îs, -s
Imperfect	eu eram	noi eram
	tu erai	voi erați
	el, ea era	ei, ele erau
Perfectul simplu	eu fusei/fui	noi fuseserăm/furăm
	tu fuseseși fuși	voi fuseserăți furăți
	el, ea fuse/fu	ei, ele fuseră/fură
Perfectul compus	eu am fost	noi am fost
	tu ai fost	voi ați fost
	el, ea a fost	ei, ele au fost
Mai mult ca perfectul	eu fusesem	noi fuseserăm/fusesem
	tu fuseseși	voi fuseserăți/fuseseți
	el, ea fusesese	ei, ele fuseseră
Viitor	eu voi fi	noi vom fi
	tu vei fi	voi veți fi
	el, ea va fi	ei, ele vor fi

A avea

Prezent	eu am	noi avem
	voi aveți	tu ai
	el, ea are	ei, ele au
Imperfect	eu aveam	noi aveam
	tu aveai	voi aveți
	el, ea avea	ei, ele aveau
Perfectul simplu	eu avui/avusei	noi avurăm/avuserăm
	tu avuși/avuseși	voi avurăți/avuserăți
	el, ea avu/avuse	ei, ele avură/avuseră

Perfect compus	eu am avut	noi am avut
	tu ai avut	voi ați avut
	el, ea a avut	ei, ele au avut
Mai mult ca perfectul	eu avusesem	noi avuseserăm/avusesesem
	tu avuseseseși	voi avuseserăți/avuseseseși
	el, ea avusese	ei, ele avuseseră
Viitor	eu voi avea	noi vom avea
	tu vei avea	voi veți avea
	el, ea va avea	ei, ele vor avea
Cu valoare de auxiliar	eu am	noi am
	tu ai	voi ați
	el, ea a	ei, ele au

A vrea

Prezent	eu vreau	noi vrem
	tu vrei	voi vreți
	el, ea vrea	ei, ele vor
Imperfect	eu vream	noi vream
	tu vream	voi vream
	el, ea vrea	ei, ele vreau
Perfectul simplu	eu vrui	noi vrurăm
	tu vruși	voi vrurăți
	el, ea vru	ei, ele vrură
Perfect compus	eu am vrut	tu ai vrut
	el, ea a vrut	noi am vrut
	voi ați vrut	ei, ele au vrut
Mai mult ca perfectul	eu vrusesem	noi vruseserăm
	tu vruseseseși	voi vruseserăți
	el, ea vrusesese	ei, ele vruseseră
Viitor	eu voi vrea	noi vom vrea
	tu vei vrea	voi veți vrea
	el, ea va vrea	ei, ele vor vrea
Cu valoare de auxiliar	eu voi	noi vom
	tu vei	voi veți
	el, ea va	ei, ele vor

158. Scrie verbele din textele date la timpurile indicate în tabel, la persoana a treia singular și plural. Explică modul în care s-au format.

prezent	imperfect	perfect simplu	perfect compus	mai mult ca perfect
---------	-----------	----------------	----------------	---------------------

Mă rog de tine, ploaie,
Când zbor către planete,
Stropește fruntea mamei
Și-o apără de sete.

Mă rog de tine, codru,
Căci anii mei tot fi-vor!
Cuprinde cald ființa
Și-o apără de vifor.

Gr. Vieru

Reține!

În limba română **verbele auxiliare** ajută la formarea următoarelor forme flexionare:

a fi	ajută la constituirea formelor temporale de perfect (indicativ: viitorul anterior, conjunctiv, condițional-optativ, infinitiv: perfectul); ajută la formarea diatezei pasive
a avea	ajută la formarea perfectului compus și al viitorului popular (modul indicativ) precum și a modului condițional optativ
a vrea	ajută la formarea timpului viitor (modul indicativ)

159. Alcătuieste șase propoziții în care verbul **a fi** să îndeplinească următoarele condiții.

- verb predicativ, modul indicativ, timpul prezent, persoana a II-a singular;
- verb predicativ, modul indicativ, timpul viitor, persoana I, plural;
- verb copulativ, modul indicativ, timpul perfect compus, persoana a III-a singular;
- verb copulativ, modul indicativ, timpul viitor, persoana a II-a, plural.

Comunicare. Portretul mamei

---

160. Scrie o compunere după imaginile de la paginile anterioare. Găsește-i un titlu expresiv.

Amintește-ți!

Textul descriptiv care surprinde trăsăturile fizice și sufletești ale unui personaj se numește **portret**.

Pentru a realiza un **portret literar**, scriitorul folosește o multitudine de procedee artistice, punându-l pe cititor în situația de a-și imagina chipul personajului.

Portretul literar poate fi realizat **în versuri** sau **în proză** și poate prezenta atât trăsăturile fizice, cât și pe cele morale.

---

161. Citește următoarele portrete literare și observă în ce mod se poate realiza portretul artistic (atât în versuri, cât și în proză). Fă caracterizarea amănunțită a personajelor.

Făptura mamei

Ușoară, maică, ușoară,
C-ai putea să mergi călcând
Pe semințele ce zboară
Între ceruri și pământ.
În priviri c-un fel de teamă,
Fericită totuși ești –
Iarba știe cum te cheamă,
Steaua știe ce gândești.

Gr. Vieru

Amintiri din copilărie (fragment)

Și mama, care era vestită pentru năzdrăvăniile sale, îmi zicea cu zâmbet uneori, când începea a se ivi soarele dintre nori după o ploaie îndelungată: “Ieși, copile cu părul bălan afară și râde la soare, doar s-a îndrepta vremea” și vremea se îndrepta după râsul meu...

Știa, vezi bine, soarele cu cine are de-a face, căci eram feciorul mamei, care și ea cu adevărat că știa a face multe și mari minunății: alunga nourii cei negri de pe deasupra satului nostru și abătea grindina în alte părți, înfigând toporul în pământ, afară, dinaintea

ușii; închea apa numai cu două picioare de vacă, de se încrucea lumea de mirare; bătea pământul, sau peretele, sau vrun lemn, de care mă păleam la cap, la mână sau la picior, zicând: “Na, na!”, și îndată-mi trecea durerea... când vuia în sobă tăciunile aprins, care se zice că face a vânt și vreme rea, sau când țiuia tăciunile, despre care se zice că te vorbește cineva de rău, mama îl mustra acolo, în vatră... și altele multe încă făcea...

Așa era mama în vremea copilăriei mele, plină de minunății, pe cât mi-aduc aminte; și-mi aduc bine aminte, căci brațele ei m-au legănat când îi sugeam țâța cea dulce și mă alintam la sânul ei, gângurind și uitându-mă în ochii ei cu drag! Și sânge din sângele ei și carne din carnea ei am împrumutat, și a vorbi de la dânsa am învățat. Iar înțelepciunea de la Dumnezeu, când vine vremea de a pricepe omul ce-i bine și ce-i rău.

I. Creangă

Observă!

Chipul mamei este frecvent întâlnit și în creația populară. Creatorul popular surprinde cu foarte multă sensibilitate trăsăturile morale și fizice ale mamei.

162. Citește următoarele fragmente și observă particularitățile portretelor artistice create de autorul popular.

Mama cu pruncuță nouă
Aude cum cade rouă,
Mama cu nouă pruncuță
Aude cum crește frunză.

Folclor

Foaie verde mărăcine,
Plânge pământul sub mine
Ca copilul de trei zile.
Copilul plânge și tace,
C-are mamă să-l împace,
Iar pe mine n-are cine,
Că sunt străinel pe lume.

Folclor

163. Scrie o compunere-raționament pe tema “Rolul mamei în societate de-a lungul timpului”. Prezintă particularitățile relațiilor dintre membrii familiei, dar și modul în care mama contribuie la dezvoltarea societății în general.

§ 18. Verbele copulative în limba română

164. Grupează în tabelul dat formele verbului **a fi** din următoarele enunțuri. Ține cont de rolul verbului în fiecare enunț.

indică existența

atribuie o caracteristică

are valoare auxiliară

Cartea este pe masa din sufragerie. Ea a fost scrisă de un renumit scriitor. El este cunoscut în întreaga lume. Ei sunt câștigătorii medaliei de aur. Ar fi plecat mai devreme, dar a avut mult de lucru.

Reține!

Verbele copulative nu îndeplinesc singure funcția de predicat. Ele atribuie o caracteristică subiectului, formând predicatul nominal împreună cu un **nume predicativ**.

165. Transcrie exemplele de mai jos și observă ce părți de vorbire formează predicatul nominal împreună cu verbele copulative evidențiate.

Mirela este elevă la această școală. Iulian a devenit inginer. Această casă este din cărămidă. Dorința ei cea mai puternică este de a participa la acest festival de poezie. Ei sunt plecați la munte.

Observă!

Numele predicativ se exprimă prin diverse părți de vorbire:

1 **substantiv** (comun sau propriu);

Exemplu: Florile **sunt ale Mariei**. El **este prietenul** nostru.

2 **pronume** (de diferite feluri);

Exemplu: Cărțile **sunt ale lui**. Colegii noștri **sunt aceștia**.

3 **numerale** (de diferite feluri);

Exemplu: Câștigătorul premiului **este cel de-al doilea**.

4 **adjective**;

Exemplu: Această revistă **este ilustrată**.

5 **verbe** (la moduri nepersonale și nepredicative);

Exemplu: Supa de pe masă **era aburindă** la venirea lor.

166. Alcătuieste trei propoziții în care verbul **a fi** să aibă diferite valori.

Amintește-ți!

În limba română cel mai frecvent verb copulativ este **a fi**. El poate să aibă diverse valori:

- 1 valoare predicativă, cu sensul de “a se afla, a se găsi, a exista”, formând singur predicatul unei propoziții;
- 2 valoare copulativă, legând un nume predicativ de subiectul propoziției, formând predicatul nominal
- 3 valoare auxiliară pentru formarea unor moduri și timpuri:
  - viitorul anterior: *voi fi fost; voi fi devenit;*
  - conjunctivul prezent: *să fi fost, să fi devenit;*
  - condiționalul-optativ perfect: *aș fi fost; aș fi devenit;*
  - infinitivul perfect: *a fi fost; a fi devenit.*

Ca auxiliar se folosește și atunci când, împreună cu un verb la participiu, formează diateza pasivă și îndeplinește funcția de predicat verbal al unei propoziții.

Exemplu: Mașina **a fost reparată** de un meșter iscusit.
(verbul **a repara** este la diateza pasivă, modul indicativ, timpul perfect compus, persoana a III-a, singular)

167. Scrie proverbele și subliniază verbele la modurile personale. Precizează valoarea verbului **a fi**.

- 1 Lenea e cucoană mare, care n-are de mâncare.
- 2 Dacă prietenul tău este miere tu să nu-l mănânci de tot.
- 3 Bună-i plăcinta, dar, dacă nu-i, e bună și pita.

168. Scrie câte o propoziție cu următoarele forme ale verbului copulativ **a fi**:

- indicativ, viitor, persoana I, singular;
- indicativ, imperfect, persoana a II-a, plural;
- conjunctiv, prezent, persoana a II-a, singular;
- conjunctiv, perfect, persoana a III-a, plural;
- condițional-optativ, prezent, persoana a II-a, plural;
- imperativ pozitiv, persoana II-a, plural.

169. Înlocuiește formele verbului **a fi** cu verbele de mai jos.

Acest concurs este o formă de verificare a cunoștințelor noastre. Când va termina acest institut el va fi inginer. Bunica va fi mereu tânără.

a reprezenta, a deveni, a rămâne

Reține!

În limba română există o serie de verbe care pot avea valoare dublă: atât predicativă, cât și copulativă. Ele au sensuri diferite, în funcție de rolul îndeplinit în propoziție.

Profesorul a reprezentat grafic teorema.	<i>verb predicativ, îndeplinește funcția de predicat verbal</i>
Plecarea la munte a reprezentat surpriza cea mai mare pe care au organizat-o colegii.	<i>verb copulativ, formează predicatul nominal împreună cu numele predicativ surpriza</i>

170. Alcătuieste propoziții în care verbele **a fi**, **a deveni**, **a ajunge**, **a ieși**, **a se face**, **a rămâne**, **a însemna**, **a părea** să fie, pe rând:

- verbe predicative;
- verbe copulative.

171. Citește textele și identifică verbele copulative. Precizează valorile pe care le are verbul **a fi**.

Cade frunza-n vânt,
Stele ard cerești!
Singur tu nu ești,
Dulcele meu sfânt.

Tot ce-i sus pe ram,
Tot ce-i depărtat,
O, fiu rourat,
Ne e nouă neam.

Între doi păgâni
Să n-ai ochi triști,
Liber să te miști
Între două pâni

Gr. Vieru

Eu te văd răpit de farmec
Cum îngâni cu glas domol,
În a apei strălucire
Întinzând piciorul gol.

Și privind la luna plină
La văpaia de pe lacuri,
Anii tăi se par ca clipe,
Clipe dulci se par ca veacuri.

M. Eminescu

172. Transcrie următoarele exemple și precizează în care dintre ele verbul **a fi** prezintă următoarele valori:

a) **verb auxiliar** care ajută la formarea diatezei pasive;

b) **verb copulativ** care formează predicatul nominal împreună cu un nume predicativ.

① Cartea este deschisă la prima pagină. ② Ușa este descuiată de cei care ajung primii. ③ Clădirea va fi renovată de meșteri pricepuți. ④ Casa este situată pe malul drept al râului.

173. Identifică formele verbului **a fi** și arată modul și timpul. Precizează valoarea fiecărei forme.

Eu sunt micul Păcălici,
Și Păcală-mi este tată.
Adunați-vă aici
Să vă păcălesc o dată.

Și de-mi zice Păcălici,
Puneți deci la socoteală:
Păcălelile mi-s mici,
Nu-s c-ale lui Păcală.

P. Cărare

Observă!

Verbul **a fi** are o serie de forme scurte, specifice limbii populare și familiare: **îs** (sunt), **îi** sau **i** (este). De obicei aceste forme apar în combinație cu forme pronominale.

Exemplu: Eu **mi-s** de prin părțile acelea. (*eu sunt*)
Mi-i frig. (*imi este*)

§ 19. Verbele tranzitive și intransitive

174. Care este diferența între următoarele enunțuri?

- 1 Eu citesc. Eu citesc o carte.
- 2 Eu alerg. Eu alerg în parc.

Observă!

Verbul **a citi** este urmat de un substantiv cu funcție de complement direct care arată obiectul asupra căruia se răsfrânge acțiunea (ce?). Verbul **a alerga** este urmat tot de un complement, însă acesta exprimă o circumstanță în care are loc acțiunea (unde?)

Află!

Când un verb are nevoie de completarea înțelesului lui printr-un obiect direct pentru a preciza ce anume face subiectul, acel verb este considerat **tranzitiv**.

Când verbul nu are nevoie de obiect direct și nu-l acceptă, el este considerat **intransitiv**.

Exemplu: Fetița **vorbește**. (*tranzitiv*)
Fetița **doarme**. (*intransitiv*)

Unele verbe pot avea dublă valoare, în funcție de contextul în care sunt folosite. De obicei, în astfel de situații ele sunt folosite cu sensuri diferite.

De exemplu, verbul **a petrece** este tranzitiv când are sensul “a însoți, a întovărăși” și intransitiv când are sensul “a chefui”.

Exemplu: **A petrecut** pe invitați până la poartă. (*tranzitiv*)
Au petrecut cu lăutarii toată noaptea. (*intransitiv*)

175. Citește expresiv textul. Găsește verbele și precizează care sunt tranzitive și care sunt intransitive.

Și așa trăiau acolo liniștiți și fericiți. Din seceratul grâului și din ridicarea snopilor se scuturaseră pe miriște o groază de boabe cu care se hrăneau și, măcar că nu era vreo apă prin apropiere, nu sufereau de sete, că beau dimineața picături de rouă de pe firele de iarbă. Ziua, când era căldură mare, stau la umbră în lăstar; iar după-amiază, când se potolea arșița, ieșeau cu toții pe miriște. În

noaptele răcoroase se adunau grămadă, ca sub un cort, sub aripile ocrotitoare ale prepeliței.

Încet-încet puful de pe ei s-a schimbat în fulgi și în pene, și cu ajutorul mamei lor au început să zboare. Lecțiile de zbor se făceau dimineața spre răsăritul soarelui, când se îngâna ziua cu noaptea, și seara în amurg, căci ziua era primejdios din pricina hereților, care dădeau târcoale pe deasupra miriștii.

Mama lor îi așeza la rând și îi întreba: “Gata?” “Da”, răspundeau ei. “Una, două, trei!” Și când zicea “trei”, frrr! zburau cu toții de la marginea lăstarului tocmai colo lângă cantonul de pe șosea și tot așa îndărăt. Și mama lor le spunea că-i învață să zboare pentru o călătorie lungă, pe care trebuiau s-o facă în curând, când o trece vara. “Și o să zburăm pe sus de tot, zile și nopți, și o să vedem de-desubtul nostru orașe mari și râuri, și marea.”

I.Al.Brătescu-Voinești

Atenție!

Sunt întotdeauna intransitive verbele de mișcare, verbele care arată o stare, verbele copulative și verbele la diateza reflexivă.

176. Identifică verbele tranzitive din șirul de mai jos și alcătuește cu ele enunțuri.

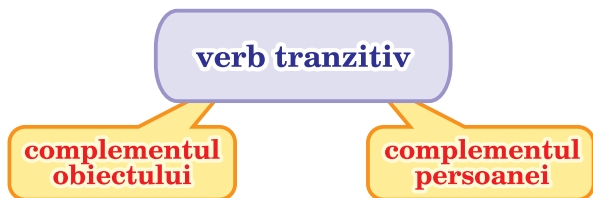
A compune, a interpreta, a alerga, a întrece, a repeta, a evalua, a reține, a întârzia, a ploua, a se veseli, a elabora, a patina, a întrece, a îndrăgi, a lipsi, a se grăbi.

Reține!

În limba română unele verbe tranzitive se pot combina cu două părți de vorbire cu funcție de complement: una care arată obiectul și alta care arată persoana.

Exemplu: Am cumpărat flori pentru mama.

177. Alcătuește propoziții cu verbe tranzitive care pot primi două complemente directe.

Comunicare. Omul și natura

---

178. Privește imaginea. Alcătuieste o compunere cu titlul “Cum ocrotim natura”, folosind experiența proprie.

---

179. Ce tipuri de texte în care este descrisă natura cunoști?

---

180. Citește următoarele fragmente și identifică particularitățile fiecăruia.

Și ne coborâm noi, și ne tot coborâm, cu mare greutate, pe niște povârnișuri primejdioase, și ne încurcăm printre ciritei de brad, și caii lunecau și se duceau de-a rostogolul, și eu cu Dumitru mergeam zgribuliți și plângeam în pumni de frig; și plăieșii numai icneau și-și mușcau buzele de necaz; și omătul se pusese pe unele locuri până la brâu, și începuse a înnopta când am ajuns într-o fundătură de munți, unde se auzea răsunând glasul unui pârauș ce venea, ca și noi, din deal în vale, prăvălindu-se și izbindu-se de cele stânci fără voința sa...

I. Creangă

.....

Din văzduh cumplita iarnă cerne norii de zăpadă,
Lungi troiene călătoare adunate-n cer grămadă;
Fulgii zbor, plutesc în aer ca un roi de fluturi albi,
Răspândind fiori de gheață pe ai țării umeri dalbi.

Ziua ninge, noaptea ninge, dimineața ninge iară!
Cu o zale argintie se îmbracă mândra țară;
Soarele rotund și palid se prevede printre nori
Ca un vis de tinerețe printre anii trecători.

Tot e alb pe câmp, pe dealuri, împrejur, în depărtare,
Ca fantasme albe plopilor înșirați se pierd în zare,
Și pe-ntinderea pustie, fără urme, fără drum,
Se văd satele pierdute sub clăbuci albi de fum.

V. Alecsandri

Aminteste-ți!

Descrierea poate fi în proză sau în versuri. Fiecare text literar este unic în felul său, el reflectând anumite sentimente ale autorului. Scriitorul are la îndemână diferite procedee prin care realizează un tablou artistic: figuri de stil, fraze cu o anumită structură, cuvinte cu sensuri secundare etc.

---

181. În ce mod intervine omul în natură?

§ 20. Diatezele: activă, pasivă, reflexivă

182. Citește exemplele de mai jos. În fiecare situație identifică predicatul, indicând autorul acțiunii și obiectul care suferă acțiunea. Completează tabelul de mai jos după modelul dat.

verbul	autorul acțiunii	persoana/obiectul care suferă acțiunea
a reparat	Andrei	bicicleta

- Andrei a reparat bicicleta fratelui său.
- Premiul întâi a fost înmânat de un renumit compozitor.
- Colegii mei au adunat frunzele uscate din parcul central.
- Frunzele s-au scuturat încă de pe la sfârșitul lui septembrie.

Reține!

Diatezele sunt formele flexionare ale verbului care arată raportul dintre acțiunea exprimată de verb și autorul ei.

În limba română există trei diateze:

- ① **diateza activă:** subiectul face acțiunea care este suferită de o altă persoană sau de un obiect;

Exemplu: Ploaia **a acoperit** pădurea cu o cortină deasă de picături.
Maria **povestește** cu mult interes despre vizita la muzeul de artă.

- ② **diateza pasivă:** subiectul gramatical suferă acțiunea făcută de altcineva (agentul acțiunii);

Exemplu: Clădirea **va fi reparată** de o brigadă de meșteri.
Cartea **a fost ruptă** de fratele mai mic.

- ③ **diateza reflexivă:** subiectul face acțiunea și tot el o suferă.

Exemplu: Păsările zgribulite **s-au adăpostit** sub streșina casei.
Ne amintim cu drag de zilele de vară.

183. Citește enunțurile de mai jos și observă diferența dintre formele flexionare ale verbului **a culege**.

În fiecare toamnă bunicii culeg strugurii aurii. Strugurii sunt culeși de oameni pricepuți. Strugurii se culeg cu măiestrie în fiecare toamnă.

Diateza activă nu are în structura sa anumite cuvinte auxiliare, aceste forme fiind, de altfel, cele mai frecvente.

Diateza pasivă se construiește cu forme ale verbului auxiliar **a fi**, care se adaugă la participiul verbului de conjugat.

Exemplu: a picta – eu sunt pictat, tu ești pictat, el/ea este pictat (-ă), noi suntem pictați, voi sunteți pictați, ei/ele sunt pictați/pictate.

Se observă că, la diateza pasivă, se conjugă doar verbul auxiliar, verbul de bază fiind la participiu. Doar la formele de persoana a III-a participiul se modifică în funcție de număr și gen. La plural, participiul are forme specifice.

Diateza reflexivă se formează prin adăugarea la formele de diateză activă a unor forme pronominale reflexive.

Indicativ, prezent

diateza activă	diateza pasivă	diateza reflexivă
eu înțeleg	eu <u>sunt</u> înțeles	eu <u>mă</u> înțeleg
tu înțelegi	tu <u>ești</u> înțeles	tu <u>te</u> înțelegi
el, ea înțelege	el, ea <u>este</u> înțeles	el, ea <u>se</u> înțelege
noi înțelegem	noi <u>suntem</u> înțelesi	noi <u>ne</u> înțelegem
voi înțelegeți	voi <u>sunteți</u> înțelesi	voi <u>vă</u> înțelegeți
ei, ele înțeleg	ei, ele <u>sunt</u> înțelese	ei, ele <u>se</u> înțeleg

184. Conjugă verbele din tabelul de mai sus la cele trei diateze, la modul indicativ (timpurile perfect compus și viitor) și la modul conjunctiv (timpul prezent).

185. Citește expresiv textul și găsește verbele. Precizează la ce diateză sunt.

Când, pe drum, iaca cuptorul grijit de dânsa era plin de plăcinte crescute și rumenite... Și mănâncă fata la plăcinte, și mănâncă, hăt bine; apoi își mai ia câteva la drum și pornește.

Când, mai încolo, numai iaca fântâna grijită de dânsa era plină până-n gură cu apă limpede cum îi lacrima, dulce și rece cum îi gheața. Și pe colacul fântânii erau două pahare de argint, cu care a băut la apă până s-a răcorit. Apoi a luat paharele cu sine și a pornit înainte.

Și mergând mai departe ea, iaca părul grijit de dânsa era încărcat de pere galbene ca ceara, de coapte ce erau, și dulci ca mierea.

Părul, văzând pe fată, și-a plecat crengile-n jos; și ea a mâncat la pere și și-a luat la drum câte i-au trebuit.

De-acolo mergând mai departe, iaca se întâlnește și cu cățelușa, care acum era voinică și frumoasă, iară la gât purta o salbă de galbeni pe care a dat-o fetei, ca mulțumită pentru că a căutat-o la boală. Și de aici, fata, tot mergând înainte, a ajuns acasă la tată-său. Moșneagul, când a văzut-o, i s-au umplut ochii de lacrimi și inima de bucurie. Fata atunci scoate salba și paharele cele de argint și le dă tătâne-său.

I. Creangă

Atenție!

Nu confunda verbele la diateza pasivă cu predicatoarele nominale. Pentru a face deosebirea dintre cele două structuri verbale, ține cont de următoarele criterii:

- 1 Predicatul verbal exprimat prin verb la diateza pasivă este format din verbul auxiliar **a fi** și verbul de conjugat la participiu; predicatul nominal este exprimat printr-un verb copulativ și o altă parte de vorbire cu funcție de nume predicativ.

a) Fereastra **este deschisă** de Marian.

este deschisă – predicat verbal exprimat prin verbul a deschide la diateza pasivă (verbul auxiliar **a fi** + participiul verbului a deschide).

b) În fiecare dimineață fereastra aceea **este deschisă**.

este deschisă – predicat nominal exprimat prin verbul copulativ **a fi** și adjectivul **deschisă** cu funcție de nume predicativ.

- 2 La predicatul verbal exprimat prin verb la diateza pasivă interesează acțiunea pe care o suferă subiectul gramatical, în timp ce la predicatul nominal interesează o caracteristică ce se atribuie subiectului prin intermediul verbului copulativ.

a) Fereastra **este deschisă** de Marian.

este deschisă – verbul predicativ a deschide este la diateza pasivă și exprimă o acțiune pe care o suferă subiectul gramatical.

b) În fiecare dimineață fereastra aceea **este deschisă**.

este deschisă – verbul copulativ **a fi** atribuie o caracteristică subiectului gramatical.

186. Alcătuieste propoziții în care verbele de mai jos să fie la diateza pasivă. Indică autorul acțiunii și obiectul care suferă acțiunea după modelul dat.

Model: **Cartea a fost citită de elevi.**

A rezolva, a închide, a citi, a pierde, a memora.

187. Transformă propozițiile de mai jos după modelul dat.

Model: Maria **citește** o carte. (*diateza activă*)
Cartea **este citită** de Maria. (*diateza pasivă*)
Cartea **se citește** cu plăcere. (*diateza reflexivă*)

① El a făcut multe fotografii interesante în timpul vacanței.

② Gheorghe a adus flori pentru mama sa.

③ Elena recită multe poezii interesante.

Observă! Dacă se schimbă diateza verbului cu funcție de predicat, se produc și alte modificări în propoziție: subiectul poate deveni complement, iar pe lângă verb poate să apară un pronume reflexiv fără funcție sintactică.

188. Încearcă să pui la diateza pasivă verbele **a merge** și **a sta**. Ce observi?

Îmbogățește-ți cunoștințele

Nu toate verbele au forme pentru cele trei diateze.

- Numai verbele tranzitive pot să apară atât la diateza activă, cât și la cea pasivă (*doarme*, dar nu și *este dormit*).
- Unele verbe impersonale nu au forme pentru diateza reflexivă: *plouă*, *ninge*, dar nu *se plouă*, *se ninge*.

Verbele la diateza pasivă sunt urmate întotdeauna de un complement care indică agentul acțiunii suferite de subiectul gramatical. Acesta este complementul de agent care este întotdeauna însoțit de prepoziție.

Exemplu: Compunerea a fost scrisă **de Mihai**.

189. Observă multitudinea de forme pe care le poate avea verbul **a dansa** la toate modurile și timpurile, atât la diateza activă, cât și la diateza pasivă și reflexivă.

I Diateza activă

Indicativ Prezent	eu desenez	noi desenăm
	tu desenezi	voi desenați
	el, ea desenează	ei, ele desenează
Indicativ Imperfect	eu desenam	noi desenam
	tu desenai	voi desenați
	el, ea desena	ei, ele desenau
Indicativ Perfect simplu	eu desenai	noi desenarăm
	tu desenași	voi desenarăți
	el, ea desenă	ei, ele desenară
Indicativ Perfect compus	eu am desenat	noi am desenat
	tu ai desenat	voi ați desenat
	el, ea a desenat	ei, ele au desenat
Indicativ Mai mult ca perfect	eu desenasem	noi desenaserăm
	tu desenaseși	voi desenaserăți
	el, ea desenase	ei, ele desenaseră
Indicativ Viitor	eu voi desena	noi vom desena
	tu vei desena	voi veți desena
	el, ea va desena	ei, ele vor desena
Conjunctiv Prezent	eu să desenez	noi să desenăm
	tu să desenezi	voi să desenați
	el, ea să deseneze	ei, ele să deseneze
Conjunctiv Perfect	eu să fi desenat	noi să fi desenat
	tu să fi desenat	voi să fi desenat
	el, ea să fi desenat	ei, ele să fi desenat
Condițional optativ Prezent	eu aș desena	noi am desena
	tu ai desena	voi ați desena
	el, ea ar desena	ei, ele ar desena
Condițional optativ Perfect	eu aș fi desenat	noi am fi desenat
	tu ai fi desenat	voi ați fi desenat
	el, ea ar fi desenat	ei, ele ar fi desenat

Imperativ pozitiv	tu desenează!	voi desenați!
Imperativ negativ	tu nu desena!	voi nu desenați!
Infinitiv Prezent	a desena	
Infinitiv Perfect	a fi desenat	
Participiul	desenat	
Gerunziul	desenând	
Supin	de desenat	

II Diateza pasivă

Indicativ Prezent	eu sunt desenat (-ă)	noi suntem desenați (-te)
	tu ești desenat (-ă)	voi sunteți desenați (-te)
	el, ea este desenat (-ă)	ei, ele sunt desenați (-te)
Indicativ Imperfect	eu eram desenat (-ă)	noi eram desenați (-te)
	tu erai desenat (-ă)	voi erați desenați (-te)
	el, ea era desenat (-ă)	ei, ele erau desenați (-te)
Indicativ Perfect simplu	eu fui desenat (-ă)	noi furăm desenați (-te)
	tu fuși desenat (-ă)	voi furăți desenați (-te)
	el, ea fu desenat (-ă)	ei, ele fură desenați (-te)
Indicativ Perfect compus	eu am fost desenat (-ă)	noi am fost desenați (-te)
	tu ai fost desenat (-ă)	voi ați fost desenați (-te)
	el, ea a fost desenat (-ă)	ei, ele au fost desenați (-te)
Indicativ Mai mult ca perfect	eu fusesem desenat (-ă)	noi fuseserăm desenați (-te)
	tu fuseseși desenat (-ă)	voi fuseserăți desenați (-te)
	el, ea fusese desenat (-ă)	ei, ele fuseseră desenați (-te)
Indicativ Viitor	eu voi fi desenat (-ă)	noi vom fi desenați (-te)
	tu vei fi desenat (-ă)	voi veți fi desenați (-te)
	el, ea va fi desenat (-ă)	ei, ele vor fi desenați (-te)

Conjunctiv Prezent	eu să fiu desenat (-ă)	noi să fim desenați (-te)
	tu să fii desenat (-ă)	voi să fiți desenați (-te)
	el, ea să fie desenat (-ă)	ei, ele să fie desenați (-te)
Conjunctiv Perfect	eu să fi fost desenat (-ă)	noi să fi fost desenați (-te)
	tu să fi fost desenat (-ă)	voi să fi fost desenați (-te)
	el, ea să fi fost desenat (-ă)	ei, ele să fi fost desenați (-te)
Condițional optativ Prezent	eu aș fi desenat (-ă)	noi am fi desenați (-te)
	tu ai fi desenat (-ă)	voi ați fi desenați (-te)
	el, ea ar fi desenat (-ă)	ei, ele ar fi desenați (-te)
Condițional optativ Perfect	eu aș fi fost desenat (-ă)	noi am fi fost desenați (-te)
	tu ai fi fost desenat (-ă)	voi ați fi fost desenați (-te)
	el, ea ar fi fost desenat (-ă)	ei, ele ar fi fost desenați (-te)
Imperativ pozitiv	tu fii desenat!	voi fiți desenați!
Imperativ negativ	tu nu fi desenat!	voi nu fiți desenați!
Infinitiv Prezent	a fi desenat	
Infinitiv Perfect	a fi fost desenat	
Gerunziul	fiind desenat (-ă)	fiind desenați (-te)

III Diateza reflexivă

Indicativ Prezent	eu mă desenez	noi ne desenăm
	tu te desenezi	voi vă desenați
	el, ea se desenează	ei, ele se desenează
Indicativ Imperfect	eu mă desenam	noi ne desenam
	tu te desenai	voi vă desenați
	el, ea se desena	ei, ele se desenau
Indicativ Perfect simplu	eu mă desenai	noi ne desenarăm
	tu te desenași	voi vă desenarăți
	el, ea se desenă	ei, ele se desenară

Indicativ Perfect compus	eu m-am desenat	noi ne-am desenat
	tu te-ai desenat	voi v-ați desenat
	el, ea s-a desenat	ei, ele s-au desenat
Indicativ Mai mult ca perfect	eu mă desenasem	noi ne desenaserăm
	tu te desenaseși	voi vă desenaserăți
	el, ea se desenase	ei, ele se desenaseră
Indicativ Viitor	eu mă voi desena	noi ne vom desena
	tu te vei desena	voi vă veți desena
	el, ea se va desena	ei, ele se vor desena
Conjunctiv Prezent	eu să mă desenez	noi să ne desenăm
	tu să te desenezi	voi să vă desenați
	el, ea să se deseneze	ei, ele să se deseneze
Conjunctiv Perfect	eu să mă fi desenat	noi să ne fi desenat
	tu să te fi desenat	voi să vă fi desenat
	el, ea să se fi desenat	ei, ele să se fi desenat
Condițional optativ Prezent	eu m-aș desena	noi ne-am desena
	tu te-ai desena	voi v-ați desena
	el, ea s-ar desena	ei, ele s-ar desena
Condițional optativ Perfect	eu m-aș fi desenat	noi ne-am fi desenat
	tu te-ai fi desenat	voi v-ați fi desenat
	el, ea s-ar fi desenat	ei, ele s-ar fi desenat
Imperativ pozitiv	tu desenează-te!	voi desenați-vă!
Imperativ negativ	tu nu te desena!	voi nu vă desenați!
Infinitiv Prezent	a se desena	
Infinitiv Perfect	a se fi desenat	
Gerunziul	desenându-se	

§ 21. Verbele active pronominale

190. Prezintă oral imaginea de mai jos, folosind cât mai multe forme verbale însoțite de pronume personale sau reflexive.

191. Care este diferența între formele verbale evidențiate?

- Cătălin povestește cu mare entuziasm despre vacanța pe care a petrecut-o în munți.
- Bunicul își povestește cu melancolie amintirile din tinerețe.

Află!

Verbele active pronominale sunt numai verbe tranzitive, însoțite de pronume reflexive cu funcție sintactică independentă de cea a verbului. Aceste pronume reflexive pot fi dublate ca sens cu alte forme de pronume reflexive de întărire, posesive, personale.

Exemplu: **Își** spune adesea amarul. (*sieși*)

Ne pregătim de plecare la mare. (*pe noi înșine*)

Mi-am luat geanta. (*mea*)

Nu confunda **verbele active pronominale** cu **verbele reflexive**.

192. Completează spațiile libere cu formele pronominale potrivite.

persoana I singular	Eu <input type="text"/> -am îndreptat atenția spre fereastră.
persoana a II-a singular	Tu <input type="text"/> -ai îndreptat atenția spre fereastră.
persoana a III-a singular	El (ea) <input type="text"/> -a îndreptat atenția spre fereastră
persoana I plural	Noi <input type="text"/> -am îndreptat atenția spre fereastră.
persoana a II-a plural	Voi <input type="text"/> -ați îndreptat atenția spre fereastră.
persoana a III-a plural	Ei (ele) <input type="text"/> -au îndreptat atenția spre fereastră.

193. Identifică în textele de mai jos verbele active pronominale. Care sunt verbele la diateza reflexivă și prin ce se deosebesc de cele active pronominale?

Bine, dragul tatei, alege-ți un cal din herghelie, ia-ți banii... și mergi cu bine, fătul meu.

I. Creangă

.....

Într-o primăvară, o prepeliță aproape moartă de oboseală s-a lăsat din zbor într-un lan verde de grâu, la marginea unui lăstar. După ce s-a odihnit vreo câteva zile, a început să adune bețișoare, foi uscate, paie și fire de fân și și-a făcut un cuib pe un moșoroi de pământ, mai sus, ca să nu i-l înece ploile.

I. Al. Brătescu-Voinești

Observă!

Când pronumele reflexive care-l însoțesc sunt în acuzativ și nu au funcție sintactică verbul este **reflexiv intransitiv**.

Exemplu: Mă **pornesc** la lucru.
Te **temi** de doctor.

Când pronumele reflexiv care-l însoțesc sunt în dativ și au funcție sintactică (de complement indirect sau de atribut), verbul este **reflexiv tranzitiv**.

Exemplu: Își **îndeplinește** temele.
Vă **pregătiți** biletele.

Comunicare. Ocrotirea mediului înconjurător

“Civilizația adevărată a unui popor consistă nu în adoptarea cu deridicată de legi, instituții, etichete, haine străine. Ea consistă în dezvoltarea naturală, organică a propriilor puteri, a propriilor facultăți ale sale”.

M. Eminescu

Atenție!

Natura își are legile ei care trebuie respectate cu sfințenie. A i le încălca, înseamnă a profana puritatea constituirii acestora încă de la începutul începuturilor.

Existența planetei noastre este amenințată de tot felul de fenomene specifice civilizației moderne care, în înaintarea ei către progres, rămâne indiferentă la urmările cuceririlor științei și tehnicii moderne. În ultimii ani s-a demonstrat că dezvoltarea societății nu mai poate fi concepută fără protecția mediului, devenind, pe zi ce trece, una dintre problemele majore cu care se confruntă omenirea.

194. Alcătuieste o compunere raționament cu tema: “Ocrotirea mediului înconjurător”. Folosește observațiile proprii și ține cont de următoarele indicații.

- 1 Preocupările pentru protecția mediului natural s-au făcut resimțite încă de la sfârșitul secolului al XIX lea, când s-a trecut de la admirare pasivă a frumuseților naturii la protejarea ei și la prevenirea exploatării abuzive a bogățiilor naturale.
- 2 Fără ocrotirea mediului înconjurător, nu se poate asigura dezvoltarea durabilă.
- 3 Una dintre cele mai grave probleme este poluarea atmosferică, ea având consecințe multiple.
- 4 Fiecare dintre noi trebuie să contribuie la păstrarea unui mediu înconjurător propice vieții.

Reține!

Monoxidul de carbon (CO) este un gaz incolor și inodor format prin arderea incompletă a combustibililor bogați în carbon, precum cărbunele și țițeiul. În concentrații mari, acesta cauzează anual moartea a mii de oameni, iar în concentrații mai mici, ca în atmosfera metropolelor, el agravează deficiențele cardiace și alte maladii.

195. Privește imaginile de mai jos și alcătuieste un dialog pe tema “Cum poate omul ajuta la păstrarea resurselor naturale?”.

§ 22. Verbele personale și verbele impersonale

196. Care este diferența dintre verbele evidențiate din textele de mai jos? Care dintre aceste verbe au forme pentru toate persoanele?

Numai la bunelul e forfotă în ogradă și ninge așa trist la bunelul... În casă se aprind și se sting lumânări. Mahalagii, cu fețele încruntate, dau din mâini să nu-i îngroape omătul: până fac o cărare ici, fulgii o astupă pe cea de dincolo.

S. Vangheli

Reține!

Verbele personale indică persoana ce face acțiunea. Ele au forme pentru toate persoanele, atât la singular, cât și la plural.

Exemplu: Frunzele **se desprindeau** de pe ramurile uscate.
Norul negru **apăsa** greu asupra satului.
Noaptea de iarnă **sunt** lungi și geroase.

Verbele la care nu se poate identifica o persoană care să săvârșească acțiunea se numesc **verbe impersonale**. Ele au forme numai pentru persoana a III-a, de aceea se numesc impersonale prin conținut și unipersonale prin formă.

Exemplu: Afară **tună și fulgeră**.
Ninge și **viscolește** zi și noapte.

Cu valoare impersonală pot fi folosite mai multe categorii de verbe:

- 1 Verbe care exprimă fenomene ale naturii: *a ploua, a ninge, a se imprimăvăra, a se însera* etc.

Exemplu: Cerul **s-a înnorat** în câteva clipe.

- 2 Verbe care de obicei sunt personale, dar care în anumite contexte nu exprimă o acțiune ce se poate atribui unei anumite persoane gramaticale și se folosesc doar la persoana a III-a (de obicei însoțite de pronume reflexiv): *se zice, se povestește, se aude, se crede, se pare, se întâmplă* etc.

Exemplu: În ziare **se scrie** despre manifestările pe care le vom organiza.

- 3 Verbe care exprimă acțiuni ce se pot atribui doar persoanei a III-a (persoana despre care se vorbește): *a lătra, a măcăi, a cotcodăci, a mieuna* etc.

Exemplu: Azorel lătra la străinul de la poartă.

197. Găsește în exemplele date verbele impersonale.

Ziua ninge, noaptea ninge, dimineața ninge iară
Cu o zale argintie se îmbracă mândra țară

V. Alecsandri

Pe-aici când plouă, plouă, nu se încurcă.

G. Topârceanu

Observă!

Unipersonale sunt și verbele **a dura, a păsa**.

Exemplu: Mă **doare** capul.
Nu-**mi pasă** ce va fi acum.

198. Observă ce forme are verbul **a trebui** la modul indicativ, prezent și imperfect. Alcătuieste oral enunțuri în care aceste forme să se asocieze cu alte verbe.

Prezent	eu trebuie	noi trebuie
	tu trebuie	voi trebuie
	el, ea trebuie	ei, ele trebuie

Imperfect	eu trebuia	noi trebuia
	tu trebuia	voi trebuia
	el, ea trebuia	ei, ele trebuia

199. Citește textele date și selectează în două coloane verbele personale și pe cele impersonale.

Venind mai încoace, Doamne, am văzut o mulțime de pomi mari cu poame frumoase și printre ei tot soiul de semănături, dar în pomi erau niscari păsări urâte și zburline, și țipau cât le lua gura: “Rău am văzut, rău vedem, și încă și mai rău vom vedea, că murim de foame!”

– Noa, fătul meu, aceia sunt zgârciții, care au tot ce le trebuie, dar nu numai că nu dau lipsiților ceva de pomană, dar nici ei nu mănâncă să să sature, și trag și plata lucrătorilor; pe astă lume de foame o să se vaiete! Mai văzut-ai ceva în călătoria ta?

– Mai, Doamne, am văzut un tufiș, și în el numai unde și unde câte o alună, dar acolo erau mii de păsările ciripind și cântând: “Bine am văzut, bine vedem și bine vom vedea, că nimic nu ne lipsește!”

Basme populare

§ 23. Funcția sintactică a verbului

200. Citește următorul text și grupează verbele în tabelul dat.

verbe la moduri personale (predicative)	verbe la moduri nepersonale (nepredicative)
---	---

Când părăsirăm mestecănișul spre a intra în sat, înnoptase de tot, și frigul se făcuse simțitor. Luna plutea slobodă în depărtările umbroase ale spațiului deșert, împrejmuiu-și chipu-i mort și palid cu o fantastică ramă de întuneric și lumină. Înaintea noastră, lungă, largă și pleșuvă, se întindea Țeștina ca un luciul de apă, încremenit sub o rețea de umbră; ai fi zis că o iarnă prea timpurie aruncase un giulgiu de brumă peste umerii goi și pustii ai Țeștinei!

Sub razele piezișe ale lunii, umbrele înalte ale ierburilor închiupiau figuri întunecoase și nemăsurat de lungi pe întinderea sură a câmpiilor; iar vântul ușor, clătina alene aceste ierburi, pricinuiau un joc fantastic de umbre bizare.

C. Hogaș

Reține!

Atunci când este la un mod predicativ verbul îndeplinește funcția sintactică de **predicat** (singur sau însoțit de alte părți de vorbire):

Exemplu: Mihai **a plecat** mai devreme la magazin.

În limba română verbele la moduri nepersonale nu pot fi predicate, dar pot îndeplini alte funcții sintactice:

- **subiect** (indică numele acțiunii la care se face referire prin intermediul predicatului)

Exemplu: **A proteja** natura este datoria noastră.

- **atribut** (însoțește un substantiv sau o altă parte de vorbire cu valoare substantivală)

Exemplu: A înaintat propunerea **de a pleca** la munte.

- **complement** (determină un verb la un mod predicativ care îndeplinește funcția sintactică de predicat)

Exemplu: A muncit mult **spre a rezolva** problema dată.

- **nume predicativ** (formează împreună cu un verb copulativ predicatul nominal al unei propoziții)

Exemplu: Dorința sa este **de a participa** la concurs.

---

201. Precizează funcția sintactică a verbelor evidențiate din următoarele texte. Precizează la ce mod este fiecare dintre ele.

Zori de ziuă se revarsă peste vesela natură,
Prevestind un soare dulce cu lumină și căldură.
În curând și el apare pe-orizontul aurit,
Sorbînd roua dimineții de pe câmpul înverzit.

V. Alecsandri

.....

Peste iarnă, mama iar s-a pus pe capul tatei să mă deie undeva la școală. Dar tata spunea că nu mai are bani de dat pentru mine. Când a mai auzit mama și asta s-a făcut foc.

I. Creangă

.....

După ce ne-am așezat noi, cum a plecat bunicul, ne-am dus a doua zi la școală; și, văzând profesorul că purtăm plete, a poruncit unuia dintre școlari să ne tundă. Când am auzit noi una ca asta, am început a plânge cu zece rânduri de lacrimi și a ne ruga de toți dumnezeii să nu ne sluțească. Dar ți-ai găsit! După ce ne-a tuns chilug, ne-a pus în rând cu ceilalți școlari și ne-a dat de învățat, după puterea noastră.

I. Creangă

---

202. Analizează verbele din textul de mai jos după modelul dat.

Model: a fost un om – predicat nominal exprimat prin verbul copulativ **a fi** (personal, intransitiv; modul indicativ, timpul perfect compus, persoana a III-a, numărul singular, diateza activă) și numele predicativ **om** (substantiv simplu, comun, cazul nominativ, genul masculin, numărul singular, nearticulat)

Domnu' nostru a fost un om deosebit. Îi scânteiau privirile și era și el mișcat când ne spunea despre mărirea strămoșilor. Când făcea un semn cu mâna, așa, într-o parte, parcă ridica o perdea de pe trecut și eu vedeam tot ce spunea glasul lui... Pe sub tavanul scund al clasei treceau eroii altor vremuri în cununile lor de neguri. Într-o seară ne-am strâns la școală la împletit panere. Ședeam în cerdac la Domnu' și unul spunea o poveste și, departe, spre Siret abia se auzea un fluier. Umbrele înserării ne învăluiră, povestitorul tăcu și noi rămaserăm fără vorbe, cu Domnu' în mijlocul nostru, ascultând adierea depărtată a cavalului.

M. Sadoveanu

§ 24. Pronunțarea și scrierea corectă a verbelor

203. Explică folosirea cratimei în îmbinările de cuvinte evidențiate.

Du-te, fetița tatei, și șterge-l pe tâlhar la ochi și spune-i să nu mai plângă degeaba: e prea târziu. Uite, ține batista mea. Suflă-i năsucul borcânat. Mai suflă-i-l o dată. Așa. A zis ceva? Ce-a zis? A! Vrei tu să-l iert? Crezi tu că poți să-l iert?

T. Arghezi

Atenție!

Verbul se poate asocia cu forme neaccentuate ale pronumelor (personale sau reflexive), caz în care se folosește cratima:

- 1 Împreună cu pronumele personale sau reflexive neaccentuate, verbul auxiliar al perfectului compus formează silabă, iar elementele componente se scriu prin cratimă.

Exemplu: l-am întâlnit, te-am văzut, ți-am transmis.

Pronumele neaccentuat **o** apare numai postpus: *am căutat-o*.

- 2 Conjuncția **să** din structura verbelor la conjunctiv formează silabă cu:

- un pronume neaccentuat la acuzativ;

Exemplu: să-l sprijin, să-i întreb, s-o ajut;

- un pronume neaccentuat la dativ.

Exemplu: să-mi ajuți, să-i chemi, să-i trimiți.

De asemenea, formează silabă două pronume neaccentuate, primul la dativ, al doilea la acuzativ, aflate între conjuncție și verb: *să mi-i aduci, să ți-l dau* etc.

- 3 Pronumele personale sau reflexive neaccentuate formează silabă cu verbul auxiliar al modului condițional-optativ:

Exemplu: l-aș chema, te-aș întâlni, s-ar duce.

La forma negativă, auxiliarul condițional-optativului alcătuiește silabă comună cu adverbul **nu** prin pierderea vocalei **-u**, care se întâlnește cu vocala **a** de la începutul verbului auxiliar: n-aș merge, n-ai merge, n-ar merge, n-am merge.

④ La imperativ, verbele pot fi urmate de unul-două pronume neaccentuate legate prin cratimă.

- verbul poate fi urmat de un pronume neaccentuat în acuzativ sau în dativ;

Exemplu: cheamă-l!, anunță-ne!, privește-o!

- verbul poate fi urmat de două pronume neaccentuate.

Exemplu: lasă-mi-o!; transmite-mi-le!, adună-ți-i!

⑤ Pronumele neaccentuate **-mi**, **-ți**, **-l**, **-i**, **-și** formează silabă cu prepoziția **a** din structura infinitivului.

Exemplu: a-și aminti, a-l chema, a-i vedea, a-mi transmite, a-ți plăcea.

⑥ Verbele la gerunziu pot fi însoțite de pronume personale sau reflexive neaccentuate. Pentru ca pronumele să se rostească împreună cu verbul, acesta din urmă primește la sfârșit vocala **-u**. Ea nu se adaugă dacă gerunziul este urmat de vocala **o**. Cele două părți de vorbire se leagă prin cratimă

Exemplu: dăruindu-i, citindu-le, amintindu-și,
pregătindu-ți-se, pregătindu-i-se.

204. Scrie după dictare textul și subliniază grupurile de cuvinte legate prin cratimă care conțin forme verbale.

Dar pe mine ce m-atrage?
Dar pe mine ce mă-ncântă?
E Ileana Cosânzeana!
În cosiță floarea-i cântă!

V. Alecsandri

Când vine o sărbătoare și masa e gata, și paharele îs pline, dar petrecerea nu începe, asta înseamnă că îl așteaptă pe bunelul.

– De-i-ar domnul zile multe, spun mesenii, făcându-i loc în capul mesei.

Când plânge un copil și nimeni nu se grăbește să-l mângâie, când prinde a se veștezi iarba colbăită pe marginea drumului, iar de ploaie nici pomeneală, când frig ți se face pe suflet și lehamete ți-i de toate cele, atunci răsare-n calea ta bunelul, așa încât până la urmă vei spune și tu:

– De-i-ar domnul zile multe.

I. Druță

§ 25. Locuțiunea verbală

205. Găsește câte un echivalent verbal pentru îmbinările stabile de mai jos.

a tăia frunze la câini	
a bate țara în lung și în lat	
a o lua la goană	
a bate apa în puiă	
a ajunge la sapă de lemn	
a bate câmpii	

Reține!

Locuțiunile verbale sunt grupuri de cuvinte care au la bază un verb și care, luate împreună, au sens unitar, echivalent cu al verbului corespunzător. Celelalte părți de vorbire care intră în structura locuțiunii verbale nu mai au sens de sine stătător, ci contribuie la realizarea sensului unitar al locuțiunii.

Printre cele mai frecvente verbe care intră în componența locuțiunilor verbale se numără:

a fi	pe plac, de acord, de-o seamă, de cuvânt, de înțeles;
a da	în primire, în vileag, de necaz, în gărlă, pe față;
a lua	în primire, în evidență, în seamă, în răs, în bătaie de joc, peste picior;
a face	pe grozavul, pe plac, de răs, pe prostul, pe nebunul, cale sănătoasă, neazuri;
a sta	pe gânduri, de veghe, degeaba, la îndoială, pe jar, la pândă, în coadă;
a trece	cu vederea, în neființă, în zbor, în grabă, neobservat.

Funcțiile sintactice ale locuțiunilor sunt aceleași ca și ale verbului corespunzător.

206. Selectează locuțiunile verbale din următoarele texte. Indică funcția lor sintactică și echivalentul lor verbal.

Cum i-o dau în mână, javra dracului se face a o căuta de ouă, și-i dezlegă atunci frumușel ața de la picior, apoi mi-o aruncă în sus, zicând: "Iaca poznă, c-am scăpat-o!" Pupăza, zbârr! pe-o duzgeană și, după ce se mai odihnește puțin, își ia apoi drumul în

zbor spre Humulești și mă lasă mare și devreme cu lacrimile pe obraz, uitându-mă după dânsa! Eu atunci, haț! de sumanul moșneagului, să-mi plătească pasărea...

– Ce gândești dumneata, moșule? Te joci cu marfa omului? Dacă nu ți-a fost de cumpărat, la ce i-ai dat drumul? Că nu scapi nici cu giunca asta de mine, înțeles-ai? Nu-ți pare lucru de șagă? Și mă băgam în ochii moșneagului, și făceam un tărăboi, de se strânse lumea ca la comedie împrejurul nostru; dă, iarmaroc nu era!?

I. Creangă

– D-apoi îngăduiește puțin, măi babă, că nu-i numai atâta, că, de ce-am auzit eu, mi s-a suit părul în vârful capului. Și când ți-oi spune până la sfârșit, cred că ți s-a încrâncena și ție carnea pe tine.

– Da' de ce, moșnege? Vai de mine!

– D-apoi, iaca de ce, măi babă, ascultă: Împăratul a dat de știre, prin crainicii săi, în toată lumea, că oricine s-a afla să-i facă, de la casa aceluia și până la curțile împărătești, un pod de aur pardosit cu pietre scumpe și fel de fel de copaci, aceluia îi dă fata; ba cică-i mai dă și jumătate din împărăția lui. Iară cine s-a bizui să vină ca s-o ceară de nevastă și n-a izbuti să facă podul, aceluia pe loc îi și taie capul. Și cică până acum o mulțime de feciori de crai și de împărați, au venit, și nici unul din ei n-a făcut nici o ispravă.

I. Creangă

207. Cum îți explici frecvența ridicată a locuțiunilor în textele lui I. Creangă?

§ 26. Valoarea stilistică a verbelor

208. Citește textul de mai jos. Înlocuiește verbele evidențiate cu forme de indicativ prezent. Ce modificări se produc?

A fost odată ca niciodată; că de n-ar fi, nu s-ar povesti; de când făcea ploșorul pere și răchita micșunele; de când se băteau urșii în coade; de când se luau de gât lupii cu mieii de se sărutau, înfrățindu-se; de când se potcovea puricele la un picior cu nouăzeci și nouă de oca de fier și s-arunca în slava cerului de ne aducea povești;

De când se scria musca pe părete. Mai mincinos cine nu crede.

A fost odată un împărat și se numea împăratul Roșu. El era mândrit că în zilele lui niște zmei furaseră soarele și luna de pe cer.

Basmе populare

Reține!

Verbul la timpul prezent este folosit pentru a reda acțiuni care se petrec într-un timp nedeterminat (într-o operă literară), dar care sunt aduse în fața cititorului într-un ritm dinamic (**prezent dramatic**) sau pentru a reda acțiuni care s-au petrecut în trecut (**prezent istoric**).

1 prezentul dramatic

“Și cu sabia scoasă, începe să atace strașnic tot ce întâlnește în cale. În momentul acesta, jupâneasa... intră cu tava, aducând dulceață și cafele. Cum o vede, maiorul se oprește o clipă...” (I. L. Caragiale)

2 prezentul istoric

“El (Mihai Viteazul) smulge atunci o secure ostășească de la un soldat, se aruncă în coloana vrăjmașă ce-l amenință mai de aproape, doboară pe tot ce se încearcă a-i sta împotrivă, ajunge pe Caraiman-Pașa, îi zboară capul, izbește și alte capete de vrăjmași și... se întoarce la ai săi plin de trofee și fără a fi rănit”. (N. Bălcescu)

209. Citește următoarele versuri și explică frecvența ridicată a verbelor.

Vântul răcorește fruntea lor udată
Și mânia dulce sufletul le-mbată.
Ei se bat în spade – spadele se frâng;
Și se iau în brațe – se smucesc, se strâng.

D. Bolintineanu

210. La ce timp sunt verbele din următorul text? Care este rolul lor stilistic?

Se învioră și peste câteva zile și plecă, după ce puse la cale tot ce găsi că e bine să facă, ca să scape cu fața curată.

Greuceanu luă cu dânsul și pe fratele său și merse, merse, merse cale lungă depărtată, până ce ajunse la faurul pământului, cu care era frate de cruce. Acest faur, fiind cel mai meșter de pe pământ, era și năzdrăvan. Aici se opriră și poposiră. Trei zile și trei nopți au stat închiși, într-o cămară, Greuceanu cu faurul pământului și se sfătuiră.

Și după ce se odihniră câteva zile și mai plănuiră ce era de făcut, Greuceanu și fratele său o luară la drum.

Basme populare

Reține!

În literatura populară, în special în basme, verbele la timpul trecut au rolul de a-l transpune pe cititor într-o lume fantastică, total diferită de lumea reală.

Perfectul compus și imperfectul sunt predominante în partea introductivă a oricărui basm. Ele vor fi înlocuite treptat de verbe la perfect simplu, acesta fiind considerat un **timp verbal narativ**.

Perfectul simplu are funcția de a transmite în mod coerent o multitudine de acțiuni care se succed cu foarte mare rapiditate.

211. Ce efect se obține prin repetarea verbului evidențiat?

“Mircea însuși mână-n luptă vijelia-ngrozitoare
Care vine, vine, vine, calcă totul în picioare...”

M. Eminescu

Observă!

Repetiția verbului subliniază fie durata acțiunii în timp, fie ritmul intens, repezițiunea cu care se derulează acțiunea.

Greuceanu luă cu dânsul și pe fratele său și merse, merse, merse cale lungă depărtată. (*Greuceanu*)

O acțiune de durată se poate exprima și cu ajutorul verbelor la modul gerunziul.

Și mergând înainte, cale de nu știu câte zile, dete de palaturile lui Verde împărat. (*Aleodor Împărat*)

În mod frecvent verbele contribuie la realizarea unor **figuri de stil**:

1 personificarea

“Cam pe la jumătatea acestui drum, deodată munții se dau la o parte să facă loc unei lunci vesele... ce se deschide la poalele codrilor.” (Al. Vlahuță)

De ce n-ar plânge florile sau nu s-ar bucura și ele cu lacrimi de rouă.
(C. Hogaș)

2 metafora

Era tăcut, îi ardeau ochii, dar părea foarte liniștit. (M. Sadoveanu)

Dar știi că m-ai ars... zise părintele Duhu, luându-și tălpășița foarte mânios. (I. Creangă)

Cioplind mereu la versuri
Făcut-am ca să plângă pe cine mă citea? (Al. Macedonski)

212. Identifică metaforele din următoarele texte și precizează sensurile cu care este folosit verbul **a zugrăvi**.

Al ei chip se zugrăvește plin și alb: cu ochiu-l măsurii
Prin ușoara-nvinețire a subțirilor mătăsurii.

M. Eminescu

.....

Îi intrase în suflet o spaimă care-l tortura neconținut și-i zugrăvea toate primejdiile în niște culori atât de sumbre, că pretutindeni vedea numai stafii.

L. Rebreanu

Verbele onomatopice sunt verbele care imită sunete sau zgomote din natură. Ele au rolul de a amplifica sugestia auditivă a imaginii literare.

“...Ei aud cu urechea toată acea nenumărată lume de insecte ce se strecoară prin ierburi, țiuind, scârțâind, șuierând...” (Al. Odobescu)

213. Caută în textele literare exemple de folosire a verbelor onomatopice. Explică sensul lor.

Comunicare. Soarele și luna

214. Amintește-ți caracteristicile distinctive ale soarelui și ale lunii în legenda populară “Soarele și luna”. Completează-le cu cele din textul dat și ordonează-le în tabelul de mai jos.

soarele	
luna	

Soarele – principiu unic independent, masculin, Yang, activ, patern sau fratern, de foc (deci fierbinte), luminează direct, fiind și izvorul căldurii și vieții “ochiul zilei”; deseori distrugător (prin secetă); emblemă a Arborelui Lumii/ Vieții identificat cu raza solară; Apollo, zeul solar și inițiator, are, ca săgeată, raza de soare.

Luna – principiu feminin, Yin, pasiv, dependent, matern (sau suroral); luminează indirect, reflectând lumina solară; apă (deci rece); “ochiul nopții”; de argint; spre deosebire de Soare, în ciclul ei de 28 de zile cu patru faze, în trei nopți Luna e ca moartă, dispare (pentru a putea reapărea iar și iar): “Se rotunjește, se subție/ Și-atât de-ncet se poartă,/ Că de e moartă, pare vie/ Și vie pare moartă”.

Pentru Eminescu, Luna, o “frumoasă fără corp”, cum spune basmul din care s-a inspirat pentru poemul său cosmogonic “Luceafărul,” e “regina/crăiasa nopții”, atât de prezentă în poezia sa romantică; de altfel, își dorise ca titlul cărții lui de poezii să fie “Lumină de lună”. La Lucian Blaga, intensitatea liniștii e redată tot lunar: “Atâta liniște-i în jur de-mi pare că aud/ Cum se izbesc de geamuri razele de lună”.

după Carolina Ilica

215. Citește versurile și observă cum sunt caracterizate cele două astre.

“Cel mai mare pictor e Soarele
Zugrăvind, zi-lumină-n culori.
Cea mai mare poetă e Luna –
Când nouă, când plină,
Când groasă, când iarăși subțire, virgină –
Cu capul în nori.”

Carolina Ilica

216. Caută și alte fragmente literare în care sunt descrise cele două astre.

217. Alcătuieste o compunere-raționament cu caracter polemic.

§ 27. Evaluarea cunoștințelor

Test I

1. Câte conjugări are verbul?

- a) o conjugare;
- b) două conjugări;
- c) patru conjugări.

2. Conjugarea a II-a are terminația:

- a) -a
- b) -ea
- c) -i/-î

3. Verbul **a înțelege** este de conjugarea:

- a) a II-a
- b) a III-a
- c) a IV-a

4. Categoriile gramaticale ale verbului sunt:

- a) timpul, persoana și numărul;
- b) timpul, persoana și modul;
- c) diateza, modul, timpul, persoana, numărul.

5. Modurile personale din limba română sunt:

- a) indicativ, infinitiv, imperativ, conjunctiv;
- b) infinitiv, conjunctiv, condițional-optativ, imperativ;
- c) indicativ, condițional-optativ, conjunctiv, imperativ.

6. Modurile nepersonale din limba română sunt:

- a) infinitiv, participiu, gerunziu, supin;
- b) infinitiv, imperativ, perfect, conjunctiv;
- c) supin, gerunziu, infinitiv, indicativ.

7. Modul indicativ exprimă o acțiune:

- a) reală
- b) ireală
- c) posibilă

8. Modul condițional-optativ exprimă:

- a) o acțiune reală dar condiționată;
- b) o acțiune reală, dar a cărei realizare depinde de o condiție;
- c) o acțiune posibilă.

9. Timpul trecut al indicativului are următoarele forme:

- a) imperfect, perfect, perfect compus;
- b) imperfect, perfect simplu, viitor, perfect compus;
- c) imperfect, perfect simplu, perfect compus, mai mult ca perfect.

10. Modul conjunctiv se formează cu ajutorul:

- a) prepoziției **să**;
- b) conjuncției **să**;
- c) verbului auxiliar **a avea**.

11. Modul imperativ are forme pentru:

- a) persoana I și persoana a II-a;
- b) persoana a II;
- c) persoana a III-a.

12. Forma **ar fi plecat** este la:

- a) indicativ, prezent;
- b) condițional-optativ, prezent;
- c) condițional-optativ, perfect.

Test II

1. La ce mod este forma verbală evidențiată?

Băiatul îl asculta **zâmbind**.

- a) participiu
- b) gerunziu
- c) supin

2. Verbul evidențiat este la diateza:

În fiecare seară peste pădure **se lasă** o perdea groasă de ceață.

- a) activă
- b) pasivă
- c) reflexivă

3. Diateza pasivă se formează cu ajutorul:

- a** verbului auxiliar **a avea**;
- b** verbului auxiliar **a fi**;
- c** verbului copulativ **a fi**.

4. Diateza reflexivă se formează cu ajutorul:

- a** pronumelui personal;
- b** pronumelui demonstrativ;
- c** pronumelui reflexiv.

5. Verbul evidențiat este:

A aranjat cărțile în ordine alfabetică.

- a** personal, tranzitiv
- b** impersonal, tranzitiv
- c** personal, intransitiv

6. În exemplul de mai jos verbul **a fi** are valoare:

Din cauza efortului ea **era** prea oboșită ca să mai poată răspunde la telefon.

- a** copulativă
- b** predicativă
- c** auxiliară

7. În următorul exemplu verbul **a avea** are valoare:

Ieri el a plecat mai devreme decât de obicei.

- a** auxiliară
- b** predicativă
- c** copulativă

8. În textul de mai jos verbul **a fi** are următoarea valoare:

Melodia aceasta a fost interpretată de un renumit cântăreț.

- a** auxiliar care ajută la formarea conjunctivului perfect;
- b** copulativ care ajută la formarea predicatului nominal;
- c** auxiliar care ajută la formarea diatezei pasive.

9. Verbul evidențiat are următoarele categorii gramaticale:

În frunte **pășeau** un bătrânel și o bătrânică cu plete albe și cu obrajii rumeni.
(M. Sadoveanu)

- a) diateza pasivă, modul indicativ, timpul imperfect, persoana a III-a, singular;
- b) diateza activă, modul indicativ, timpul imperfect, persoana a III-a, plural;
- c) diateza reflexivă, modul indicativ, timpul perfect compus, persoana I, singular.

10. Verbul evidențiat are următoarele categorii gramaticale:

Desigur că **se va simți** mai bine cu ai săi. (M. Sadoveanu)

- a) diateza activă, modul indicativ, timpul viitor, persoana a II-a, singular;
- b) diateza reflexivă, modul indicativ, timpul viitor, persoana a III-a, singular;
- c) diateza reflexivă, modul conjunctiv, timpul viitor, persoana a III-a, singular.

11. Care este sensul locuțiunii verbale “a o lua la sănătoasa”?

- a) a lipsi
- b) a lenevi
- c) a alerga

12. Expresia “a tăia frunze la câini” este:

- a) locuțiune verbală;
- b) locuțiune substantivală;
- c) îmbinare liberă de cuvinte.

Comunicare. Frumusețea și măreția omului

Amintește-ți!

Una din etapele importante ale elaborării unei compuneri este alcătuirea **planului de idei**.

Ideile principale pot fi redactate fie sub forma unor construcții fără predicat, fie a unor propoziții.

218. Alcătuiește planul simplu de idei al unei compuneri referitoare la modul în care îi ajuți pe cei din jur (de exemplu, pe cei în vârstă).

Reține!

În general, redactarea unei compuneri trebuie să parcurgă anumite etape ale elaborării:

- 1 pentru început stabilește cu exactitate scopul pe care îl urmărești;
- 2 culege informațiile necesare în legătură cu tema propusă;
- 3 selectează citate din textele literare pe care le poți folosi în compunerea ta;
- 4 alcătuiește un plan de idei (plan simplu sau dezvoltat, în funcție de dificultatea temei alese);
- 5 structurează textul conform planului de idei;
- 6 respectă ordinea logică a ideilor, astfel încât să obții un text coerent, unitar;
- 7 citește cu atenție și corectează textul.

219. Comentează oral proverbele de mai jos.

- Cinstea este cea mai mare avere a omului.
- Cinstea se câștigă prin muncă și prin fapte bune.

220. Cunoști și alte proverbe care au ca temă frumusețea și măreția omului?

221. Privește imaginile de la pagina următoare și scrie o compunere pe tema “Cum putem fi de folos celor din jurul nostru”?

Adverbul

Adverbul

Parte de vorbire neflexibilă care însoțește un verb, adjectiv sau alt adverb și arată felul acțiunii, stării sau însușirii.

Funcția sintactică:

- C** Complement
- P** Predicativ
- A** Atribut
- NP** Nume predicativ

După înțeles

de loc

de scop

de mod

concesive

de timp

După formă

simple

compuse

După origine

moștenite din latină

împrumutate din alte limbi

provenite din alte părți de vorbire

Grade de comparație

Pozitiv

Comparativ

de egalitate

de superioritate

de inferioritate

Superlativ

relativ

absolut

Adverbe pronominale

nehotărâte

negative

interrogativ-
relative

Îmbogățește-ți cunoștințele

.....
În gramatica tradițională adverbul este considerat parte de vorbire neflexibilă, însă din cauză că unele adverbe au grade de comparație, în gramaticile mai noi adverbul este considerat parte de vorbire flexibilă.

§ 28. Definirea și clasificarea adverbelor

222. Descrie imaginea de mai jos folosind cât mai multe cuvinte care să indice locul, timpul și modul în care se desfășoară acțiunea.

223. Ce exprimă cuvintele evidențiate?

Întâia gravă preocupare, după ce ai învățat să te îndoiești de ceea ce scrii, este să cauți perfecțiunea, pe care n-ai s-o ajungi nicio-
dată, dar pe care ai putea să o urmărești neîntrerupt.

T. Arghezi

Adverbul este parte de vorbire neflexibilă care însoțește un verb, adjectiv sau alt adverb și arată felul acțiunii, stării sau însușirii. Adverbul poate indica o circumstanță a acțiunii, stării sau însușirii (împrejurarea în care aceasta are loc sau se realizează).

Adverbele nu se declină, nici nu se conjugă, adică nu-și schimbă forma în vorbire, indiferent de funcția lor sintactică.

224. Citește exemplele date și precizează valoarea morfologică a cuvintelor evidențiate.

Se îndrepta **repede** spre casă. Ieri a întârziat la întâlnirea cu ziariștii. De aceea și-a cerut scuze. Într-adins nu a plecat la timp în concediu. Va merge **totuși** la părinții săi. A așezat **jos** geanta grea.

După **înțelesul** lor, adverbele din limba română se clasifică în trei clase importante:

- ① **de loc:** *aici, acolo, departe, aproape, împrejur, undeva, deasupra, dedesubt, sus, jos, unde etc.*
- ② **de timp:** *acum, atunci, astăzi, ieri, târziu, devreme, odată, îndată, când etc.*
- ③ **de mod:** *așa, astfel, abia, alene, anevoie, bine, negreșit, cum, aieva, degrabă, bătrânește, muțește etc.*

Mai rar pot să apară și alte tipuri de adverbe:

- ① **de scop:** *înadins, dinadins, într-adins, dintr-adins etc.*
- ② **concesive:** *tot, totuși etc.*

225. Precizează felul adverbilor din textele de mai jos.

Am văzut iarăși întinse zăvoaie de sălcii cenușii. Dar Domnu nu s-a dus nicăieri; a rămas acolo pe pământul nostru. În zilele de lucru, bunica-i în casă, bunica-i afară, bunica-i pretutindeni. Ce-a făcut ieri și alaltăieri face și azi, va face mâne și poimâne, până ce vor afla-o odată, în vreun unghier, că nu mai suflă...

I. Agârbiceanu

226. Explică ortografierea adverbelor din textele de mai jos.

Noua stihie nu seamănă cu nimic și parcă s-a petrecut într-adevăr o minune totală. De la ivirea luceafărului, de aseară până în zorii zilei de hârtie, culorile toate s-au topit.

T. Arghezi

Reține!

După **formă**, adverbele pot fi:

① **Simple:** *așa, bine, doar, cât etc.*

② **Compuse:** *iarăși, numai, astă-toamnă, numaidecât etc.*

Atât adverbele simple cât și cele compuse pot apărea însoțite de prepoziții: *de când, pe unde, într-acolo.*

Unele adverbe compuse se scriu prin cratimă, în timp ce altele s-au sudat de-a lungul timpului, în prezent fiind corectă scrierea lor într-un singur cuvânt.

227. Grupează adverbele din textele de mai jos în tabelul dat.

adverbe simple	adverbe compuse
----------------	-----------------

– Bine, îți dau drumul, numai să-mi spui: de ce voi, veverițele, sunteți mereu atât de vesele? Eu întotdeauna mor de plictiseală...

L. Tolstoi

Amurgul vinețiu de april
Îmi rățăcea prin casă
Când frunzele tiptil-tiptil
Ca niște lacrimi de copil
Cădeau încet pe masă.

O. Goga

228. Citește exemplele date și selectează adverbele simple și compuse.

Așadar, pentru a putea rezolva această problemă trebuie să cerem sfatul celor care au mai multă experiență. A răspuns repede la solicitarea noastră. Astă-toamnă am avut mult lucru în grădină. Măine va scrie un mesaj pentru prietenii săi. Va veni numaidecât pentru a participa la această manifestare culturală.

După **origine** și **modul de formare** adverbele sunt:

① **Moștenite din latină sau împrumutate** din alte limbi:

Exemplu: abia, acum, așa, aiurea etc.

② **Provenite din alte părți de vorbire** și formate:

- prin derivare cu sufix:

Exemplu: bătrânește, sufletește, omeneste, grabnic etc

- prin schimbarea valorii gramaticale a altor părți de vorbire:

Exemplu: duminica, toamna, seara, noaptea etc.

229. Precizează valoarea morfologică a cuvintelor evidențiate.

Ce chiot, ce vaiet în toamnă...
Și codrul sălbatec vujește –
Răsună-n coclauri un buciom,
Și doina mai jalnic pornește.

– Ascultă, tu, bine, iubito,
Nu plânge și nu-ți fie teamă –
Ascultă cum greu, din adâncuri,
Pământul la dânsul ne cheamă...

G. Bacovia

Nu confunda adverbele cu alte părți de vorbire. În limba română unele cuvinte pot avea diferite valori, în funcție de contextul în care apar.

A așezat bagajul greu lângă ușă.	<i>adjectiv, arată caracteristica unui obiect</i>
Respira greu din cauza efortului pe care îl făcuse.	<i>adverb, arată caracteristica unei acțiuni</i>
A lăsat tot greul pe seama altora.	<i>substantiv, poate primi articol</i>

230. Alcătuieste două enunțuri în care, prin conversiune, adjectivul **slab** să devină adverb și substantiv.

---

231. Alcătuieste enunțuri în care cuvintele date să aibă diverse valori morfologice.

Vară, ușor, încet, rapid, liniștit, calm.

---

232. Care dintre cuvintele evidențiate sunt adverbe?

Pe mușchiul **gros**, **cald** ca o blană a pământului, căprioara stă jos, lângă iedul ei. Acesta și-a întins capul cu botul mic, catifelat și umed, pe spatele mamei lui, și, cu ochii închiși, se lasă dezmiardat. Căprioara îl linge, și limba ei subțire culcă **ușor** blana **moale**, mătăsoasă a iedului.

E. Gârleanu

---

233. Alcătuieste enunțuri în care cuvintele **gros** și **moale** să aibă altă valoare morfologică decât în textul de mai sus.

---

234. Subliniază adverbele și cuvintele pe care acestea le determină. Scrie în două coloane adverbele propriu-zise și adverbele provenite din alte părți de vorbire.

Deodată se trezi. Afară răsunau pași pe trepte, în coridor... Sări în mijlocul odăiței și rămase pironit acolo...

L. Rebreanu

.....

Ici era o pasăre fantastică, dincolo era capul straniu al unui uriaș... Era tăcere pretutindeni...

Și deodată un arc sângeros de lumină crescă în răsărit.

M. Sadoveanu

.....

Metalul vibra departe în noapte, aspru, plângător, melancolic, ca și când ar țipa uriașe păsări de noapte prin văzduh.

I. Agârbiceanu

---

235. Citește proverbele și precizează felul adverbilor din structura lor.

Ulciorul nu merge des la apă. Vorba bună mult adună, vorba dulce mult aduce. Pisica blândă zgârâie rău.

---

236. Folosește adverbe de loc, de mod și de timp în expunerea orală a unui film.

Îmbogățește-ți cunoștințele

.....

Adverbele de mod se pot clasifica la rândul lor în mai multe categorii, în funcție de ceea ce exprimă: cantitatea (*mult, puțin*), intensitatea acțiunii (*repede, încet*) etc.

§ 29. Formarea adverbelor în limba română

237. Identifică adverbele din textele de mai jos și analizează originea și structura lor după modelul dat.

Model: dimineața – adverb provenit prin conversie din substantiv.

Încet-încet puful de pe ei s-a schimbat în fulgi și în pene, și cu ajutorul mamei lor au început să zboare. Lecțiile de zbor se făceau dimineața spre răsăritul soarelui, când se îngâna ziua cu noaptea, și seara în amurg. (*I. Al. Brătescu-Voinești*)

La aceste vorbe, mulți dintre boieri s-au simțit atinși; cel cu pricina a rămas ca opărit. Iar colonelul Alexandru Cuza a dat mâna prietenește cu moș Ion Roată. (*I. Creangă*)

Reține!

În limba română adverbele se pot forma prin:

1 derivare cu sufixe din:

- substantive: *săptămânal, orbește, pieptiș;*
- adjective: *vitejește;*
- verb: *a târî-târâș, a urî-urât, a munci-muncit;*

Exemplu: scris **frumos** (adjectiv), scrie **frumos** (adverb)

2 schimbarea valorii gramaticale (conversie)

- din substantive articulate: *ziua, noaptea, iarna, toamna, sâmbăta, dimineața, duminica, luna;*

Exemplu: **Toamna** este anotimpul belșugului.

(*toamna – substantiv, subiect*)

Toamna se numără bobocii.

(*toamna – adverb, complement*)

- din substantive nearticulate care însoțesc și determină verbe: *ore, zile, săptămâni, luni, decenii, secole;*

Exemplu: **Luni** este prima zi a săptămânii.

(*luni – substantiv, subiect*)

Luni se întoarce directoarea din deplasare.

(*luni – adverb, complement*)

- din substantive care capătă valori superlative:

Exemplu: frumoasă **foc**, l-a bătut **măr**, era beat **turtă**.

---

238. Care este echivalentul expresiei “frumoasă foc”?

---

239. Arată de la care cuvinte și prin ce procedee s-au format adverbele din următoarele enunțuri.

Au urcat pieptiș o pantă abruptă. Corina vorbește binișor limba franceză. Sportivii s-au luptat vitejește pentru titlul de campion. Copiii au împărțit frățeste merele adunate în livadă. Câinele se îndrepta târâș spre vizuina în care se ascunsese vulpea. Seara el se plimbă în parc.

---

240. Ce valoare morfologică au cuvintele evidențiate? Motivează răspunsul dat.

Ce vedea mai viu era viața pe care-o dusesse, de căpăstru, întâi c-un cal negru, apoi cu Bator. Vedea Dealul Băilor înalt, pieptiș, cu colți de stâncă ieșiți ca niște măsele de uriași, vedea poteca de-atâtea ori bătută, și pe potecă se vedea pe ea cu Bator de căpăstru.

I. Agârbiceanu

Ascultă, cumătre: vrei să mănânci pește? Du-te deseară la băltoaca cea din marginea pădurii, vâra-ți coada-n apă și stai pe loc, fără să te miști, până spre ziuă; atunci smucește vartos spre mal și ai să scoți o mulțime de pește.

I. Creangă

---

241. Alcătuieste trei enunțuri în care să folosești adverbe formate prin derivare cu sufixele -aș, -ește, -iș.

---

242. Folosește în propoziții sau fraze cuvintele de mai jos, cu valorile indicate.

- bine – adverb, substantiv
  - citit – adjectiv, verb la participiu, adverb
  - elegant – adjectiv, adverb
  - vară – adverb, substantiv
  - lin – adjectiv, adverb, substantiv
-

243. Precizează valorile morfologice ale cuvintelor de mai jos.

Mai, greu, rece, ușor, iarnă, conștient.

---

244. Motivează răspunsul de la exercițiul anterior în propoziții sau fraze.

Comunicare. Cultura populară

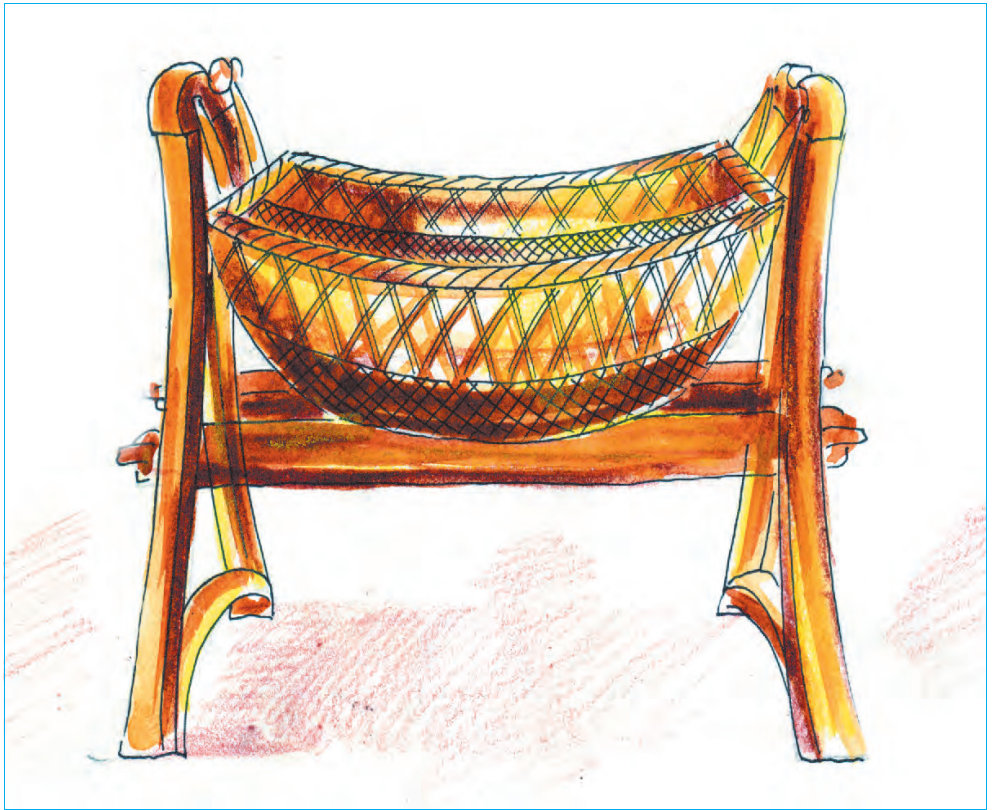
245. Alcătuieste un dialog pe tema “În excursie la muzeul de artă populară”. Exprimă-ți opinia referitoare la păstrarea valorilor artistice populare.

---

246. Privește imaginile și alcătuieste o narațiune-descriere în care să prezinți elemente de artă populară tradițională.

§ 30. Adverbele interogative, relative și nehotărâte

Află!

Există o categorie de adverbe pronominale care țin locul unor cuvinte ce exprimă circumstanțele într-un mod hotărât sau nehotărât.

1 Adverbe interogativ-relative

Exemplu: când, unde, cum, încotro, cât.

2 Adverbe nehotărâte

Exemplu: cândva, undeva, odată, cumva, câtva.

3 Adverbe negative

Exemplu: nicicând, niciunde, nicum, nici (de) unde.

Adverbele nehotărâte și adverbele negative sunt de obicei formate prin compunere de la adverbele interogativ-relative:

Exemplu: cândva=când+va; orișicât= ori+și+cât;
nicicând: nici+când; nicidecum=nici+de+cum

247. Citește enunțurile și găsește adverbele. Analizează-le după modelul dat.

Model: odată – adverb nehotărât, simplu.

Odată, demult, în aceste locuri erau păduri mari. Cândva, strămoșii acestor oameni au construit case ce se păstrează și astăzi. Nu a vrut nicidecum să vină cu noi. Nu ne-a spus încotro se îndreaptă. Cum îți vei așterne așa vei dormi.

248. Selectează din textul dat adverbele indicându-le categoria.

Cică au fost undeva într-o țară un om și o femeie, și cât au trăit au tot argățit pe la boieri. Dar din munca lor nu se alegeau cu nimic. De slujeau pe haine, se ponoseau, de slujeau pe bani, se cheltuiau, de slujeau pe vite, se treceau. Nu le mergea la nimic, și pace. De munci grele, de necazuri a murit și omul, și femeia. Și au lăsat din urmă un bordei și un ogor. Orfan pe acest pământ, fără sprijin de nicăieri, a rămas și un băiat al lor cu numele Ion. Ce să facă băiatul singur? A semănat ogorul din jurul bordeiului cu grâu. La vremea lui a crescut grâul mare, frumos, o dragoste să te uiți la el. De la rădăcină și până la vârf avea numai spice de aur.

– Acuma, zice Ion, să-mi caut o seceră bună, să secer grâul, să nu se scuture.

A umblat pe la iarmaroc, pe la fierari, a cumpărat o seceră și se întorcea să pună lanul în clăi. Când colo, se uită el, grâul tot era scuturat de păsări, până și paietele erau mâncate. A rămas băiatul sărac fără seamăn, de nu avea după ce bea o gură de apă.

Umblă el așa necăjit cât umblă și se gândește: “O să semăn ogorul cu hrișcă și tot o să strâng roadă anul acesta”. A semănat hrișcă și a răsărit bine, a înflorit și se arăta roadă multă, dar într-o noapte a dat o brumă și s-a topit toată hrișca din vârf până în rădăcină.

Amu văzuse băiatul că-i nevoie mare și s-a pornit în lume. Și a tot mers pe dealuri necălcate, pe văi neumblate și a ajuns la o curte boierească. Acolo s-a oprit să argățească un an. La un an, a primit simbrie un mânz. Bucuros s-a pornit el înapoi și a poposit la o margine de pădure. Niște lupi s-au repezit din pădure și au mâncat mânzul. Ce să facă atunci sărmanul Ion? Iar s-a dus la boierul la care argățise. Stăpânul l-a primit și i-a zis:

– Spune, Ioane, ce răsplată vrei, că ce îi cere ți-oi da.

Basme populare

Atenție!

Ca și pronumele relative și interogative, adverbele care poartă această denumire au dublă funcție în propoziție:

① funcție sintactică (de cele mai multe ori complement);

Exemplu: Nu știu **unde** a plecat. (*complement circumstanțial de loc*)

② funcție de marcă a unui raport sintactic.

Exemplu: Nu știu **unde** a plecat. (*face legătura între două propoziții*)

249. Precizează felul adverbilor din versurile de mai jos. Alcătuieste și alte enunțuri în care să folosești adverbele evidențiate.

Unde și când m-am ivit în lumină, nu știu,
din umbră mă ispitesc singur să cred
că lumea e o cântare.

L. Blaga

.....
Ce să fac? Cum să fac? Când? Unde?

N. Stănescu

§ 31. Gradele de comparație

Află!

Ca și adjectivele, adverbele au grade de comparație:

① **Pozitiv:** *repede*.

② **Comparativ:**

- de egalitate: *tot așa de repede (ca și)*;
- de superioritate: *mai repede (decât)*;
- de inferioritate: *mai puțin repede (decât)*.

③ **Superlativ:**

- relativ: *cel mai repede*;
- absolut: *foarte repede*;

Numai unele **adverbe pot avea grade de comparație:**

① unele adverbe identice ca formă cu adjectivele (*rău, citeț, elegant*);

② unele adverbe propriu-zise de loc, de mod sau de timp (*aproape, departe, devreme, târziu, bine, repede*).

Multe adverbe **nu au grade de comparație:**

Exemplu: da, nu, așa, desigur, negreșit, niciodată, atunci, cândva, acolo etc.

O serie de adverbe au numai gradul comparativ: *mai încolo, mai apoi*.

250. Citește și spune la ce grade de comparație sunt adverbele din enunțurile date.

A mai sosit cu noi prin codri-o vară.
Târziu de tot, dar totuși a venit...
Cu noi acuma zilele coboară
Dintr-un senin sub zări încărunțit.
Cu noi copacii au crescut înalți
Peste atâtea brume și zăpezi.
Și tot mai des cu noi acuma alți
Copaci din jur se-apropie de-amiezi...

Gr. Bostan

---

251. Completează spațiile punctate cu adverbele potrivite.

Toți elevii clasei noastre învață [ ] la toate disciplinele. Dar [ ] învață și elevii din celelalte clase. Mioara a răspuns [ ] la limba română. În schimb, Dinu s-a pregătit [ ]. [ ] cunosc materia de studiu Angela și Florin. [ ] expun materialul de clasa a șaptea Lilia și Mihai.

Mai bine, bine, tot așa de bine, cel mai bine, mai puțin bine, foarte bine.

---

252. Citește expresiv și selectează adverbele, indicându-le gradele de comparație.

Peste tot acum se scrie
Doar de bine și mai bine,
Despre oamenii cei harnici,
Plini de calități divine.

Despre cei deștepți se scrie,
Că-s mai mulți ca în trecut, –
Foarte bine! Dar cu proștii,
Spuneți, ce e de făcut?

Proști avem, ce-i drept, acuma
Mai puțini ca altădată,
Mai puțini, dar ce ne facem,
Când ei capul își arată?

Chiar de-ar rămânea doar unul,
Și atuncea are rost
Să descriem pe-ndelete
Cum arată omul prost.

P. Cărare

.....

Ia-o pe vale în sus, în dosul răchitelor, până la crâng și dacă-i
întâlni pe părintele, să-i spui că venim mai târziu.

I. Slavici

.....

Mai târziu o coțofană
Fără ocupație
A adus o veste-n goană
Și-a făcut senzație.

G. Topârceanu

§ 32. Locuțiunea adverbială

253. Înlocuiește adverbele evidențiate cu îmbinările de cuvinte indicate și observă dacă se modifică sensul propozițiilor.

Cândva trăia un împărat întunecat și gânditor ca miazănoaptea. **în vremea veche**

M. Eminescu

Anual în Delta Dunării se deschide, pentru o lună și jumătate Expoziția păsărilor. **an de an**

M. Sorescu

Află!

Locuțiunile adverbiale sunt grupuri de cuvinte cu sensul și valoarea unui adverb. Ele pot să apară sub diferite forme:

① **simple** (formate dintr-un singur cuvânt cu sens deplin și una sau două prepoziții):

Exemplu: *pe vremuri, pe neobservate, cu de-a sila;*

② formate din **cuvinte repetate**:

Exemplu: *zi de zi, din când în când, așa și așa;*

③ formate din **cuvinte ritmate**:

Exemplu: *calea-valea, talmeș-balmeș.*

Unele locuțiuni apar sub forme complexe:

- construcții întregi: *la Paștele cailor, la sfântul-așteaptă;*
- propoziții false: *nu știm unde, nu se știe când, cât ai clipi.*

254. Citește textele date și selectează într-o coloniță adverbele și în alta – locuțiunile adverbiale.

Dar pe vremea aceea Domnul umbla încă pe pământ. Într-o zi se vedeau doi oameni călătorind prin pustiu. Hainele și fața unuia strălucea ca alba lumină a soarelui; celălalt, mai umilit, nu părea decât umbra celui luminat. Era Domnul și sf. Petrea. Picioarele lor înfierbântate de nisipul pustiiului călcară atuncea în răcoarele și limpedele pârău ce curgea din izvor. Prin cursul apei cu gleznele lor sfâșiau valurile până la umbratul lor izvor. Acolo Domnul bău

din apă și-și spală fața sa cea sfântă și luminată și mâinile sale făcătoare de minuni.

Apoi șezură amândoi în umbră, Domnul cugetând la tatăl său din cer, și sfântul Petrea ascultând pe cugete doina izvorului plângător.

M. Eminescu

Am observat că despre lucrurile prea serioase nu îndrăznesc să vorbesc decât puțin în glumă. Asemenea unei măști, tonul jucăuș reușește nu să ascundă, ci să stilizeze gravitatea celor spuse. Veșnic plecat de acasă, mereu în documentare, în propria sa viață, spiritul meu este prea ocupat cu privitul pentru a putea fi cu adevărat înfrânt sau învingător și chiar pentru a putea fi.

Anna Blandiana

Reține!

Ca și adverbele, locuțiunile adverbiale se clasifică în:

- **locuțiuni adverbiale de loc:** *ici și colo, de jur împrejur, peste tot, din loc în loc;*
- **locuțiuni adverbiale de timp:** *când și când, zi și noapte, cu noaptea-n cap;*
- **locuțiuni adverbiale de mod:** *pe dinafară, pe de rost, pe neașteptate;*
- **locuțiuni adverbiale de cauză:** *de aceea, pentru aceea;*
- **locuțiuni adverbiale de scop:** *pentru aceasta, pentru aceea;*
- **locuțiuni adverbiale concesive:** *cu toate acestea.*

255. Găsește echivalentele adverbiale ale locuțiunilor din prima coloană.

din când în când	departe
pe îndelete	anual
în depărtare	tacticos
an de an	niciodată
în grabă	rareori
la sfântul așteaptă	pripit

256. Dă exemple de locuțiuni adverbiale formate prin repetarea cuvintelor de mai jos. Folosește echivalentul lor într-o scurtă compunere.

Lună, noapte, rând, seară.

Comunicare. Tradiții și sărbători în Ucraina

257. Alcătuieste o compunere pe tema “Tradiții și sărbători în Ucraina”. Întocmește planul desfășurat.

258. Ce tradiții sunt reprezentate în imaginile de mai jos? Alcătuieste un dialog pe această temă.

§ 33. Adverbele predicative și locuțiunile adverbiale predicative

259. Citește enunțurile de mai jos și observă ce exprimă adverbele evidențiate.

Vom participa firește la manifestările organizate de școala noastră. Va veni desigur la întâlnirea cu autorul acestei cărți. Probabil a întârziat pentru că a avut multe exerciții de rezolvat.

Observă! Adverbele evidențiate nu au funcție sintactică. Ele exprimă o anumită atitudine a vorbitorului: el poate fi sigur că acțiunea va avea loc sau se poate îndoii de finalitatea acesteia.

Observă!

Adverbe predicative sunt acele adverbe care formează o propoziție regentă pentru o subordonată subiectivă: *poate, probabil, firește, negreșit* (atunci când acestea sunt urmate de conjuncția subordonatoare “că”).

Va fi firește și ea.	<i>adverb de mod de precizare</i>
Firește ¹ că s-a speriat/ ² .	<i>adverb predicativ, formează predicatul verbal în propoziția regentă; după el urmează o subordonată subiectivă</i>
V-ați așteptat poate la ceva mai bun.	<i>adverb de mod de probabilitate</i>
Poate ¹ că are să vă susțină/ ² .	<i>adverb predicativ, formează predicatul verbal în propoziția regentă pentru o subordonată subiectivă.</i>

260. Alcătuieste enunțuri în care să folosești adverbul și locuțiunile adverbiale predicative de mai jos.

desigur — fără îndoială
— cu siguranță
— fără doar și poate

261. Precizează valorile morfologice ale cuvintelor evidențiate.

Ș-apoi când venea moșneagul de pe unde era dus, gura babei umbla, cum umblă melița: că fata lui nu ascultă, că-i ușernică, că-i leneșă, că-i soi rău... că-i laie, că-i bălaie, și ca s-o alunge de la casă, s-o trimită la slujbă, unde știe, că nu-i chip s-o mai ție, pentru că poate să înnăvăască și pe fata ei.

Moșneagul, fiind un gură-cască, sau cum îți vrea să-i ziceți, se uita în coarnele ei și ce-i spunea ea, sfânt era. Din inimă bietul moșneag poate c-ar mai fi zis câte ceva, dar acum apucase a cânta găina la casa lui și cucoșul nu mai avea nici o trecere.

I. Creangă

Toți au tăcut sau poate că fiecare știutor a lăsat după moartea sa niște foi inutile ca acestea.

M. Cărtărescu

Pe unde ieri trecură poate,
Străbunii noștri
Și părinții,
Pe unde, unii după alții, drumeții trec de mii de ani,
Noi –
Căroră ni-i dat să ducem enigma vieții mai departe
Și doliul vremilor apuse,
Și-al idealurilor scrum –
Pe-același drum
Vom trece mâine cerșind din țiterile sparte...

I. Minulescu

Atenție!

Nu confunda adverbul **poate** cu verbul omonim (indicativ, prezent, persoana a III-a, singular).

Exemplu: Poate că ne vom întâlni mâine. (*adverb predicativ*)

El nu poate să vină mâine. (*verb predicativ*)

262. Alcătuieste propoziții în care cuvântul **mai** să aibă diferite valori morfologice (substantiv, adverb).

Îmbogățește-ți cunoștințele

Adverbele și locuțiunile adverbiale de tipul **probabil, firește, fără îndoială** au funcție sintactică numai când sunt urmate de conjuncția **că**. Atunci când nu sunt urmate de conjuncții subordonatoare ele se numesc **cuvinte incidente** și nu au funcție sintactică.

Exemplu: Probabil că în curând se va încălzi. (*adverb predicativ*)

În curând, probabil, se va încălzi.

(*adverb incident, fără funcție sintactică*)

§ 34. Funcțiile sintactice ale adverbului

263. Precizează care este cuvântul determinat de adverbele evidențiate.

① Iarna, în nopțile lungi țăranul se culcă devreme, dar nu adoarme îndată. (I. Creangă) ② Casele de acolo au fost construite în această vară.

Observă! Adverbele evidențiate determină fie un verb, fie un substantiv. În funcție de natura morfologică a termenului regent ele au funcții sintactice diferite: atribut sau complement (de diferite feluri).

Află!

Adverbul are următoarele funcții sintactice:

① complement circumstanțial de loc

Exemplu: Plecăm **acasă**.
Sus cântă cucul.
(unde? adverb de loc, complement)

② complement circumstanțial de timp

Exemplu: Mama vine **astăzi**. **Nicicând** nu-i târziu să înveți.
(când? adverb de timp, complement)

③ complement circumstanțial de mod

Exemplu: Vorbești **încet**.
(cum? adverb de mod, complement)

④ atribut adverbial

Exemplu: Mă uit la casa **de acolo**.
(adverb de loc – atribut adverbial)

⑤ nume predicativ

Exemplu: **Cum** este timpul?
(adverb interogativ – nume predicativ)
Era **mai bine** să te duci.
(adverb de mod – nume predicativ)

⑥ predicat adverbial

Exemplu: **Desigur**¹ că va veni².
(adverb de mod – predicat verbal, într-o propoziție regentă)

264. Precizează care dintre adverbele din textele de mai jos au dublă funcție.

Fiul craiului atunci încălecă și calul, scuturându-se, mai ară-tase o dată tânăr cum îi plăcea craiului. (*I. Creangă*)

Umbra alături ia ființă

Unde merg, să nu merg singur. (*L. Blaga*)

Atenție!

Fiind grupuri de cuvinte cu sens unitar, **locuțiunile adverbiale** se analizează împreună, având o singură funcție sintactică.

Locuțiunile adverbiale au aceleași funcții sintactice ca și adverbele:

1 predicat adverbial

Exemplu: Fără îndoială că ai să vii la noi.
Cu siguranță că ne vom întâlni.

2 complemente circumstanțiale

- de loc: **La dreapta** vezi marea, iar **în stânga** munții.
- de timp: Venea **din când în când** ca să mai audă ceva nou.
- de mod: A început **pe neașteptate** să sufle un vânt puternic.

265. Alcătuieste o compunere în care să folosești și următoarele adverbe și locu-țiuni adverbiale.

De sus, în jos, încet-încet, pe îndelete, așa și așa, pe neaștep-tate, de atunci, de aici, pe acolo, firește, cu siguranță.

Reține!

Unele adverbe de mod nu au funcție sintactică: *chiar, și, cam, doar, măcar, prea, nici, tocmai, decât.*

Exemplu: A venit **și** sora (*adverb de întărire fără funcție sintactică*)
A cumpărat **numai** o pâine. (*adverb fără funcție sintactică*)

266. Arată ce funcții sintactice au adverbele și locuțiunile adverbiale din urmă-toarele texte.

Dar pe urmă, ca să nu fie cu supărare, căci îi vedeam foarte dispuși, am cântat.

M. Sadoveanu

Din sfera mea venii cu greu
Ca să-ți urmez chemarea
Iar cerul este tatăl meu
Și mumă-mea e marea.

M. Eminescu

Își dau catarg după catarg,
Oștiri spre a străbate
Pământu-n lung și marea-n larg
Dar moartea nu se poate.

M. Eminescu

Dus departe de moșia lui prin puterea unor împrejurări, el va simți totdeauna chemarea tainică a gliei.

O. Goga

M-aș umili acum și m-aș ruga:
Întoarce-mă, de sus, din calea mea
Mută-mi din ceață mâna ce-au strivit-o munții
Și, adunată, du-mi-o în dreptul frunții.

T. Arghezi

267. Ce funcție sintactică îndeplinesc cuvintele evidențiate? Motivează răspunsul.

- 1 Voinicul Florilor dormea somn greu voinicesc. (*Basme populare*)
- 2 Busuioc Făt-Frumos a oftat greu, când a tras aer, s-a cufundat până la brâu în pământ, când a răsuflat, s-a înălțat și a văzut curțile zmeilor ca în palmă. (*Basme populare*)
- 3 Ce folos că eu citesc orice carte bisericească; dacă nu știi a însemna măcar câtuși de cât, e greu. (*I. Creangă*)

Îmbogățește-ți cunoștințele

Nu confunda adverbul cu funcție sintactică de atribut (adverbial) cu adjectivul provenit din adverb prin conversie și care îndeplinește funcția de atribut adjectival.

Înainta **greu** pe drumul alunecos. (*atribut adverbial*)

A așezat bagajul **greu** în mașină. (*atribut adjectival*)

268. Observă modul în care este aranjat în pagină următorul articol de ziar.

specialiștii
avertizează
cumpărătorii să-și
ia cât mai multe
măsurii de precauție
atunci când își
cumpără o locuință

Achiziția unei case, o cursă cu obstacole

Cei care doresc să achiziționeze o locuință trebuie să dispună de timp, răbdare și, nu în ultimul rând, de bani. În privința banilor, ne sar în ajutor băncile, dar e nevoie de câteva mii de euro pentru avans. La toate acestea se adaugă și atenția, pentru că un moment de neatenție sau o decizie greșită poate costa enorm. Dacă v-ați hotărât să cumpărați un apartament sau o casă, trebuie să porniți în cursa pentru achiziționarea locuinței. Puteți căuta fie pe cont propriu, consultând ofertele de la mica publicitate, fie apălați la o agenție imobiliară. Este recomandabilă a doua variantă. Înainte

ca o locuință să fie pusă la vânzare, agenția verifică dacă există datorii pe apartament, valabilitatea actelor de proprietate și tipul de confort. Locuința trebuie văzută în timpul zilei. Dacă una pare a fi potrivită, încercați s-o vedeți și a doua oară și, pentru siguranță, rugați pe cineva să vă însoțească. Când prețul a fost stabilit, urmează demersurile necesare obținerii unui credit. Cei care au rezolvat acest aspect, trebuie să consulte un avocat pentru a negocia precontractul dat. Acesta stabilește termenii și riscurile pe care și le asumă fiecare parte. Proprietarul garantează condițiile în care se află locuința. Valoarea angajamentu-

lui luat de proprietar poate fi aflată apelând la un expert în construcții. Ca viitor proprietar trebuie să vă asigurați că a fost realizată documentația cadastrală, să verificați actele eliberate de administrația fiscală și documentul eliberat de asociația blocului, care atestă că nu există datorii la întreținere. După semnarea contractului la notar, trebuie să mergeți la cadastru – pentru a trece locuința pe numele dumneavoastră, apoi la administrația financiară – pentru plata impozitelor – și la furnizorii de utilități: energie electrică, apă, telefon, gunoi. De asemenea actele de identitate și călătorie trebuie înlocuite.

Reține!

Textele aparținând stilului publicistic prezintă următoarele caracteristici:

- au ca scop informarea publicului larg;
- folosesc un vocabular accesibil;
- prezintă informații de interes general;
- conțin elemente grafice care au rolul de a atrage atenția cititorului: titluri, subtitluri, majuscule, cuvinte evidențiate, fotografii etc.

Așezarea în pagină a textului este foarte importantă în stilul publicistic. Atenția cititorului este atrasă de folosirea majusculilor, de evidențierea anumitor cuvinte, precum și de situarea pe prima pagină a publicației.

269. Scrie un text care să întrunească toate condițiile stilului publicistic. Alege una dintre știrile de mai jos pentru a o dezvolta într-un material amplu.

- Echipa de fotbal a școlii a participat la un turneu regional.
- Școala a fost vizitată de o delegație de la minister.
- Unul dintre colegii tăi de clasă a obținut marele premiu la un festival național de poezie.
- În timpul vacanței la bunici unul dintre colegii tăi de clasă a descoperit câteva mărturii arheologice ale unei vechi culturi.

Încearcă să folosești un vocabular divers, accesibil cititorului. Cu toate acestea, evită repetarea supărătoare a cuvintelor, folosirea arhaismelor și a elementelor lexicale populare.

Atenție!

Tot în stilul publicistic sunt încadrate o serie de texte care prezintă elemente comune cu textele aparținând stilului științific (de exemplu articole de istorie literară) sau stilului artistic (eseuri sau critică literară).

Ele sunt de obicei publicate în reviste științifice sau în alte publicații de specialitate, din diferite domenii de activitate: fizică, inginerie, biologie, istorie, lingvistică etc.

§ 35. Valoarea stilistică a adverbelor

Reține!

Exprimând împrejurarea în care are loc o acțiune sau o caracteristică a unei însușiri, adverbul cumulează uneori și **valori expresive (stilistice)**.

Adverbele ajută la concretizarea unei caracteristici, la precizarea unor împrejurări. De obicei valorile stilistice apar în textele literare, dar ele se întâlnesc și în vorbirea curentă.

Exemplu: Patru zări am colindat,
Le-am trecut **în lung și-n lat**. (D. Matkovski)

270. Identifică în textul dat adverbele și precizează care este valoarea lor stilistică.

Model: “Codru-și bate frunza **lin**”

lin: adverb de mod, frecvent este folosit și cu valoare adjectivală, dar în acest context el arată modul în care se realizează acțiunea exprimată de verbul *a bate* (“a suna, a răsună”); indică o atitudine de melancolie, de admirație tăcută în fața frumuseții și măreției naturii.

Peste vârfuri trece lună,
Codru-și bate frunza lin,
Dintre ramuri de arin
Melancolic codrul sună.

Mai departe, mai departe,
Mai încet, tot mai încet,
Sufletu-mi nemângâiet
Îndulcind cu dor de moarte.

De ce taci, când fermecată
Inima-mi spre tine-ntorn?
Mai suna-vei dulce corn,
Pentru mine vreodată?

M. Eminescu

Observă!

Adverbele ajută în textele literare la crearea unor opoziții: *trecut – prezent; prezent – viitor; pozitiv – negativ* etc. De aceea ele sunt frecvent folosite de scriitori, atât în proză, cât și în poezie pentru a evidenția și pentru a accentua ideile artistice.

271. Observă modul în care se realizează ideea de opoziție în următoarele versuri cu ajutorul adverbelor.

Cândva mi-am dorit un castel,
Clădit pe-o aripă de porumbel.

Astăzi îmi doresc o peșteră
Săpată în gură de gușteră.

Mâine îmi voi dura un mormânt
în fostul ce sunt.

N. Stănescu

Reține!

O valoare expresivă deosebită au adverbele formate prin compunere (*tiptil-tiptil*) sau prin derivare cu sufixe (*binișor, chiorâș*).

Exemplu: Se descurcă **binișor** la matematică.

Adverbul **binișor** poate să intre și în structura unor expresii de tipul: *șezi binișor* (“astâmpără-te”).

272. Alcătuieste enunțuri în care să folosești adverbe formate prin derivare cu ajutorul sufixelor **-șor** și **-ișor**.

273. Dă exemple de locuțiuni verbale în structura cărora să intre adverbul **bine**.

274. Care este sensul expresiilor de mai jos? Alcătuieste propoziții sau fraze în care să folosești aceste expresii.

- om de bine
- cu bine!
- de-a binelea
- de bine, de rău

Îmbogățește-ți cunoștințele

Din punct de vedere lexico-gramatical, perspectiva temporală este asigurată de selecții și combinații standard, verbele la perfect compus, prezent și viitor primind determinanți adverbiali corespunzători: “cândva mi-am dorit”, “astăzi îmi doresc”, “mâine îmi voi dura”.

§ 36. Evaluarea cunoștințelor

1. După înțeles adverbul **târziu** este:

- a de loc
- b de mod
- c de timp

2. După formă adverbele pot fi:

- a simple și complexe;
- b simple și compuse;
- c simple și dezvoltate.

3. Care dintre seriile de mai jos conține numai adverbe de mod?

- a așa, astfel, abia, alene, anevoie, bine, negreșit;
- b acum, atunci, astăzi, ieri, târziu, devreme, odată;
- c de aceea, de aia, de asta, pentru asta, pentru aceea.

4. În care din următoarele serii de cuvinte sunt doar adverbe relative?

- a cândva, undeva, odată, cumva, câtva;
- b nicidecum, niciunde, nicicum, nici (de) unde;
- c când, unde, cum, cât.

5. Care dintre variantele de scriere a adverbului compus este corectă?

- a numai decât;
- b nu mai de cât;
- c numaidecât.

6. În care dintre enunțuri cuvântul evidențiat este adverb?

- a S-a așezat pe mușchiul gros, acoperit de frunze uscate.
- b Vorbea gros, de parcă ar fi fost răgușit.
- c Vocea groasă se auzea dincolo de perete.

7. În exemplul de mai jos cuvintele evidențiate sunt:

Pisica blândă zgârâie rău.

- a două adverbe;
- b două adjective;
- c un adjectiv și un adverb.

8. În enunțul de mai jos cuvântul evidențiat este:

Mircea se-ndreptează iute către ei:
– “Respectați solia, căpitanii mei!” (D. Bolintineanu)

- a) adverb de timp;
- b) adverb de mod;
- c) adjectiv.

9. În enunțul de mai jos cuvântul evidențiat este:

Pe unde ieri trecură poate,
Străbunii noștri
Și părinții,
Pe unde, unii după alții, drumeții trec de mii de ani... (N. Stănescu)

- a) adverb de mod;
- b) adverb predicativ;
- c) verb predicativ.

10. Pentru a putea îndeplini funcția sintactică de predicat, adverbul **firește** trebuie:

- a) să fie la un mod personal;
- b) să fie urmat de conjuncția *că*;
- c) să fie urmat de un subiect.

11. Ce funcție sintactică îndeplinește adverbul evidențiat?

– Bagă de seamă, Fănuță, acum intri în rândul oamenilor. S-a trecut cu joaca, i-a spus mama, uitându-se la el cu inima cam strânsă. (M. Preda)

- a) predicat verbal;
- b) complement;
- c) atribut.

12. Care din următoarele adverbe cumulează valori stilistice?

- a) încet
- b) încetișor
- c) repede

Comunicare. Acte oficiale. Procura

PROCURA

Subsemnatul IONESCU VASILE, născut la data de 25.04.1943, în localitatea CERNAUTI, de sex M., căsătorit/necăsătorit, domiciliat în CERNAUTI, str. PRINCIPALA nr. 223, bloc 17, scara A, etaj 5, apart. 53, regiunea CERNAUTI, posesor al PASAPORTULUI, seria NS nr. 177632 eliberat de CERNAUTI la data de 15.08.1994, împuternicesc prin prezenta pe IONESCU MARIAN, născut la data de 17.08.1985, în localitatea CERNAUTI, de sex M., ~~căsătorit/necăsătorit~~, domiciliat în CERNAUTI, str. UNIVERSITATII nr. 21, bloc 3, scara A, etaj 2, apart. 11, regiunea CERNAUTI, posesor al PASAPORTULUI, seria MT nr. 761932 eliberat de CERNAUTI la data de 3.05.2003, ca, în numele meu și pentru mine, să-mi ridice drepturile bănești ce mi se cuvin, cu titlu de pensie, pentru limita de vârstă de la Oficiul poștal sau de la factorul poștal competent, pentru o perioadă de .....6..... luni, începând de astăzi, data autentificării prezentei procuri.

În acest scop, mandatarul meu este împuternicit să îndeplinească toate formalitățile necesare și să semneze, în numele meu și pentru mine, atât pentru încasarea sumelor de bani, cât și oriunde va fi necesar, în limitele prezentului mandat, semnătura fiindu-mi pe deplin opozabilă.

Menționez că mandatarul meu este împuternicit să anunțe, în termen, Oficiului de pensii orice modificare intervenită în situația mea, potrivit prevederilor legii.

Redactată și editată/dactilografiată în .....3..... exemplare, la 5.09.2007, astăzi, data autentificării.

S-au eliberat părților .....2..... exemplare.

MANDANT

Reține!

Procura este un document oficial prin care se acordă anumite împuterniciri unei persoane (organizații). În procură se menționează clar care sunt drepturile de care va beneficia persoana împuternicită și pe ce perioadă.

Datele menționate în acest document trebuie să corespundă realității și să fie foarte exacte.

Prepoziția

§ 37. Felul prepozițiilor

275. Descrie imaginea de mai jos, folosind substantive la diferite cazuri.

276. Scrie în caiet textul de mai jos. Ce părți de vorbire însoțesc cuvintele evidențiate?

Înfiorarea vieții mărunte se strecura prin marginea aceasta de pădure, ca în orișice dimineață de vară. Zboruri de găze cu aripi străvezii, cu aripioare albastre se încrucișau, fluturi jucau pe deasupra ierbii dese în care începeau să se îngrămădească miresme calde. Și într-un covru curmat în pământ, între frunze și păiuși, sta un iepure roșcat, pitit pe labe, cu urechile lăsate pe spatele gheboșat.

M. Sadoveanu

Prepoziția este partea de vorbire neflexibilă, fără funcție sintactică în propoziție, care leagă atribute sau complemente de cuvintele pe care acestea le determină.

În limba română prepozițiile se clasifică după trei criterii:

- 1 După structură:
  - **simple**: *către, cu, din, de, drept, după, fără, în, între, întru, la, lângă, pe, peste, pentru, până, prin, printre, spre, sub*;
  - **compuse**: *de către, de la, pe la, pe lângă, de pe la, de pe lângă, dinspre, dintre, dintru, înspre, despre*.
- 2 După origine:
  - **prepoziții propriu-zise**: *până, sub, lângă, cu, între* etc.;
  - **prepoziții provenite din alte părți de vorbire**: prin compunere (*dintre, înspre*) sau prin conversie (din substantive, verbe la participiu, adverbe: *grație, mulțumită, datorită, înaintea, împrejurul*).
- 3 După regimul cazual (în funcție de cazul pe care îl cer): prepoziții care cer cazul genitiv, dativ sau acuzativ.

Prepoziția

Partea de vorbire neflexibilă, fără funcție sintactică în propoziție, care leagă atribute sau complemente de cuvintele pe care acestea le determină.

structură

simple

compuse

origine

propriu-zise

provenite din alte
părți de vorbire

regimul cazual

prepoziții care cer cazul genitiv

prepoziții care cer cazul dativ

prepoziții care cer cazul acuzativ

277. Transcrie enunțurile, punând în locul întrebărilor prepozițiile cuvenite.

Elevii învață **unde?** școală. Ea cumpără cărți **de unde?** librărie. Ei au plecat **până unde?** magazinul din colț. Avionul zboară **încotro?** Kiev. Noi ne odihnim **când?** pauză. Anul școlar începe **de când?** septembrie. Anul școlar durează **până când?** iunie anul viitor.

278. Citește textul și precizează la ce caz sunt substantivele însoțite de prepozițiile evidențiate.

Statu-Palmă-Barbă-Cot
Are-**n** loc **de** cap un ciot

Și mai are-**n** colivie
Un sticlete **de** poezie

Și **în** loc **de** nas o stea
La un capăt **de** nuia,

Și mai poartă o vioară
Sugrumată subțioară.

Un băiat cât-un grăunte
Cu lut negru scris **pe** frunte

Statu-Palmă-Barbă-Cot
Are-**n** loc **de** cap un nod
Și mai are un nepot.

Gr. Bostan

Reține!

Prepozițiile nu au sens lexical, cu toate acestea, ele sunt folosite în anumite tipuri de structuri. Înlocuirea prepoziției dintr-un enunț poate schimba sensul acestuia.

Exemplu: Am pus cărțile **pe** masă. (*deasupra mesei*)
Am pus cărțile **în** masă. (*în interiorul mesei*)

279. Scrie textul și identifică prepozițiile. Precizează felul lor.

Model: **prin** – prepoziție simplă, propriu-zisă, cere cazul acuzativ.

Umblă Nicu prin pădure
După fragi și după mure,
Umblă singur, ce mai vreți?
Doar puștanu-i îndrăzneț.

Când colo spre el coboară
Un pui mic de căprioară,
Blând ca mielul, foarte blând,
Dar... mai știi ce are-**n** gând?

P. Cărare

§ 38. Regimul cazual al prepoziției

280. Indică locul, modul și timpul acțiunilor reprezentate în imaginea de mai jos. Folosește substantive, pronume și numerale la diferite cazuri.

Află!

După **regimul cazual** prepozițiile din limba română se folosesc cu:

- ① **acuzativul:** *la, cu, de, în, lângă, dinspre, despre, fără, sub, peste, între;*
- ② **genitivul:** *asupra, contra, împotriva, înaintea, îndărătul;*
- ③ **dativul:** *datorită, mulțumită, conform, asemenea, contrar.*

281. Citește propozițiile și explică la ce caz stau cuvintele evidențiate. Folosind întrebările, precizează ce exprimă cuvântul însoțit de prepoziție.

Model:

Eu învăț lecțiile cu plăcere.
 ↓ **cum?**
 Prăjiturile cu nuci sunt gustoase.
 ↓ **care, ce fel de?**

- ① Ei s-au întâlnit cu bucurie acum. ② Lecția ține 45 de minute.
 ③ Cartea de limba română este nouă. ④ Eu îl respect pe tata.
 ⑤ Eu o iubesc pe mama. ⑥ Dan va pleca cu Viorel la muzeu.
 ⑦ Noi călătorim prin oraș cu metroul. ⑧ Ziarele scriu despre Diana.
 ⑨ Absolvenții vorbesc despre examene. ⑩ Cumpăr flori pentru mama.
 ⑪ Oxana cumpără stofă pentru rochie. ⑫ Nu pot trăi fără mama.
 ⑬ Nu pot respira fără aer. ⑭ Lucrarea este scrisă de elev.

282. Citește cu atenție următoarele enunțuri!

Corect	Greșit
Plec în oraș.	Plec la oraș.
Plec în România.	Plec la România.
Ies de la teatru.	Ies din teatru.
Mă duc de la școală.	Mă duc din școală.

Excepție!

Prepoziția **cu** se folosește pe lângă substantivele care denumesc persoane și care sunt articulate.

Exemplu: Eu merg cu colegul la pădure. Tu pleci cu fratele în munți.
 El mănâncă supa cu lingura. Ea se șterge cu prosopul.
 Noi călătorim cu avionul. Tu bei cafea cu lapte.

Corect	Greșit
Port căciulă pe cap	Port căciulă în cap.

283. Găsește în textul dat prepozițiile și determină regimul cazual.

Sub ierbi și-n frunza rară,
 Sub miri și sub aluni,
 Copile, e o țară
 De buni și de străbuni.

Cum ei ni-s începutul,
De când ne știm sub stea –
Ne țin în brațe lutul,
Vreun vânt să nu ni-l ia.

Prin vorba lor cea simplă
De doină și de neam,
Ne țin pe toți în limbă
Ca frunzele pe ram.

Și-atuncea când-ntreabă,
Și-atuncea când li-e dor –
Răsar copaci și iarbă,
Cresc flori pe gura lor...

Deci, când vorbești de țară,
Să știi un lucru sfânt:
Ea cât e înafară,
Pe-atâta-i în pământ!

A. Suceveanu

---

284. Citește și transcrie enunțurile. Pune întrebările respective la cuvintele evidențiate și observă de ce caz au nevoie.

- 1 Noi ne-am oprit **asupra** unei probleme dificile.
- 2 Toată omenirea este **contra** corupției.
- 3 Organismul omului luptă **împotriva** bolii.
- 4 Cartea este **deasupra** băncii.
- 5 Profesorul stă **înaintea** catedrei.
- 6 Calculatoarele sunt **dinaintea** studenților.
- 7 Tabla se află **în fața** elevilor.
- 8 **În centrul** orașului este o statuie.

- 9 În interiorul minei se dobândește sare. în interiorul cui?
- 10 În timpul lecțiilor nu vorbim. în timpul cui?
- 11 Din cauza frigului am făcut febră. din cauza cui?
- 12 Toți sunt prezenți cu excepția lui Igor. cu excepția cui?

285. Alcătuieste câteva propoziții folosind prepoziții care cer cazul acuzativ.

Atenție!

Prepoziția și locuțiunea prepozițională **nu îndeplinesc nici o funcție sintactică.**

Ele sunt doar instrumente gramaticale care ajută la flexiunea altor părți de vorbire.

286. Completează spațiile libere cu forma corectă a părților de vorbire indicate. Fii atent la cazul cerut de prepoziția care însoțește această parte de vorbire.

- 1 Nimeni nu îndrăznește a grăi împotriva , cu atât mai vârtos a lucra ceva. (C. Negruzzi)
- pronume personal, persoana a III-a, singular, masculin.
- 2 Înaintea ședea pe scaun hatmanul Arbore și sta în picioare doftorul măriei sale, italianul. (Bogdan-Petriceicu-Hașdeu)
- substantiv comun, simplu, masculin, singular (sinonim pentru *domnitor*).
- 3 Nu mai luminează soarele pe cer. Nici soare, nici nori, parcă nici cer senin nu mai este deasupra . (I. Druță)
- substantiv comun, simplu, neutru, singular (sinonim pentru *localitate rurală*).

287. Completați cu prepozițiile **din**, **dintre**, **între** spațiile libere din enunțurile de mai jos.

- 1 Relațiile părinți erau frumoase, căci nici un fel de neînțelegeri n-au apărut ei.

- ② O parte [ ] banii câștigați în urma spectacolului vor fi donați celor mai sărace [ ] căminele de cultură.
- ③ Raporturile [ ] propoziții, în cadrul frazei pot fi și de coordonare și de subordonare, iar [ ] părțile de propoziție de același fel există numai raporturi de coordonare.

288. Completează spațiile libere cu substantivele potrivite. Fii atent la cazul cerut de prepozițiile indicate.

<div style="border: 1px solid black; border-radius: 15px; padding: 5px; display: inline-block; background-color: #FFD700;">L-a așezat</div> +	la	
	lângă	
	pe	
	peste	
	cu	
	în	

289. Alcătuieste cinci propoziții în care să folosești prepoziții care cer dativul.

290. În ce caz sunt substantivele evidențiate?

- ① Mulțumită prietenei mele din copilărie eu sunt totdeauna fericită.
- ② Datorită mamei am urmat calea cea dreaptă în viață.
- ③ Conform rezultatelor obținute s-au acordat diplome de onoare.
- ④ Asemenea faptelor eroice se cinstesc oamenii de seamă.
- ⑤ Contrar vorbelor a fost apreciat.

Îmbogățește-ți cunoștințele

Nu confunda prepoziția **asemenea** cu adjectivul omonim.

Exemplu: Unde ai văzut **asemenea** cărți? (*adjectiv*)
A răspuns **asemenea** colegilor săi. (*prepoziție*)

§ 39. Locuțiunea prepozițională

Află!

Locuțiunile prepoziționale sunt grupurile de cuvinte alcătuite din una sau două prepoziții și o altă parte de vorbire, având înțeles unitar și valoarea unei prepoziții.

Locuțiunea prepozițională poate avea următoarele structuri:

- 6 o prepoziție și un substantiv articulat: *în fruntea*;
- 7 o prepoziție și un adverb substantivizat: *în josul*;
- 8 o prepoziție și un adjectiv substantivizat: *în latul*;
- 9 două prepoziții care încadrează un substantiv cu o formă near-ticulată: *de mână cu*;
- 10 un adverb urmat de o prepoziție: *referitor la*.

291. Citește și explică structura locuțiunilor prepoziționale evedințiate.

- De teama vântului, el nu s-a dus în pădure.
- S-au oprit la fața locului.
- În urma lor s-au arătat copiii curioși.
- Au discutat în legătură cu tema pentru acasă.

Reține!

Locuțiunile prepoziționale pot avea diferite regimuri cazuale.

- **Genitiv:** *în afara, din pricina, în preajma, de-a lungul, de-a latul, pe dinaintea, pe dedesubtul* etc.
- **Acuzativ:** *în loc de, față de, referitor la, cu privire la, în funcție de, în legătură cu, alături de, cât privește, cu toată, în ceea ce privește, din punct de vedere* etc.

292. Scrie textul în caiet și precizează cazul cerut de prepozițiile și locuțiunile prepoziționale folosite.

În loc de răspuns, badea Zânel a luat din cui pălăria cea verde cu pană de păun a lui bădița Toader și i-a pus-o în cap.

I. Druță

O casă largă, așezată trainic, țărănește. În fund – două ferestre mari, aproape de la streășină până jos. Între ele – o ușă cu sticlă, care, împreună cu ferestrele, frumos arcuite toate trei ocupă mai tot peretele din față. În mijlocul odăii o masă cu tacâmuri, cu scaune rânduite în jur.

I. Druță

“Măi!!! S-a trecut de șagă, zic eu, în gândul meu; încă nu m-a gătit de ascultat și câte au să mai fie!..” Și unde n-a început a mi se face negru pe dinaintea ochilor și a tremura de mânios...

I. Creangă

293. Care din îmbinările de cuvinte evidențiate sunt locuțiuni prepoziționale?

① Întotdeauna el se afla în fruntea tuturor năzdrăvăniilor pe care le făceau. ② În fruntea echipei se afla un nou căpitan. ③ Cei doi băieți mergeau în frunte, arătând tuturor drumul corect. ④ S-au dus toate frunzele uscate în josul apei tulburi. ⑤ După ce au urcat în vârful muntelui au privit în jos la drumul care se pierdea printre stâncile abrupte. ⑥ Starea sănătății pacientului era satisfăcătoare la început. ⑦ La începutul lecției am fost anunțați că data examenelor de admitere a fost schimbată. ⑧ Încă de la început a demonstrat că este un elev conștiincios. ⑨ A așezat câte o carte în fața fiecărui elev. ⑩ A ales un loc mai în față, pentru că a dorit să vadă cele mai mici detalii ale piesei.

Atenție!

Există **locuțiuni prepoziționale** și **locuțiuni adverbiale** identice ca formă.

Locuțiunile prepoziționale se deosebesc de locuțiunile adverbiale cu aceeași structură prin aceea că locuțiunile prepoziționale au în structură un substantiv cu formă articulată (*de tema*), în timp ce locuțiunile adverbiale sunt formate dintr-un substantiv cu forma nearticulată (*de teamă*).

Exemplu: Fluier de răsună satul și **de-a lungul și de-a latul**. (Folclor)
(cum? **locuțiune adverbială** cu funcție sintactică de complement circumstanțial de loc (cu nuanță modală))

Copiii fluierau **de-a lungul și de-a latul** satului.
(**locuțiuni prepoziționale** care cer cazul genitiv; împreună cu substantivul **satului** au funcția sintactică de complement circumstanțial de loc)

294. Alcătuieste câte două propoziții în care să folosești următoarele locuțiuni prepoziționale și adverbiale.

locuțiuni prepoziționale	locuțiuni adverbiale
în josul	în jos
în afara	în afară
în mijlocul	în mijloc
pe dinaintea	pe dinainte
în preajma	în preajmă
în apropierea	în apropiere

Reține!

Ca și prepozițiile, locuțiunile prepoziționale nu îndeplinesc nici o funcție sintactică.

295. Identifică prepozițiile și locuțiunile prepoziționale și precizează cazul părților de vorbire pe care acestea le însoțesc.

Focul dansa înaintea ochilor noștri. (*Camil Petrescu*)

Înțelepciunea dărâmă barierele dintre oameni. (*Panait Istrati*)

Un minunat decor de stânci se înalță în fața noastră. (*A. Vlahuță*)

Se adunară cu toatele în jurul ei și o descusură din fir-în-păr în legătură cu problema ei. (*I. Agârbiceanu*)

Când vedem că toți aceia care vorbe mari aruncă

Numai banul îl vânează și câștigul fără muncă...

Da, câștigul fără muncă, iată singura pornire.

M. Eminescu

Țăranii se năpustiră asupra lui cu sete, bucuroși că pot să-i mai răscolească puțin sufletul. (*L. Rebreanu*)

296. Alcătuieste propoziții în care să folosești locuțiuni prepoziționale care să conțină părțile de vorbire de mai jos.

- **substantive:** loc, cauză, pricină;
- **adjective:** lung, lat.

§ 40. Ortografierea prepoziției

297. Citește următoarele texte și observă în ce mod se scriu prepozițiile compuse.

Și mergând noi tot așa, cam pe la amiază, deodată s-a schimbat vremea cea frumoasă într-o vijelie cumplită, să răstoarne brazii la pământ, nu altceva!

– Așa-i că s-a deocheat vremea? zise unul dintre plăieși oftând. Mă miram eu să fi mâncat lupul iarna asta așa de în pripă. De pe la Întărcători am prăpădit drumul. De-acum s-o luăm de-a chioara, și unde ne-a fi scris, acolo vom ieși.

– I-auziți glasul unui cucuș, zise celălalt plăieș. Haideți să apucăm într-acolo și poate să ieșim în sat undeva.

Și ne coborâm noi cu mare greutate, pe niște povârnișuri primejdioase, și ne încurcăm printre ciritei de brad, și caii lunecau și se duceau de-a rostogolul, și eu cu Dumitru mergeam zgribuliți și plângeam în pumni de frig; și plăieșii numai icneau și-și mușcau buzele de necaz; și omătul se pusese pe unelocuri până la brâu, și începuse a înnopta când am ajuns într-o fundătură de munți, unde se auzea răsunând glasul unui pârăuaș ce venea, ca și noi, din deal în vale, prăvălindu-se și izbindu-se de cele stânci fără voința sa.

I. Creangă

Reține!

Se scrie prin cratimă prepoziția compusă **de-a** care intră în structura locuțiunilor adverbiale formate prin alăturare:

Exemplu: de-a dura, de-a rostogolul, de-a curmezișul, de-a dreapta.

Celelalte prepoziții compuse se ortografiază separat:

Exemplu: de la, de către, de pe, de pe la, de lângă, fără de etc.

Prepozițiile care la origine erau compuse și au devenit simple, prin aplicarea unui grad înalt de îmbinare, se scriu într-un cuvânt, fiind neanalizabile:

Exemplu: **dintre** (de + între), **dinspre** (de + înspre),
din (de + în), **prin** (pre + în).

Locuțiunile prepoziționale se scriu cu cuvinte separate:

Exemplu: în fața, în mijlocul, în spatele, din cauza, din partea, cu excepția, în privința, în urma, de-a lungul, față de, în loc de, la un loc cu, alături de, în afară de etc.

§ 41. Evaluarea cunoștințelor

1. Prepoziția este:

- a** partea de vorbire flexibilă, fără funcție sintactică în propoziție;
- b** partea de vorbire neflexibilă, fără funcție sintactică în propoziție;
- c** partea de vorbire flexibilă, cu funcție sintactică în propoziție.

2. Prepoziția **împrejurul** provine din:

- a** substantiv
- b** adjectiv
- c** adverb

3. În care dintre seriile de mai jos sunt numai prepoziții simple?

- a** lângă, pe, peste, până, prin, spre, sub;
- b** pentru, până, prin, pe lângă, de pe lângă;
- c** dinspre, dintre, dintru, înspre, despre, de pe.

4. Prepoziția **asupra** se construiește cu:

- a** cazul genitiv;
- b** cazul acuzativ;
- c** cazul dativ.

5. Care dintre seriile de mai jos conțin doar prepoziții care cer cazul genitiv?

- a** contra, împotriva, înaintea, îndărătul;
- b** asupra, mulțumită, datorită, grație;
- c** mulțumită, conform, asemenea, contrar.

6. În care dintre seriile de mai jos sunt doar locuțiuni prepoziționale care se construiesc cu cazul acuzativ?

- a** în afara, din pricina, în preajma, de-a lungul, pe dinaintea;
- b** pe dinaintea, pe dedesubtul, în loc de, față de;
- c** referitor la, cu privire la, în funcție de, în legătură cu.

7. Locuțiunea prepozițională **în josul** este formată din:

- a** un adverb urmat de o prepoziție;
- b** o prepoziție și un substantiv articulat;
- c** o prepoziție și un adverb substantivizat.

8. Ce caz cere locuțiunea prepozițională din textul de mai jos?

În fața casei cresc câteva tufe de liliac, printre care se zărește creasta unui gard împletit din nuiiele și o porțiță. (I. Druță)

- a) acuzativ
- b) genitiv
- c) dativ

9. În textul de mai jos sunt:

Luându-mi rămas bun de la părinți, am purces cu bunicul spre Pipirig. (I. Creangă)

- a) o locuțiune prepozițională și două prepoziții simple;
- b) o prepoziție compusă și două prepoziții simple;
- c) trei prepoziții simple.

10. Îmbinarea de cuvinte evidențiată în textul de mai jos este:

Lecțiile de zbor se făceau dimineața spre răsăritul soarelui, când se îngâna ziua cu noaptea, și seara în amurg, căci ziua era primejdios din pricina hereților, care dădeau târcoale pe deasupra miriștii. (I. Al. Brătescu-Voinești)

- a) locuțiune adverbială;
- b) locuțiune prepozițională;
- c) substantiv precedat de prepoziție.

11. Îmbinarea de cuvinte **de-a latul** poate să fie:

- a) locuțiunea adverbială și locuțiune substantivală;
- b) locuțiune prepozițională și locuțiune adjectivală;
- c) locuțiune prepozițională și locuțiune adverbială.

12. În textul de mai jos prepoziția **de** însoțește:

Mama îl privește, și-n sufletul ei de fugarnică încolțește un simțământ stărui-tor de milă pentru ființa fragedă căreia i-a dat viață. (E. Gârleanu)

- a) un adjectiv substantivizat și un substantiv;
- b) două adjective;
- c) două substantive.

Comunicare. Anotimpurile

298. Alcătuieste planul dezvoltat al unei compuneri după următoarele imagini.

Conjunția

§ 42. Felul conjunțiilor

299. Descrie imaginea de mai jos folosind cât mai multe propoziții secundare. Identifică mijloacele gramaticale prin care se asociază propozițiile.

300. Observă care sunt particularitățile conjuncției în limba română.

Conjunția

Parte de vorbire neflexibilă care stabilește raporturi sintactice.

structură

simple

compuse

rol

coordonatoare

subordonatoare

Conjuncția este parte de vorbire neflexibilă care stabilește:

- ① **relații de coordonare** între părțile de propoziție din cadrul propoziției sau între propozițiile din cadrul frazei;

Exemplu: Roxana **și** Marian au obținut premiul întâi.
Vine mâine acasă^{/1}, **dar** nu va sta decât o zi.^{/2}

Raportul sintactic de coordonare se stabilește între două părți de propoziție de același fel sau între două propoziții de același fel.

- ② **relații de subordonare** între o propoziție regentă și o propoziție subordonată.

Exemplu: Nu a știut^{/1} **că** vine mâine^{/2}.
① : propoziție principală și regentă
② : propoziție secundară și subordonată

Raportul sintactic de subordonare se stabilește între două părți de propoziție sau între două propoziții de importanță diferită. Prepoziția marchează subordonarea la nivelul propoziției, în timp ce conjuncția are același rol, însă la nivelul frazei.

301. Citește următoarele enunțuri și observă rolul conjuncțiilor.

- ① Corina învață și scrie. Corina și învață, și scrie.
② Mircea a citit, dar n-a înțeles totul. Mircea a citit, însă n-a înțeles totul. Profesorul explică, iar elevii ascultă. Pisicuța nu se joacă, ci doarme.
③ Ce faci Dinule? Înveți sau ascuți muzică? Ori vii, ori pleci.
④ Mihai a învățat, deci va ști tot.

302. Citește enunțurile date și precizează care este raportul sintactic marcat de conjuncțiile evidențiate.

Și dacă ramuri bat în geam
Și se cutremur plopii,
E **ca** în minte **să** te am
Și-ncet **să** te apropii.

M. Eminescu

Într-o tânără grădină
Dintr-un sat frumos bogat
Am văzut o răsărită
Cărei ochii i-au legat.
Înțeleg **că** nu degeaba,
Ci de păsări care zbor
Totuși e neomeneste
Să-i legi ochii unei flori.

Gr. Vieru

Reține!

În limba română există mai multe tipuri de conjuncții. Pentru clasificarea lor se folosesc două criterii distincte:

1 După **structură**:

- **simple**: și, ori, sau, însă, iar, dar, nici, dacă, fie, deci, de (cu valorile: să, dacă, încât, care, ce);
- **compuse**: ca să, ci și, pentru că, încât să.

Conjuncțiile compuse sunt mai puține ca număr.

2 După **rol**:

- **coordonatoare**: și, dar, iar, însă, ci, ori, sau, fie, deci;
- **subordonatoare**: dacă, de, că, să, ca să;

303. Selectează conjuncțiile din textele date în două coloane: într-o coloană pe cele simple, iar în cealaltă – pe cele compuse.

Omul rămâne om și dacă i se întâmplă ceva n-ai să-l poți opri să-și verse jalea așa cum îi vine lui la îndemână.

I. Druță

Acesta, peste câteva zile, încetă a mai urla când îl întreba unde este Pascu, ci scheuna numai privind împrejur, ca și când l-ar aștepta.

I. Slavici

Apucă pe Păunaș adormit, îl învălătuci în scutece și în șorț și, scobind sub căpiță, făcu o ascunzătoare. Vârî copilașul și ticsi fânul la loc, apoi porni nebună cu Măriuca și cu Vlad după ea fără să le mai vorbească, fără ca să-i mai știe.

G. Galaction

304. Completează enunțurile cu ajutorul conjuncțiilor potrivite.

dacă	Absolvenții știu <input type="text"/> examenul va fi greu.
că	Noi nu știm <input type="text"/> vom pleca în excursie.
deși	Dorel știe <input type="text"/> conducă mașina.
ca să	Nu a venit la ore, <input type="text"/> este bolnav.
să	Eu îl întreb pe profesor <input type="text"/> nu știu.
încât	Igor vorbește românește <input type="text"/> ar fi român.
pentru că	Tudorel n-a învățat așa de bine <input type="text"/> între la universitate.

305. Completează spațiile libere, folosind conjuncții diferite.

Diana plângea +

- ... **și-a pierdut cartea.**
- ... **o dorea capul.**
- ... **nu se pregătise de lecții.**
- ... **se întâmplase ceva cu mama.**

Observă! Unele conjuncții pot avea același rol gramatical: *pentru că, deoarece, fiindcă* etc. Ele pot să apară în același tip de structuri gramaticale și permit înlocuirea uneia cu cealaltă, fără modificarea sensului general.

306. Identifică în textul dat conjuncțiile și caracterizează-le.

① Adevărul, de cele mai multe ori, supără. Câteodată rănește, dar poate și să vindece. (*Petru M. Ardelean*) ② Realismul nefiind o rațiune platonice, ci o condiție istorică, orice artă realistă e mereu modernă reînnoindu-se cu fiecare generație. (*G. Călinescu*) ③ Ion era mulțumit acuma și răcorit, și nu se mai sinchisea de nimic. (*L. Rebreanu*)

307. Ce modificări se produc în următoarele versuri dacă se elimină conjuncțiile coordonatoare?

Dar mă privesc mirați, întrebători,
 Și glume fac apoi pe sama mea,
 Și mă trezesc că undeva, spre zori,
 Nici nu mai am pe cine întreba.

I. T. Zegrea

§ 43. Conjunțiile coordonatoare și conjunțiile subordonatoare

308. Citește textul de mai jos și elimină conjunțiile evidențiate. Ce modificări se produc în text?

Sâmbătă de cu seară locul se deșerta, și Ghiță, ajungând să mai răsuflă, se punea cu Ana și cu bătrâna să numere banii, și atunci el privea la Ana, amândoi priveau la cei doi copilași, căci doi erau acum, iar bătrâna privea la căteșpatru și se simțea întinerită, căci avea un ginere harnic, o fată norocoasă, doi nepoți sprinteni. (I. Slavici)

Frumoasă era mama în clipele sale de supărare, dacă și tatei îi ședea bine când lăsa să treacă de la dânsul. Iar pistruii, mă rog, ca pistruii... (I. Druță)

Reține!

După rolul pe care îl îndeplinesc, conjunțiile pot fi:

1 coordonatoare:

- copulative: și, nici, dar și, ci și;
- adversative: dar, iar, ci, însă, or;
- disjunctive: ori, sau, fie că, fie, ba, ori că;
- conclusive: deci, așadar.

2 subordonatoare: fiindcă, pentru că, deoarece, să, deși, de, dacă, încât, ca să, căci, decât.

Conjunțiile coordonatoare se întâlnesc atât la nivel de propoziție cât și la nivel de frază:

- în propoziție leagă două cuvinte care au aceeași funcție sintactică:

Exemplu: Veneau pe drum oameni și femei. (nume predicative)
Copilul era mic, dar prietenos (nume predicative)
Avea o floare mică, dar mirositoare. (atribute)

- rareori leagă două componente diferite:

Exemplu: Vorbea oricând și oriunde. (complement circumstanțial de timp și complement circumstanțial de loc)

- în frază leagă două propoziții de același fel:

Exemplu: Învățătorul lămurește¹, iar noi ascultăm.²
I-am zis¹ să mai stea² și să asculte muzică³

309. Citește textele și precizează valoarea conjuncțiilor coordonatoare.

– Tătuică, dar zilele astea, ele de unde se iau?

– Apoi, de unde să se ia!? – a zis bunelul după o lungă cugetare.

Vin și ele așa din senin, de sus ca niște daruri cerești, precum vine dimineața, ori amiaza, ori amurgul. Precum vine pământul, ori sămânța, ori apa. Precum vine roua, pasărea, soarele...

– Și darurile astea, ele vin pentru toți deopotrivă ori numai pentru care și care?

I. Druță

Atenție!

Unele conjuncții coordonatoare se folosesc în perechi:

Exemplu: Fie-fie, ori-ori, nici-nici;

Conjuncțiile subordonatoare se întâlnesc numai la nivel de frază și ele leagă o propoziție secundară subordonată de regenta ei: *că, să, ca să, dacă, de, deoarece, fiindcă, încât, deși.*

Exemplu: Nu puteam /¹ **ca să** nu-ți spun această veste. /²
Dacă poți, /¹ ajută-mă cu telefonul. /²

310. Ce valoare morfologică au cuvintele evidențiate?

Să trăiți ani mulți, ușori,
Dulcii mei învățători!
Mult se cade, se cuvine
Să vă fie cald și bine!

Gr. Vieru

Găina babei se oua de câte două ori în fiecare zi și baba mânca o mulțime de ouă; iar moșneagului nu-i da nici unul.

I. Creangă

311. Citește textele și analizează conjuncțiile după modelul dat.

Model: și – conjuncție coordonatoare, copulativă, simplă.

Și iată – o suflare ce ramurile atinge
Se pare că închide la zgomot orice porți...
Părea că e-n zăbranic natura încărcată
Și frunzele la vânturi gemând se scuturau.

Al. Macedonski

– Atunci, voi să vă faceți moarte-n păpușoi, să nu spuneți nici laie, nici bălaie. Oi vorbi eu și cu dânșii, și las' dacă va fi ceva!..

Se înduplecară și cele două, intrară cu toatele în casă; luară pe babă de păr și-o izbiră cu capul de pereți până i-l dogiră. Apoi cea mai tânără, fiind mai șugubață decât cele două, trânteste baba în mijlocul casei și-o frământă cu picioarele, și-o ghigosește ca pe dânsa; apoi îi scoate limba afară, i-o străpunge cu acul și i-o presură cu sare și cu piper, așa că limba îndată se umflă, și biata soacră nu mai putu zice nici cârc! și, slabă și stâlcită cum era, căzu la pat bolnavă de moarte. Apoi nurorile, după sfătuirea celei cu pricina, așezară baba într-un așternut curat, ca să-și mai aducă aminte de când era mireasă; și după aceasta începură a scoate din lada babei valuri de pânză, a-și da ghiont una alteia și a vorbi despre stârlici, toiag, năsălie, poduri, paraua din mâna mortului, despre găinile ori oaia de dat peste groapă, despre strigoi și câte alte năzdrăvănii înfiorătoare, încât numai aceste erau de ajuns, ba și de întrecut, s-o vâre în groapă pe biata babă.

I. Creangă

Reține!

Cu rol de conjuncții subordonatoare sunt folosite la nivel de frază și alte părți de vorbire:

- 1 Pronume și adjective pronominale relative și nehotărâte (însoțite sau nu de prepoziție):

Model: Am dat /¹ce ai vrut./²
Discută /¹cu oricine îi vine-n ospeție./²

- 2 Adverbe relative și nehotărâte

Exemplu: Citește în carte /¹unde se povestește despre Făt-Frumos/².
Se duce /¹oriunde este poftit./²

312. Scrie textul și subliniază cuvintele care au rolul unor conjuncții subordonatoare. Precizează valoarea lor morfologică.

- 1 Spune-mi unde sunt frații tăi să-i vestesc de cu vreme. (I. Pas)
- 2 Când o roagă și cățelușa, și părul, și cuptorul, și fântâna ca să le îngrijească de dânsule, ea le răspundea cu ciudă și în bătaie de joc. (I. Creangă)
- 3 S-au urcat în cer și au prins a se juca și ei de-a mijatca, până ce au făcut un singur nour mare, care a umplut tot cerul. (S. Vangheli)

Comunicare. Tradiții maramureșene

Maramureșul este considerat una din cele mai bine păstrate zone ale Europei din perspectiva etnografiei. “Lemn” și “apă” sunt două cuvinte care definesc cel mai bine Maramureșul. Istoria, tradiția și viața maramureșenilor sunt cioplite în lemnul bisericilor și al porților, iar numeroase ape curgătoare sunt întinse pe toată zona, ca o pânză de păianjen.

---

313. Ce reprezintă lemnul și apa în tradiția culturală maramureșeană?

---

314. Unde se regăsește sculptura în lemn în arhitectura maramureșeană? Ce importanță are această ocupație în lumea satului contemporan?

---

315. Ce activități se organizează în vederea păstrării și promovării tradițiilor folclorice?

---

316. Prin ce sunt atrași oaspeții dornici să viziteze frumusețile acestor locuri?

---

317. Alcătuieste o compunere pe tema “Păstrarea tradițiilor populare în satul maramureșean”.

§ 44. Locuțiunile conjuncționale. Dificultăți în utilizarea conjuncțiilor

318. Citește textul de mai jos și înlocuiește îmbinările de cuvinte evidențiate cu conjuncțiile potrivite.

Amândoi bătrânii aceștia erau albi ca iarna și posomorâți ca vremea cea rea din pricină că nu aveau copii. (I. Creangă)

I-a netezit puful pe cap și i-a mai dat câteva farâmituri de pâne, cu toate că până la amiază mai era mult. (I. Druță)

Reține!

Locuțiunea conjuncțională este grupul de cuvinte care se comportă ca o conjuncție coordonatoare sau subordonatoare.

Locuțiunile conjuncționale au următoarele structuri:

- prepoziție + conjuncție: *fără să, pe lângă că;*
- conjuncție precedată de un adverb: *măcar că, chiar că, chiar dacă, chiar de;*
- prepoziție + substantiv + conjuncție: *din cauză că, din pricină că, în loc să;*
- pronume sau adjectiv relativ cu sau fără substantiv: *cât timp, ori de câte ori, de vreme ce, pe măsură ce, din moment ce;*
- alte situații: *ca și cum, ca și când, nu cumva să, nu care cumva să, ca nu care cumva să.*

Locuțiunile conjuncționale pot fi:

1 coordonatoare:

- copulative: *cât, și, precum și;*
- adversative: *numai că, numai cât;*
- conclusive: *prin urmare, în concluzie, în consecință.*

2 subordonatoare: *pentru că, pentru ca să, fără să, cu toate că, chiar că, măcar că, chiar dacă, de parcă, din cauză că, din pricină că, în timp ce, până ce, ca și cum, ca și când, după ce.*

319. Alcătuieste câteva fraze în care să folosești conjuncții și locuțiuni conjuncționale coordonatoare și subordonatoare.

Reține!

Cuvintele *iar*, *și*, *nici*, *ba* pot avea valoare de adverb și de conjuncție.

Exemplu: Am cumpărat **și** pâine. (*adverb*)
Lucrează cu hârlețul **și** cu lopata. (*conjuncție*)

320. Alcătuieste propoziții pentru fiecare din următoarele situații:

- 1 **și** – adverb de mod; conjuncție coordonatoare copulativă;
- 2 **ba** – adverb de negație; conjuncție coordonatoare disjunctivă.

321. Citește exemplele și identifică conjuncțiile.

El observă însă că nu era crezut și de aceea începu să povestească lucruri pe care nu le văzuse cu ochii lui și nu le trăise direct, ci le auzise și el povestite de la alții.

M. Preda

Fusese furtună pe câmp și anume
Să învingem furtuna ieșisem cu arcuri pe câmp.

Ana Blandiana

Un băiat ochios, sprâncenat și frumușel de nu se mai poate. Îți seamănă ție, ruptă bucățică!.. Acum pune de lăutoare și grijește-l cum știi tu că se grijesc băieții: că, după cum vezi, îi cam colbăit, mititelul!

– Moșnege, moșnege! zise baba, nu râde, că și aceasta-i făptura lui Dumnezeu; ca și noi... Ba poate... și mai nevinovat, sârmanul!

I. Creangă

Atenție!

Unele conjuncții subordonatoare sunt folosite în mod greșit în locul altora, din cauza unor asemănări formale:

- conjuncția compusă **ca să** în locul conjuncției **să**;
- conjuncția **căci**, în locul conjuncției **că**.

Corect	Inc corect
Am început să pricep.	Am început ca să pricep.
Se spune că el este de serviciu.	Se spune căci el este de serviciu.

---

322. Corectează enunțurile date. Motivează alegerea făcută.

- ① L-am rugat ca să mă ierte.
- ② Află căci el este adevăratul hoț.
- ③ Mi-a zis ca să îl ajut.
- ④ Au reușit că a doua zi să se întoarcă iarăși.

---

323. Identifică în textele date conjuncțiile coordonatoare și precizează particularitățile fiecăreia dintre ele.

Și-și ducea mereu mâna grațioasă și nervoasă ca să-și aranjeze când buclele care nu-i cădeau de altfel, când rochia care nu i se părea decentă.

Camil Petrescu

.....

Dar pe vremea aceea Domnul umbla încă pe pământ. Într-o zi se vedeau doi oameni călătorind prin pustiu. Hainele și fața unuia strălucea ca alba lumină a soarelui; celălalt, mai umilit, nu părea decât umbra celui luminat. Era Domnul și sf. Petrea. Picioarele lor înfierbântate de nisipul pustiiului călcară atuncea în răcoarele și limpedele pârău ce curgea din izvor. Prin cursul apei cu gleznele lor sfâșiau valurile până la umbritul lor izvor. Acolo Domnul bău din apă și-și spală fața sa cea sfântă și luminată și mâinile sale făcătoare de minuni.

Apoi șezură amândoi în umbră, Domnul cugetând la tatăl său din cer, și sfântul Petrea ascultând pe cugete doina izvorului plângător. Când se sculară spre a merge mai departe, zise sf. Petrea:

– “Doamne, fă ca acest izvor să fie ce-a fost mai înainte”.
“Amin!” zise Domnul ridicând mâna sa cea sfântă, după care apoi se depărtară înspre mare, fără a mai privi înapoi.

M. Eminescu

.....

Am observat că despre lucrurile prea serioase nu îndrăznesc să vorbesc decât puțin în glumă. Asemenea unei măști, tonul jucăuș reușește nu să ascundă, ci să stilizeze gravitatea celor spuse. Veșnic plecat de acasă, mereu în documentare în propria sa viață, spiritul meu este prea ocupat cu privitul pentru a putea fi cu adevărat înfrânt sau învingător și chiar pentru a putea fi. A fi și a privi devin două verbe opuse și violent exclusive în lumina unui întreg destin.

Ana Blandiana

Valori morfologice ale lui **ȘI**

1 Conjunție coordonatoare

a copulativă – când stabilește un raport de coordonare între:

- două părți de propoziție de același fel;

Exemplu: Este un om blând și inteligent.

- două propoziții principale sau două propoziții secundare;

Exemplu: Cântă și se amuză.
Dorea să vină și să mă cunoască.

b adversativă: când are sensul “dar”;

Exemplu: Te-aș ruga și nu-ndrăznesc.

c conclusivă: când are sensul “deci”.

Exemplu: Asta-i doar o glumă și nu-mi pasă.

Când este conjuncție, **și** poate să dezvolte unele valori stilistice:

a scoate în evidență termenii unei enumerări pe care îi precedă;

Exemplu: A cules și ghiocei, și toporași, și traista-ciobanului.

b se folosește în repetiții pentru a sugera continuitatea desfășurării acțiunii sau intensitatea ei;

Exemplu: Și merg ei, și merg cale lungă.
Și se luptară, și se luptară până la apusul soarelui.

c apare la începutul frazei, arătând continuitatea acțiunii;

Exemplu: Și Făt-Frumos porni iar la drum.

d așezat înaintea unor propoziții interogative sau exclamative subliniază legătura cu cele povestite anterior;

Exemplu: Și ce s-a mai întâmplat?

e în dialog, exprimă un îndemn pentru continuarea povestirii;

Exemplu: – Și?!

f precedat de adverbul **ca** are valoare comparativă cu sensurile “întocmai” (*A pornit în luptă ca și vântul*) sau “aproape, aproximativ” (*Ea a rezolvat problema ca și ceilalți colegi*).

Cu valoare de conjuncție, împreună cu prepoziția **cu**, exprimă relația operației de adunare: *Doi și cu doi egal patru*.

2 Adverb

- a de mod, de întărire, cu diferite sensuri;

Exemplu: Se sperie și de un gândăcel. (*“chiar, cu adevărat”*)
După ce că era târziu, mai era și întuneric. (*“încă, în plus, pe lângă aceasta”*)
Pe aici este și mai periculos de mers. (*“mult”*)

- b de timp, cu sensul “imediat, îndată, numaidecât”.

Exemplu: Cum m-a văzut a și plecat.

Ca adverb nu îndeplinește funcție sintactică.

Ca adverb intră în componența locuțiunilor:

- c adjectivală: și mai și = “mai grozav”;

Exemplu: El e și mai și decât alții de seama lui.

- d adverbială cu sensul “mai mult” .

Exemplu: După ce l-a certat, a muncit și mai și.

3 Pronume reflexiv, neaccentuat, persoana a III-a, cazul dativ.

Este marcă formală a diatezei reflexive. În această situație nu îndeplinește funcție sintactică și se analizează împreună cu verbul.

Exemplu: Și-a amintit imediat.

Când pronumele reflexiv însoțește un verb la diateza activ-pronominală îndeplinește funcțiile sintactice de:

- a atribut pronominal (în dativul posesiv);

Exemplu: Și-a ajutat mereu prietenii.

Verificarea funcției de atribut pronominal se face prin înlocuirea cu un adjectiv pronominal posesiv: *A ajutat mereu pe prietenii săi.*

- b complement indirect.

Exemplu: Și-a făcut uneori reproșuri.

Verificarea funcției de complement indirect se realizează înlocuind pronumele reflexiv cu un pronume personal sau substantiv, ori prin forma accentuată a pronumelui reflexiv **sieși**:

I-a făcut uneori reproșuri (Mariei). Și-a făcut sieși reproșuri.

§ 45. Ortografierea conjuncției

324. Scrie textul și observă modul în care se scriu conjuncțiile compuse și conjuncțiile simple care se combină cu alte părți de vorbire.

Un străjer, cum vede pe moșneag că stă pe-acolo, îl întrebă:
– Da' ce vrei, moșule!
– Am treabă la împărat; feciorul meu se prinde că-i face podul.
Străjerul, știind porunca, nu mai lungeste vorba, ci ia moșneagul și-l duce înaintea împăratului. Împăratul îl întrebă:
– Ce voiești de la mine, moșule?
– Să trăiți mulți ani cu bine, luminate împărate! Fecioru-meu, auzind că aveți fată de măritat, m-a trimis, din partea lui, ca să aduc la cunoștința măriei-voastre că el, cică, poate să vă facă podul.

I. Creangă

Reține!

① Conjuncțiile compuse se pot scrie în două moduri, în funcție de gradul de contopire a elementelor din structura lor.

- Elementele compuse nu s-au contopit, deci se scriu separat:

Exemplu: ca să, ca (...), să, cum că, ci și etc.

- elementele componente s-au contopit, formând un tot unitar:

Exemplu: așadar, deși, deoarece, fiindcă, încât, întrucât, etc.

② Locuțiunile conjuncționale se scriu fără cratimă.

Exemplu: Ca și când, ca și cum, câtă vreme, cât timp, cu toate că etc.

③ Conjuncția **fiindcă** se scrie cu doi de **-i**.

④ Conjuncția **iar** nu trebuie confundată cu ortograma **i-ar**, pentru că silaba **i-ar** este formată din pronumele personal **i-** și verbul auxiliar **ar** din structura condițional-optativului.

⑤ Conjuncția **sau** nu trebuie confundată cu ortograma **s-au**, fiindcă ortograma **s-au** are în structura sa pronumele reflexiv **s-** care formează silabă comună cu verbul auxiliar **au**, intrând în construcția perfectului compus. Conjuncția **sau** poate fi înlocuită cu conjuncția **ori**:

Exemplu: "Sau (ori) s-au dus, ori (sau) au rămas".

§ 46. Evaluarea cunoștințelor

1. Sunt conjuncții simple în seria:

- a** și, dar, să, că, iar, dacă;
- b** pentru că, ca să, ci și, chiar să;
- c** întrucât, fiindcă, deoarece.

2. Sunt conjuncții simple adversative în seria:

- a** ori, dar, fie, și, nici;
- b** iar, dar, ci, însă;
- c** sau, fie, ori, deci, și, nici.

3. Conjuncțiile subordonatoare exprimă relații de:

- a** subordonare în frază;
- b** subordonare în propoziție;
- c** subordonare în propoziție și în frază.

4. Conjuncțiile coordonatoare exprimă relații de coordonare între:

- a** subiect și predicat;
- b** două predicate;
- c** elementele subiectului multiplu.

5. Care dintre formele de mai jos sunt corecte?

- a** întrucât
- b** întrucît
- c** întru cât

6. Cuvântul evidențiat din textul de mai jos este:

Dar cine-acum, ca raza, în lumea nopții zboară? (V. Alecsandri)

- a** conjuncție coordonatoare copulativă;
- b** conjuncție coordonatoare adversativă;
- c** conjuncție coordonatoare disjunctivă.

7. În care din seriile de mai jos sunt doar conjuncții subordonatoare?

- a** să, dacă, sau, ca să, de;
- b** și, că, să, fiindcă, deoarece;
- c** ca să, dacă, fiindcă, deoarece, să.

8. Conjunția evidențiată este:

Apoi, sprintenă ca o copilă, pregătește de scăldătoare și, fiindcă știa bine treaba moșitului, scaldă purcelul. (I. Creangă)

- a) conjuncție coordonatoare;
- b) conjuncție subordonatoare simplă;
- c) conjuncție subordonatoare compusă.

9. Care din formele de mai jos sunt corecte?

- a) ca și când;
- b) ca-și-când;
- c) cașicând.

10. Cuvântul evidențiat din textul de mai jos este:

Și cum ajunge la fântână, scoate mai întâi furca. (I. Creangă)

- a) adverb;
- b) conjuncție subordonatoare;
- c) conjuncție coordonatoare.

11. Ce fel de conjuncție există în enunțul de mai jos?

Și te-ai dus, dulce minune
Și-a murit iubirea noastră. (M. Eminescu)

- a) copulativă;
- b) adversativă;
- c) disjunctivă.

12. În enunțul de mai jos conjunția evidențiată este:

De treci codri de aramă, de departe vezi albind
Ș-auzi mândra glăsuire a pădurii de argint. (M. Eminescu)

- a) coordonatoare copulativă;
- b) coordonatoare adversativă;
- c) subordonatoare.

Comunicare. Istoria orașului

325. Privește imaginile și alcătuiește un dialog cu tema: “Pe străzile orașului Cernăuți”.

Reține!

Dialogul presupune un schimb de informații între două sau mai multe persoane. În scris intervenția fiecăruia dintre ei este marcată prin linie de dialog (–).

326. Ce știi despre istoria orașului Cernăuți? Discută cu cei mai în vârstă pentru a afla cum s-a transformat orașul de-a lungul istoriei sale seculare.

327. Privește imaginile următoare și realizează o compunere-descriptivă în care să prezinți caracteristicile clădirilor reprezentate.

Interjecția

§ 47. Tipuri de interjecții

328. Alcătuieste un dialog după imaginea dată. Încearcă să exprimi cu ajutorul cuvintelor stările interioare ale personajelor reprezentate.

329. Citește textul de mai jos și arată ce exprimă cuvintele evidențiate.

Și cum ospăta el, **buf!** cade în groapa cu jărat, căci scăunașul de ceară s-a topit, și leasa de pe groapă nu era bine sprijinită: nici mai bine, nici mai rău, ca pentru cumătru.

– **Ei, ei!** Acum scoate, lupe, ce-ai mâncat! Cu capra ți-ai pus în cârd? Capra ți-a venit de hac!

– **Valeu, cumătră,** talpele mele! Mă rog, scoate-mă, că-mi arde inima-n mine!

I. Creangă

Reține!

Interjecția este parte de vorbire neflexibilă care redă senzații, sentimente, manifestarea unei voințe sau sunete, zgomote din natură.

În limba română există și **locuțiuni interjecționale**, adică îmbinări de cuvinte care pot fi înlocuite cu interjecții: *ei bine!*, *nu zău!*, *da de unde!*, *ia te uită!*, *doamne ferește!* pentru *Dumnezeu!* *vai și amar!*

În limba română interjecțiile pot fi clasificate în funcție de originea lor și în funcție de formă.

După **originea** lor, interjecțiile pot fi:

1 propriu-zise:

- care exprimă senzații, sentimente, manifestarea unei voințe: *ah!*, *oh!* *of!*, *nani!*;
- de adresare: *mă!*, *bre!*, *iaca!*, *iacătă!*;
- cu funcție predicativă: *iaca!*, *uite!* *poc!*, *zdup!* *zbârr!*;

2 onomatopeice:

- care redau sunete produse de animale: *cip-cirip*, *cotcodac!*;
- care redau zgomote din natură: *pic-pic*, *vâjj*, *trosc!*;
- care exteriorizează senzații: *ha-ha*, *hapciu*, *au*;

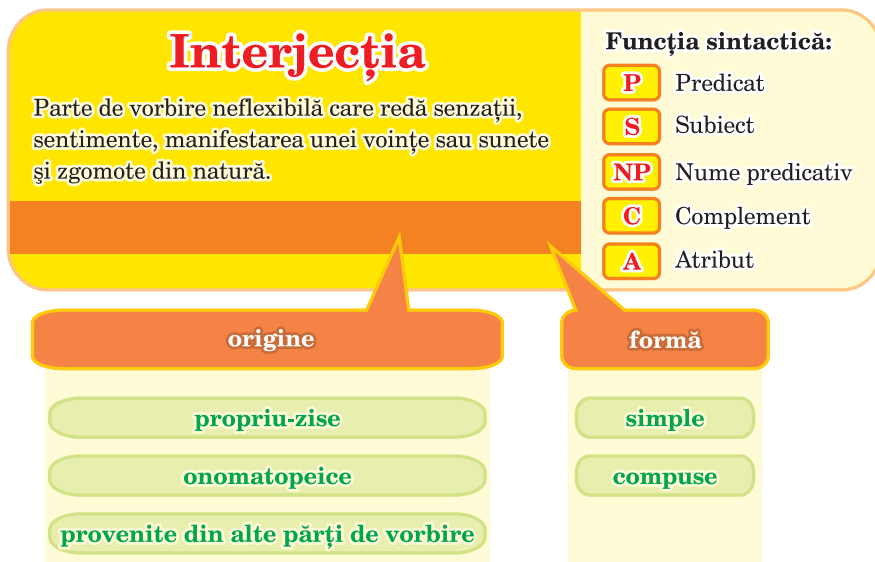
3 provenite din alte părți de vorbire: *păcat!*, *foc!*, *vai și amar!*.

După **forma** pe care o au, interjecțiile se clasifică astfel:

1 Simple: *o!*, *vai!*, *oh!*, *bre!*;

2 Compuse: *haida-de!*, *cioca-boca!*, *hodoronc-tronc!*.

330. Reține particularitățile interjecției în limba română.

331. Citește textele date și găsește interjecțiile. Determină felul lor.

– Mă!.. că mare minune-i și asta!.. dar nici acasă n-am de coasă... ia să mai odihnesc oleacă aste bătrânețe!

Apoi se îndoiaie de șele cam cu greu, și se pune pe chersin. Și când s-a pus pe chersin, nu știu cum s-a făcut, ori că chersinul a crăpat, ori cumătrul a strănutat... Atunci iedul de sub chersin, să nu tacă? Îl păștea păcatul și-l mânca spinarea, sărăcuțul!

– Să-ți fie de bine, nănașule!

– A!.. ghidi! ghidi! ghiduși ce ești! Aici mi-ai fost? Ia vino încoace la nănașelul, să te pupe el! (*I. Creangă*)

– Cucurigu! boieri mari, dați punguța cu doi bani!

Boierul, înciudat, când ajunge în dreptul unei fântâni, zice vezeteului:

– Mă! ia cucușul ist obraznic și-l dă în fântâna ceea.

Vezeteul se dă iarăși jos din capră, prinde cucușul și-l azvârle în fântână! Cucușul, văzând această mare primejdie, ce să facă? În-cepe-a înghiți la apă; și-nghite, și-nghite, până ce-nghite toată apa din fântână. Apoi zboară de-acolo afară și iarăși se ia în urma trăsurii, zicând: *Cucurigu! boieri mari, dați punguța cu doi bani!*

Boierul, văzând aceasta, s-a mirat cumplit și a zis:

– Mă! da al dracului cucuș i-aista! Ei, las' că ți-oi da eu ție de cheltuială, măi crestatule și pintenatule! (*I. Creangă*)

§ 48. Funcții sintactice ale interjecțiilor. Interjecții predicative

Află!

În mod obișnuit, interjecțiile nu stabilesc raporturi sintactice cu celelalte cuvinte, de aceea, cele mai multe interjecții nu pot îndeplini funcții sintactice.

În limba română există o serie de interjecții care, în anumite situații, pot îndeplini anumite **funcții sintactice**.

La nivelul propoziției unele interjecții pot fi:

- **Subiect**

Exemplu: De undeva se auzea **cioc-cioc!**

- **Nume predicativ**

Exemplu: Este **vai** de cel necăjit.

- **Predicat**

Exemplu: Lupul **hop!** în groapă.

- **Complement**

Exemplu: Toți auzeau **pic-pic!**
Bicicleta cade **hodoronc-tronc!**

- **Atribut**

Exemplu: Zgomotul ceasului **tic-tac! tic-tac!** ne liniștea.

332. Alege din prima coloană funcția sintactică a interjecțiilor evidențiate.

complement	Și iată că după atâtea săptămâni ploile stătură. (<i>Gala Galaction</i>)
nume predicativ	În liniștea adâncă a pădurii el auzi: cu-cu! cu-cu!
predicat	Era o vară... hăă!
atribut	E vai de cei care nu sunt ascultători.

333. Precizează funcțiile sintactice ale interjecțiilor din următoarele texte.

– Of, mămucă, of! Mai bine taci și lasă-l în plata lui Dumnezeu!
Că știi că este o vorbă: Nici pe dracul să-l vezi, da' nici cruce să-ți faci!

– Ba nu, dragul mamei! Că până la Dumnezeu, sfinții îți iau sufletul. Și-apoi ține tu minte, copile, ce-ți spun eu: că de i-a mai da lui nasul să mai miroase pe-aici, apoi las'!..

Numai tu, să nu cumva să spui cuiva, ca să prindă el de veste.

Și de-atunci căuta și ea vreme cu prilej ca să facă pe obraz cumătru-său. Se pune ea pe gânduri și stă în cumpene, cum să dreagă și ce să-i facă? Aha! ia, acu i-am găsit leacul, zise ea în gândul său. Taci! Că i-oi face eu cumătrului una de și-a mușca labele!

I. Creangă

Reține!

Interjecțiile care îndeplinesc funcția sintactică de predicat se numesc **interjecții predicative**: *na!*, *uite!*, *iată!*, *hai!*, *haidem!*.

Exemplu: **Hai**, Ilinco, nu te mai uita. (*M. Preda*)

Haideți! Alegeți una din două! (*I. Creangă*)

Predicatul exprimat prin astfel de interjecții se numește **predicat interjecțional**.

334. Alcătuieste trei exemple în care să folosești și interjecții predicative.

335. Citește textele și găsește interjecțiile. Care dintre ele au funcție sintactică?

Nici femeia nu-i are grija, ci pășește mereu înainte; doar în răstimpuri zice așa, ca pentru sine:

– Ghii, mă Bator!

Trec așa, amândoi, pe ulițele satului, urcă apoi pe cărarea dinspre Dealu-Băilor și se pierd în coborâșul repede de dincolo de deal. Pe acolo-i coastă pietroasă, și cărarea-i strâmtă, și femeia tot mereu ogoiește calul:

– Noa, mă Bator, mă! Numa-ncet, mă, că nu dau tătarii.

I. Agârbiceanu

– Ei, măi Ștefane și Smărănducă, mai rămâneți cu sănătate, că eu m-am dusu-m-am. Hai, nepoate, gata ești?

– Gata, bunicule, haidem, zisei, necăjindu-mă cu niște costițe de porc afumate și cu niște cârnați fripți, ce mi-i pusese mama dinainte.

Și, luându-mi rămas bun de la părinți, am purces cu bunicul spre Pipirig.

I. Creangă

§ 49. Rolul interjecției în comunicare

Află!

Interjecțiile apar frecvent în varianta orală a limbii, ele fiind expresia participării afective a vorbitorului.

Interjecțiile pot exprima sentimente diferite sau grade diferite de intensitate ale aceluiași sentiment: *dorința, suferința, necazul, durerea, satisfacția, plăcerea, surpriza* etc.

Interjecțiile de adresare și cele cu sens apropiat de al verbului la modul imperativ au funcții predicative (predicate interjecționale).

336. Scrie interjecțiile din textele de mai jos în tabelul dat.

sentimente	manifestări ale voinței	zgomote
------------	-------------------------	---------

- 1 Iată ce se întâmplă. (*M. Preda*)
- 2 De ce nu vrei să vii, măi băiete? (*I. Al. Brătescu-Voinești*)
- 3 Se auzea un singur strigăt, preluat de zeci de voci: Hei-rup! Hei-rup!
- 4 Ah! Ea spuse adevărul;
Eu am râs, n-am zis nimica. (*M. Eminescu*)
- 5 Iară Setilă, dând fundurile afară la câte o bute, horp! Și-o sugea dintr-o sorbire. (*I. Creangă*)
- 6 Iată, copii, școala și sfânta biserică, izvoarele mângâierii și ale fericirii sufletești (*I. Creangă*)
- 7 Verzi investiți, prin câte-un gang,
Sub ceasuri largi – balang, balang. (*Ion Barbu*)

Atenție!

O interjecție poate să exprime diferite stări sufletești:

Exemplu: Ah! – satisfacția, surpriza, durerea, suferința.

Pentru a descoperi sentimentul exprimat de o astfel de interjecție trebuie să ținem cont de contextul în care apare (alte cuvinte din enunțul respectiv).

337. Alcătuieste propoziții în care interjecțiile **vai!** și **of!** să exprime diferite stări sufletești.

338. Alege din coloana B, interjecțiile potrivite pentru exprimarea sentimentelor din coloana A.

A	B
Satisfacție	vai!
Îndoială	aha!
Îndemn	bravo!
Entuziasm	mde!
Durere	pfui!
Dispreț	hai!
Tristețe	ah!

339. Alcătuieste un dialog în care să folosești interjecțiile de mai jos cu sensurile indicate.

- **vai!** – necazul, durerea;
- **hai!** – chemare, îndemn;
- **au!** – durerea;
- **ha-ha!** – ironia.

Atenție!

De obicei, interjecția se izolează prin **virgulă** sau prin **semnul exclamării**. Există câteva reguli stricte de folosire a semnelor de punctuație în scrierea interjecțiilor:

- 1 După interjecțiile cu sens apropiat de al imperativului se pune virgulă numai dacă urmează un substantiv în cazul vocativ sau o interjecție de adresare.

Exemplu: Hai, bade! Haide măi!

- 2 Nu se pune nici un semn de punctuație după unele interjecții urmate de complement.

Exemplu: Marș de-aici!

- 3 Nu se pune nici un semn de punctuație după interjecțiile de tipul: *ia*, *hai*, *haide* urmate de un verb.

Exemplu: ia lasă-l în pace!

§ 50. Ortografierea interjecției

340. Transcrie textul și observă modul în care se ortografiază interjecțiile.

Prepeleța prindea câte o furnică, ori câte o lăcustă, le-o firimițea în bucățele mici, și ei, pic! pic! pic! cu cioculețele lor, o mâncau numaidecât. Și erau frumoși, cuminți și ascultători; se plimbau primprejurul mamei lor și când îi striga: “Pitpalac!” repede veneau lângă ea. Odată, prin iunie, când au venit țărani să secere grâul, cel mai mare dintre pui n-a alergat repede la chemarea mamei, și cum nu știa să zboare, haț! l-a prins un flăcău sub căciulă. Ce frică a pățit când s-a simțit strâns în palma flăcăului, numai el a știut; îi bătea inima ca ceasornicul meu din buzunar; dar a avut noroc de un țăran bătrân, care s-a rugat pentru el:

– Lasă-l jos, mă Marine, că e păcat de el, moare. Nu-l vezi că deabia e cât luleaua?!

I. Al. Brătescu-Voinești

Apoi, măi babă, ce zici? bune vești sunt aceste? Ba și împăratul cică s-a bolnăvit de supărare!

– Of! moșnege, of! boala împăraților e ca sănătatea noastră!

I. Creangă

Și atunci, numai iaca un ciocârlan șchiop se vede venind, cât ce putea; și, șovâlc, șovâlc, șovâlc! se înfățișază înaintea sfintei Dumini. Atunci ea îl întreabă și pe acesta:

– Tu, ciocârlane, nu știi unde se află Mănăstirea-de-Tămâie?

I. Creangă

Reține!

Interjecțiile care se repetă se despart prin liniuță sau prin virgulă:

Exemplu: He-he-he!; Sau he, he!; Ha-ha-ha! etc.

Cratima mai apare și în scrierea interjecțiilor onomatopice:

Exemplu: Cot-codac, cu-cu, pu-pu-pup, pic-pic;
Tic-tac-tic, pâș-pâș, bang-bang etc.;

Interjecția **ia** nu trebuie confundată cu verbul **ia** (**a lua**) sau cu ortograma **i-a** (**dat**):

Exemplu: **Ia** să vedem! (*interjecție*). **Ia** o carte! (*verb*).

I-a dat o carte. (*i-* este pronume personal și formează silabă comună cu verbul auxiliar **a avea** din construcția perfectului compus).

§ 51. Evaluarea cunoștințelor

1. Sunt onomatopice interjecțiile care indică:

- a** stări sufletești;
- b** zgomote din natură;
- c** acțiuni.

2. Interjecțiile **măi**, **bre**, **fa**, **mă** sunt:

- a** de adresare;
- b** de chemare;
- c** de îndemn.

3. Interjecțiile cu sens apropiat de al imperativului pot fi urmate de verbe la:

- a** gerunziu;
- b** conjunctiv;
- c** infinitiv.

4. În enunțul *Iată ce vom face* interjecția are funcția sintactică de:

- a** predicat verbal;
- b** nu are funcție sintactică;
- c** complement direct.

5. Pot fi termen regent pentru un complement direct interjecțiile:

- a** hai, zbârr, hop;
- b** iacă, iată, uite;
- c** tic-tac, cioc-cioc, cu-cu.

6. Interjecțiile își pot schimba valoarea morfologică, devenind substantive, prin:

- a** derivare;
- b** compunere;
- c** conversiune.

7. Într-o serie de interjecții diferite, se pune semnul exclamării:

- a** la sfârșitul seriei;
- b** după fiecare interjecție;
- c** nu se pune semnul exclamării.

8. Ce exprimă interjecția din următorul vers?

Ah! Iată primăvara cu sânu-i de verdeață (V. Alecsandri)

- a) bucurie;
- b) supărare;
- c) tristețe.

9. Interjecțiile repetate cu cratimă, sunt:

- a) compuse;
- b) simple;
- c) formează expresii neanalizabile.

10. În enunțul *Hai, căluțul meu!* interjecția exprimă:

- a) îndemn;
- b) chemare;
- c) adresare.

11. Cu ce verb poate fi înlocuită interjecția din enunțul de mai jos?

Na-vă de cheltuială, ghiavoli ce sunteți! (I. Creangă)

- a) a obține;
- b) a ține;
- c) a căuta.

12. În care din enunțurile de mai jos cuvântul evidențiat este interjecție?

- a) Ia cartea și pune-o pe masă.
- b) Ia te uită ce obraznic este!
- c) I-a dat mamei un buchet de flori.

Comunicare. Familia

341. Citește următorul text și expuneți opinia referitoare la ideile exprimate. Scrie o compunere raționament în care să îți prezinți punctul propriu de vedere referitor la valorile familiei.

Valoarea familiei este exact aceea a vieții însăși. Fie că privim familia din perspectiva existenței umane naturale, fie a celei umane spirituale, familia este izvor și albie a vieții. Prima condiție și prima formă a societății umane, familia, conferă omului ajutor și siguranța celui dintâi pas pe care îl face în viață și fără de care nu poate face altul.

Familia este și cea dintâi instituție umană, așezământ prin care viața socială se desfășoară în mod organizat și eficient. În această calitate de instituție, mamă a tuturor celorlalte, unitate primordială a întregii societăți, familia care se află la confluența vieții individuale și a celei colective, poartă în sine toată viața, precum celula organică poartă energiile materiei brute și aceea a țesăturii vie pe care ea trebuie să o furnizeze.

Atenție!

În redactarea compunerii ține cont de următoarele indicații:

- Citește cu atenție textul și identifică ideile principale expuse.
- Exprimă-ți ideea proprie referitoare la importanța familiei în societate.
- Alcătuieste planul simplu al compunerii, urmărind să surprinzi argumentele cele mai importante.

perspectiva – mod particular de a vedea lucrurile; aspect sub care se prezintă lucrurile; punct de vedere;

albie – vas de formă alungită, cioplit în lemn, utilizat la spălarea rufelor sau la frământarea aluatului; traseul adâncit prin care curge o apă;

așezământ – instituție creată pentru o activitate de folos obștească;

primordială – care este cea mai veche, care a fost la început, de la origine; care este de cea mai mare importanță;

confluența – loc de unire a două sau mai multe ape; loc de întâlnire;

materiei – substanță din care sunt constituite obiectele lumii înconjurătoare; domeniu de cunoaștere; obiect de studiu; conținut al unei cărți;

brute – care nu a fost prelucrată.

342. Care este arborele genealogic al familiei tale? Caută cât mai multe informații despre bunicii și străbunicii tăi și prezintă istoria familiei tale.

Sistematizarea și generalizarea cunoștințelor

343. Ascultă cu atenție textul și spune ce fel de stil este întrebuințat. Găsește verbele. Determină funcția lor sintactică.

– De-aș ajunge mai degrabă în târg, zise Prepeleac, ca să scap de râia asta.

Și, mergând el mai departe, iaca se întâlnește c-un om ce venea de la târg c-o găscă în brațe.

– Bun întâlnișul, om bun! zise Dănilă.

– Cu bine să dea Dumnezeu!

– Nu vrei să facem schimb? să-ți dau capra asta și să-mi dai găasca.

– N-ai nimerit-o, că nu-i găscă, ci-i gânsac; l-am cumpărat de sămânță.

– Da, dă-mi-l, dă-mi-l! că-ți dau și eu o sămânță bună.

– De mi-i da ceva adaos, poate să ți-l dau; iară de nu, norocul găștelor de-acasă; că are să facă un otrocol prin ele, de s-a duce vestea!

În sfârșit, dur la deal, dur la vale, unul mai dă, altul mai lasă, și Prepeleac mărită capra! Apoi înșfacă gânsacul și pleacă tot înainte spre târg. Când ajunse în târg, gânsacul, dorit de găște, țipa cât îl lua gura: ga, ga, ga, ga!

– Na! c-am scăpat de dracul și am dat peste tată-său: acesta mă asurzește! Las' că te însor eu și pe tine acuși, măi, buclucașule!

Și, trecând pe lângă un negustor cu pungi de vânzare, dă gânsacul pe-o pungă de cele pe talger și cu băierile lungi, de pus în gât. Ia el punga, o sucește, o învărtește și-apoi zice:

– Na-ți-o frântă, că ți-am dres-o! Dintr-o pereche de boi de-a mai mare dragul să te uiți la ei am rămas c-o pungă goală. Măi! măi! măi! Doar știu că nu mi-i acum întâiași dată să merg la drum; dar parcă dracul mi-a luat mințile!

Mai șede el cât șede de cască gura prin târg, și-apoi își ia tălpășița spre casă. Și, ajungând în sat, se duce drept la frate-său, ca să îi ducă bucurie.

– Bine v-am găsit, bădiță!

– Bine-ai venit, frate Dănilă! Da' mult ai zăbovit la târg!

– Apoi dă, bădiță; m-am pornit cu graba și m-am întâlnit cu zăbava.

- Ei, ce veste ne mai aduci de pe la târg?
  - Ia, nu prea bună! Bieții boșorii mei s-au dus ca pe gura lupului.
  - Vreo dihanie a dat peste dânșii, ori ți i-a furat cineva?
  - Ba! I-am dat eu singur cu mâna mea, bădiță.
- Apoi spuse din capăt toată întâmplarea, pe unde-a fost și ce-a pățit; iar la urma urmelor zise:
- Și-apoi, ce mai atâta vorbă lungă, dintr-o pereche de boi m-am ales c-o pungă; și-apoi și asta pute a pustiu, bădiță dragă.
  - Mă! da, drept să-ți spun, că mare nătărău mai ești!
  - Apoi dă!.. bădiță! pân-aici, toate-au fost cum au fost, da' de-acum am prins eu minte... Numai ce folos? Când e minte, nu-i ce vinde; când e brânză, nu-i bărbânță. Iaca îți dau dumitale punga asta, că eu n-am ce face cu dânsa. Și te mai rog de toți dumnezeii să-mi împrumuți macar o dată carul cu boii, s-aduc niște lemne din pădure la nevastă și la copii, că n-au scânteie de foc în vatră, sărmanii! și-apoi, ce-a da Dumnezeu! cred că nu te-oi mai supăra.
  - Ptiu! mă! zise frate-său, după ce l-a lăsat să sfârșască. Se vede că Dumnezeu a umplut lumea asta cu ce-a putut. Iaca-ți mai dau o dată carul, dar asta ți-a fi cea de pe urmă.

I. Creangă

344. Citește expresiv textele și găsește părțile de vorbire studiate. Scrie-le în coloane separate.

- A moșteni pământul.
- Ca de la cer la pământ.
- Cât e lumea și pământul.
- De când îi lumea asta și pământul.
- În pământul negru se face pâinea albă.
- Numai pământul astupă gura flecarului.
- Pământul bun roade bune aduce.
- Pământul te naște, pământul te crește, pământul te mistuiește.
- Pământului bun puțină apă îi trebuie.
- Să nu simtă nici pământul.

345. Care este valoarea lexicală a cuvântului **pământ** în enunțurile de mai sus?

---

346. Cum explici înțelesul următoarelor proverbe? Ce fel de propoziții sau fraze sunt?

- A ajunge (veni) la spartul târgului.
- A cădea o iarnă grea.
- A căuta ce n-a pierdut.
- A căuta ziua de ieri.
- Acum nu cântă cucul, ci urlă lupul.
- Adună vara, ca să ai iarna.
- A face din iarnă vară.
- A fi de o samă cu tătucu tătucăi.
- A intrat Alba în sat.
- Ai scăpat vremea, ai scăpat roada.
- Cât (cum) ar bea o lingură de apă.
- Ce-am fost ieri nu sunt azi.
- Ceasul dimineții e aurul vieții.
- Ceasul pierdut nu-l întoarce anul.
- Ce e astăzi, mâine nu e.
- Ce e întâi, nu e pe urmă.
- Cine are vreme, să n-o piardă.
- Cine astăzi râde, mâine plânge, că vremea e nestatornică.
- Cine caută vreme, pierde vremea.
- Cine-i vara la ogor, iarna este la obor.
- Cine se scoală mai de dimineață (acela) ajunge mai departe.
- Cine știe ce aduce noaptea și ziua?
- Ciocârlia ne prevestește primăvara.
- Cum te-ai grăbi, dar vremea trece.
- Cumpără la timp și vei avea la nevoie.
- Cu o floare nu se face primăvara.
- Cu o rândunică nu se face primăvara.
- Cu vremea toate se fac bune.
- Cu vreme și cu răbdare și frunza de dud se face mătase.
- Dacă nu semeni păpușoi la vreme, pune melesteul pe foc.
- Dacă nu ți se pleacă ție vremea, pleacă-te tu vremii.

Test 1

Se dă textul:

.....

Și de la o vreme nemaiauzind nici o foșnitură de păpușoi, nici o scurmătură de găină, am țâșnit o dată cu țărâna în cap și tiva la mama acasă; și am început a-i spune cu lacrimi că nu mă mai duc la școală, măcar să știe bine că m-ar omorî.

Ion Creangă – Amintiri din copilărie

.....

Cerințe:

- 1 să se sublinieze verbele care îndeplinesc funcția sintactică de predicat;
- 2 să se analizeze morfologic următoarele verbe: **am țâșnit, nu mă duc, să știe**;
- 3 să se analizeze sintactic și morfologic cuvintele subliniate: **nemaiauzind, nici o, foșnitură, tiva, acasă, a spune**;
- 4 să se analizeze sintactic și morfologic toate formele pronumelui personal din text;
- 5 să se alcătuiască două enunțuri în care pronumele **mă** să aibă, pe rând, valoare personală și valoare reflexivă;
- 6 să se identifice prepozițiile care cer cazul acuzativ în textul de mai sus;
- 7 să se identifice substantivele articulate din text;
- 8 să se alcătuiască cinci propoziții în care substantivul **școală** să fie la toate cazurile;
- 9 să se alcătuiască cinci propoziții în care verbul **a spune** din text să fie: subiect, nume predicativ, atribut, complement;
- 10 să se precizeze ce valoare morfologică are cuvântul **bine** din text; să se alcătuiască scurte enunțuri în care să demonstrați schimbarea valorii gramaticale;
- 11 să se formeze două enunțuri cu **o dată – odată** și să se precizeze valorile lui morfologice;
- 12 să se alcătuiască familia lexicală a substantivului **lacrimă**.

Test 2

Se dă textul:

În zadar flamura verde o ridică înspre oaste,
Căci cuprinsă-i de pieire și în față și în coaste,
Căci se clatină rărite șiruri lungi de bătălie;
Cad asabii ca și pâlcuri risipite pe câmpie...
Când săgețile în valuri, care șuieră, se toarnă,
Și, lovind în față-n spate, ca și crivățul și gerul
Pe pământ lor li se pare că se năruie tot cerul.

M. Eminescu – Scrisoarea III

Cerințe:

- 1 să se analizeze sintactic și morfologic cuvintele: **o, ridică, în față, risipite, când, care, lovind, lor, se pare, cerul, tot**;
- 2 să dea sinonimele cuvintelor: **flamură, oaste, bătălie, câmpie**;
- 3 să se indice trei locuțiuni adverbiale prezente în text;
- 4 să se identifice verbele la diateza reflexivă în textul dat;
- 5 să se identifice conjuncțiile coordonatoare din text;
- 6 să se construiască enunțuri în care să existe cel puțin zece locuțiuni adverbiale;
- 7 să se schimbe valoarea gramaticală a locuțiunilor adverbiale, astfel încât să devină locuțiuni prepoziționale;
- 8 să se evidențieze mijloacele artistice prin care Eminescu prezintă un episod din scena luptei de la Rovine;
- 9 să se înlocuiască conjuncția subordonatoare **căci** prin alte conjuncții sinonime, fără a schimba sensul propoziției;
- 10 să se alcătuiască propoziții cu sensurile proprii și figurate ale substantivului **valuri**;
- 11 să se încerce explicarea abundenței de verbe folosite de poet în scena luptei; să se arate ce fel de imagini reușește să creeze Eminescu prin folosirea verbelor;
- 12 găsește verbele care dau impresia de mișcare; să se precizeze ce sugerează folosirea verbului la gerunziu **lovind**.

Test 3

Se dă textul:

.....

– Mai bine Măria-sa și-ar căuta de drum și ar da pace unor oameni care nu i-au făcut nimica. Cetatea n-avem de gând să i-o dăm cu una, cu două, măcar că nu sunt în ea nici averi, nici merinde. Tot ce-i putem da este plumbul din pușce, pe care i-l vom trimite noi de pe ziduri, fără să se mai ostenească să vie înăuntru.

Costache Negruzzi – Sobieski și românii

.....

Cerințe:

- ① să se analizeze sintactic și morfologic cuvintele din text: **mai bine, și-ar căuta de drum, ar da pace, nimica, tot, este plumbul, pe care, înăuntru**;
- ② să se identifice verbele la modul condițional-optativ din textul de mai sus;
- ③ să se precizeze valorile morfologice ale verbului **a fi** în textul dat;
- ④ să se alcătuiască trei propoziții în care verbul **a fi** să aibă diferite valori morfologice;
- ⑤ să se analizeze sintactic și morfologic formele neaccentuate ale pronumelui personal din textul dat;
- ⑥ să se transforme acest fragment din vorbire directă în vorbire indirectă;
- ⑦ să se găsească omonimele cuvântului **vie**;
- ⑧ să se alcătuiască familia lexicală a cuvântului **drum**;
- ⑨ să se înlocuiască locuțiunile verbale din text cu echivalentele lor sinonimice verbale;
- ⑩ să se alcătuiască o propoziție cu antonimul adverbului **înăuntru**;
- ⑪ să se analizeze ortografia și punctuația din frază;
- ⑫ să se evidențieze elementele de limbaj arhaic din text și să se precizeze valoarea lor stilistică.

Test 4

Se dă textul:

De treci codri de aramă, de departe vezi albind
Ș-auzi mândra glăsuire a pădurii de argint.
Acolo, lângă isvoară, iarba pare de omăt,
Flori albastre tremur ude în văzduhul tămâiet;
Pare-că și trunchii vecinici poartă suflete sub coajă,
Ce suspină printre ramuri cu a glasului lor vrajă.

M. Eminescu – Călin (file din poveste)

Cerințe:

- 1 să se analizeze sintactic și morfologic cuvintele: **de aramă, tămâiet, albind, de departe, pare de omăt, suflete**;
- 2 verbul **pare** are în text două valori morfologice; numiți aceste valori și alcătuiți enunțuri în care să motivați folosirea lor;
- 3 să se precizeze care sunt substantivele articulate cu articol posesiv-genitival;
- 4 să se identifice verbele intransitive din textul dat;
- 5 în textul de mai sus cuvântul **de** are două valori morfologice distincte; să se arate care sunt acestea și să se construiască două enunțuri în care să fie folosite;
- 6 să se precizeze funcțiile sintactice ale cuvintelor **acolo, a pădurii și mândra**;
- 7 să se identifice conjuncțiile subordonatoare din text;
- 8 să se alcătuiască șase enunțuri în care adjectivul **tămâiet** să fie la diverse grade de comparație;
- 9 să se formeze familiile lexicale de la cuvintele: **albi, glas**;
- 10 să se găsească sinonimele cuvintelor: **omăt, veșnic, ramură, vrajă** și să se alcătuiască enunțuri cu ele;
- 11 să se găsească omonimele cuvântului **poartă** și să se alcătuiască propoziții cu ele;
- 12 să se găsească figurile de stil din textul lui Eminescu și să se explice semnificația acestora.

Test 5

Precizați valoarea morfologică a cuvintelor evidențiate, alegând varianta corectă:

1. Departe se deslușește dunga de lumină **a** zorilor. (E. Gârleanu)

- a prepoziție;
- b articol genitival;
- c verb.

2. Zarzavatul era tăiat **mare**.

- a substantiv;
- b adjectiv;
- c adverb de mod.

3. Un **bun** prieten te ajută la greu.

- a substantiv;
- b adjectiv;
- c adverb.

4. Îi era **greu** să se oprească asupra unui gând. (I. Slavici)

- a adverb;
- b adjectiv;
- c prepoziție.

5. Satul e de vuiet **plin**. (G. Coșbuc)

- a adjectiv;
- b adverb;
- c substantiv.

6. Ce e **frumos** la toți place.

- a pronume relativ;
- b adjectiv pronominal relativ;
- c pronume interogativ.

7. Asta-**i** o poveste din altă lume. (M. Sadoveanu)

- a pronume personal;
- b verb predicativ;
- c verb copulativ.

8. Se uita lung la **cei care-l** ascultau.

- a articol demonstrativ;
- b pronume demonstrativ de depărtare;
- c pronume relativ.

9. **Nici unul** dintre consilieri și dintre funcționari nu se ostenea într-o zi ca aceea. (M. Sadoveanu)

- a pronume nehotărât;
- b pronume negativ;
- c adjectiv pronominal negativ.

10. Mai mult tu nu vei mai vedea

Nimic, **nici** cer, nici flori
S-au prăfuit din zarea ta
Ca niște nori. (T. Arghezi)

- a conjuncție;
- b prepoziție;
- c adverb negativ.

Test 6

Precizați felul locuțiunilor, alegând varianta corectă.

11. “Moromete făcea un pas, se oprea; smulgea un spic rămas **în urma** băieților, se uita la el, făcea socoteli, chibzuia ce e cu spicul.” (M. Preda)

- a locuțiune adverbială;
- b locuțiune prepozițională;
- c locuțiune substantivală.

12. “Vru să-l piarză cu orice chip și, neîndrăznind să-l prigonească **pe față**, trimise ucigași spre a-l prinde.” (N. Bălcescu)

- a locuțiune adverbială;
- b locuțiune prepozițională;
- c locuțiune substantivală.

13. “Apoi tăcu până ce ajunserăm **la țarmul** apei.” (M. Sadoveanu)

- a locuțiune prepozițională;
- b locuțiune conjuncțională;
- c locuțiune adverbială.

14. “Din când în când îi vin ajutoare pâraie repezi.” (Al. Vlahuță)

- a) locuțiune adverbială;
- b) locuțiune prepozițională;
- c) locuțiune conjuncțională.

15. “Căci ești iubirea mea de-ntâi
Și visul meu **din urmă**.” (M. Eminescu)

- a) locuțiune adverbială;
- b) locuțiune substantivală;
- c) locuțiune adjectivală.

16. “Ei nu mai știau pe cine au **în față**, nici pentru ce se luptă.” (N. Iorga)

- a) locuțiune adverbială;
- b) locuțiune substantivală;
- c) locuțiune prepozițională.

17. “Povestirea copilului **îmi adusese aminte** de toate cele de demult frumoase
și pentru totdeauna pierdute.” (M. Sadoveanu)

- a) locuțiune adverbială;
- b) locuțiune verbală;
- c) locuțiune substantivală.

18. “Sultanul nu era în mijlocul lor ca să strângă pe toți **în jurul** lui și să-i îndrepte, pe când dincolo domnul călăuzea toate mișcărilor.” (N. Iorga)

- a) locuțiune prepozițională;
- b) locuțiune substantivală;
- c) locuțiune adverbială.

19. “Și nu se supăra de zgârcenie, că nu e zgârcit, dimpotrivă e **larg la mână**,
dar așa e firea lui.” (I. Al. Brătescu-Voinești)

- a) locuțiune adjectivală;
- b) locuțiune substantivală;
- c) locuțiune adverbială.

20. “Patria e **aducerea-aminte** de zilele copilăriei.” (Alec Russo)

- a) locuțiune adverbială;
- b) locuțiune substantivală;
- c) locuțiune verbală.

Test 7

Alegeți din coloana B cuvintele sinonime corespunzătoare locuțiunilor din coloana A, stabilind relația de sinonimie după modelul dat.

Model: A1=B2 (pe loc = imediat)

I

	A	B
1	pe loc	desigur
2	din când în când	imediat
3	pe urmă	uneori
4	fără doar și poate	pretutindeni
5	din plin	deocamdată
6	pe de-a rândul	greu
7	până una alta	mult
8	cu chiu cu vai	apoi

II

	A	B
1	în fața	cu excepția
2	în urma	lângă
3	alături de	înapoia
4	în spatele	după
5	în afara	înaintea

III

	A	B
1	dus pe gânduri	vioi, vesel
2	fără pereche	ireal
3	plin de viață	gânditor, distrat
4	de vis	zilnic, cotidian
5	de zi cu zi	realist
6	cu capul pe umeri	unic, extraordinar

IV

	A	B
1	cu toate că	dacă
2	de vreme ce	deși
3	din pricină că	fiindcă
4	în timp ce	când
5	din moment ce	deoarece

V

	A	B
1	a lua loc	a ezita, a șovăi
2	a nu ști de glumă	a se naște
3	a-și ieși din minți	a se supăra
4	a veni pe lume	a se lăuda
5	a se da mare	a cicăli
6	a-(l) bate la cap	a-și reveni
7	a-și veni în fire	a înnebuni
8	a sta pe gânduri	a se așeza

Test 8

Alegeți din coloana B cuvintele sinonime corespunzătoare regionalismelor din coloana A.

Model: A1=B2

	A	B
1	a chiti	a porni la drum
2	a purcede	asuprit
3	poloboc	pădure mică, crâng
4	huceag	a gândi
5	obijduit	a încerca
6	a cerca	butoi
7	megieș	văl
8	pomenire	vecin
9	zăbranic	amintire

Vocabularul

1. Ce știm despre vocabular?
2. Ce reprezintă cuvântul?
3. Din ce este compus vocabularul?
4. Ce cuprinde vocabularul de bază?
5. Ce cuprinde masa vocabularului?
6. Ce știi despre evoluția semantică a cuvintelor?
7. Cum explici sensul cuvintelor din context?
8. Ce sunt cuvintele sinonime?
9. Prin ce se aseamănă omonimele și cuvintele polisemantice?
10. Prin ce se deosebesc omonimele de cuvintele polisemantice?
11. Ce sunt antonimele?
12. Ce știi despre paronime?
13. Cum explici sensul propriu și sensul figurat al cuvântului?
14. Ce înțelegi prin limbaj științific și prin limbaj tehnic?
15. Cum se îmbogățește vocabularul limbii române?
16. Ce este derivarea?
17. Prin ce se deosebește prefixul de sufix?
18. Care sunt cele mai frecvente sufixe?
19. Care sunt cele mai frecvente prefixe?
20. Ce este familia lexicală?
21. Ce reprezintă rădăcina unui cuvânt?

22. Ce este tema unui cuvânt?

23. Ce semnifică desinența cuvântului?

24. Ce este compunerea?

25. Ce știi despre mijloacele externe de îmbogățire a limbii române?

26. Răspunde cu **adevărat** sau **fals** la afirmațiile de mai jos.

- Cuvintele **apă, carne, curte, scară, mamă, cruce** aparțin vocabularului fundamental.
- Cuvântul **untdelemn** s-a format prin derivare.
- Cuvintele **zoologic, biologic, geologic** sunt formate prin contopire.
- Sufixele ajută la formarea cuvintelor compuse.
- Este corect folosită varianta: *Am colaborat împreună la redactarea unei reviste.*
- Cuvintele care au aceeași formă și sens diferit sunt sinonime.
- Cuvintele care au sens contrar sunt paronime.
- Regionalismele și arhaismele aparțin fondului principal lexical.
- Omografele și omofonele sunt cuvinte cu același sens.
- În cuvintele **subcapitol, sublinia, subofițer, subordin** există prefixul **sub-**.
- Cuvintele **vorbă, cuvânt, palavră** aparțin aceleiași familii lexicale.

27. Identifică neologismele potrivite pentru cuvintele din coloana A.

A	B
cinstit	argument
părăsire	solitudine
copilăresc	a insista
bolnăvicios	a demola
caraghios	extenuat
obosit	maladiv
singurătate	ridicol
a dărâma	abandon
a stărui	infantil
dovadă	onest

28. Stabilește pentru termenii din coloana B relații de antonimie cu cei din coloana A și de sinonimie cu cei din coloana C.

A	B	C
stângaci	deștept	prietenos
retras	urât	abil

prost	îndemânatic	pocit
frumos	sociabil	inteligent

29. Stabilește pentru fiecare termen popular sau regional din coloana A sinonimul literar din coloana B.

A	B
a linchi	prosop
ștergar	porumb
megieș	a linge
păpușoi	vecin
dușcă	clopoței
zurgălăi	înghițitură
calamandros	țarc
ocol	încurcătură

30. Alege pentru fiecare cuvânt din coloana A câte un prefix din coloana B.

A	B
gară	ante-
doză	extra-
avion	hidro-
braț	supra-
venos	super-
molecular	micro-
școlar	auto-
raion	intra-
magazin	inter-

31. Alege din coloana B cuvintele ce formează familia lexicală a cuvintelor din coloana A.

A	B
Adevăr	adeverință, adevărat, a adeveri, adeverator, ade-seori, adeziune, adevărire;
Alb	albastru, albinos, albeață, albăstrui, albire, albi-tură, înălbitor, albatros;
Stil	stilist, stilet, stilou, stilat, stilizat, stilizare, a sti-liza.

32. Există prefixe negative în cuvintele din seria:

- a) necinste, nevoie, important, imposibil, illogic, insolent;
- b) ilegitim, imposibil, necinstit, insolubil, discontinuu, dezarma;
- c) nevastă, nesaț, imaterial, incomplet, inclusiv, incipient.

33. Sunt derivate cu sufixele diminutive cuvintele din seria:

- a) bărdiță, doctoriță, școlăriță, verișoară, mămică, bunică;
- b) căpriță, casieriță, cuișoare, gălbioară, mică;
- c) fetiță, slăbuță, băsmăluță, cireșică, cheiță.

34. Se găsesc cuvinte polisemantice în seria:

- a) mină, baie, a trece, cap;
- b) masă, capră, toc, limbă;
- c) pădure, gheață, inimă, aur.

35. Sunt arhaisme lexicale în seria:

- a) scurtă alocuțiune, aversă de ploaie, migrenă de cap;
- b) durere de cap, scurtă cuvântare, aversă de scurtă durată;
- c) aversă, migrenă, alocuțiune.

36. Completează spațiile evidențiate cu diferiți termeni care, prin contopire cu termenii dați, să formeze cuvinte noi.

stare, voitor, drept , cade, prea , voință.

Cuprins

Comunicare

Limba – patria mea.....	4
-------------------------	---

Limba – fenomen social în continuă dezvoltare

§ 1. Particularități ale comunicării umane.....	6
§ 2. Originea cuvintelor românești. Cuvinte de uz general.....	8
§ 3. Valori stilistice ale expresiilor ideomatice. Îmbinarea de cuvinte, propoziția, fraza	12

Comunicare

Istoria satului	19
-----------------------	----

Lexicul și frazeologia

§ 4. Schimbarea valorii gramaticale (conversiunea)	22
§ 5. Familia lexicală	27
§ 6. Dicționarele limbii române.....	29
§ 7. Test.....	31

Comunicare

Ziua mea de muncă. Ziua mea de odihnă	33
---	----

Verbul – nucleul comunicării

§ 8. Caracteristici generale ale verbului.....	40
§ 9. Conjugările verbelor în limba română.....	41

§ 10. Clasificarea verbelor.....	44
§ 11. Categoriile gramaticale ale verbului: modul, timpul, persoana, numărul.....	46
Comunicare	
Cultura relațiilor dintre oameni	53
§ 12. Modurile personale. Timpurile modului indicativ.....	56
Comunicare	
Alegerea profesiei.....	72
§ 13. Alte moduri personale: conjunctiv, condițional-optativ, imperativ	74
§ 14. Propoziția imperativă	79
§ 15. Propoziția optativă	81
Comunicare	
Pasiunile mele.....	83
§ 16. Modurile nepersonale: infinitiv, gerunziu, participiu, supin	86
§ 17. Verbele auxiliare <i>a fi, a avea, a vrea</i>	92
Comunicare	
Portretul mamei.....	96
§ 18. Verbele copulative în limba română.....	100
§ 19. Verbele tranzitive și intransitive.....	104
Comunicare	
Omul și natura	106
§ 20. Diatezele: activă, pasivă, reflexivă.....	108
§ 21. Verbele active pronominale.....	116

Comunicare

Ocrotirea mediului înconjurător 118

§ 22. Verbele personale și verbele impersonale 121

§ 23. Funcția sintactică a verbului.....123

§ 24. Pronunțarea și scrierea corectă a verbelor 125

§ 25. Locuțiunea verbală.....127

§ 26. Valoarea stilistică a verbelor 129

Comunicare

Soarele și luna 132

§ 27. Evaluarea cunoștințelor 134

Comunicare

Frumusețea și măreția omului.....138

Adverbul

§ 28. Definiția și clasificarea adverbilor 141

§ 29. Formarea adverbilor în limba română.....146

Comunicare

Cultura populară 148

§ 30. Adverbele interogative, relative și nehotărâte 152

§ 31. Gradele de comparație.....154

§ 32. Locuțiunea adverbială 156

Comunicare

Tradiții și sărbători în Ucraina.....158

§ 33. Adverbele predicative și locuțiunile adverbiale
predicative 160

§ 34. Funcțiile sintactice ale adverbului.....	162
Comunicare	
Articolul de ziar	165
§ 35. Valoarea stilistică a adverbelor	167
§ 36. Evaluarea cunoștințelor	169
Comunicare	
Acte oficiale. Procura	171
Prepoziția	
§ 37. Felul prepozițiilor.....	172
§ 38. Regimul cazual al prepoziției	175
§ 39. Locuțiunea prepozițională.....	180
§ 40. Ortografierea prepoziției.....	183
§ 41. Evaluarea cunoștințelor	184
Comunicare	
Anotimpurile	186
Conjunția	
§ 42. Felul conjuncțiilor	188
§ 43. Conjunțiile coordonatoare și conjuncțiile subordonatoare	192
Comunicare	
Tradiții maramureșene.....	195
§ 44. Locuțiunile conjuncționale. Dificultăți în utilizarea conjuncțiilor	197
§ 45. Ortografierea conjuncției.....	202

§ 46. Evaluarea cunoștințelor	203
Comunicare	
Istoria orașului	205
Interjecția	
§ 47. Tipuri de interjecții	207
§ 48. Funcții sintactice ale interjecțiilor. Interjecții predicative ...	210
§ 49. Rolul interjecției în comunicare	212
§ 50. Ortografierea interjecției	214
§ 51. Evaluarea cunoștințelor	215
Comunicare	
Familia	217
Sistematizarea și generalizarea cunoștințelor	219
Autoevaluare	231

Навчальне видання

КРИГАН Серафима Герасимівна

Румунська мова

Підручник для 7 класу
загальноосвітніх навчальних закладів
з навчанням румунською мовою

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Редактор *Феліція Вринчану*

Художники *Олена Бржосніовська*
Людмила Остапенко

Технічна редакція,
комп'ютерна верстка
та дизайн *Сергія Максимця*

Коректор *Олена Анетрі*

Формат 70x100/16. Ум.-друк. арк. 19,44. Обл.-вид. арк. 19,00.
Наклад 62 прим. Зам. № 1060.

Видавець і виготовлювач видавничий дім "Букрек".
вул. Радищева, 10, м. Чернівці, 58000.

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єкта видавничої справи ЧЦ №1 від 10.07.2000 р